

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

*ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΗΜΑΣ
ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΠΟΡΜΠΟΥΔΑΚΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ*

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΒΑΡΔΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2015

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο φόρος ακολουθεί τον πολίτη σε όλη τη διάρκεια της ζωής και της δραστηριότητας του.

Αποτελεί αναγκαστική συνεισφορά που του έχει επιβληθεί από το κράτος χωρίς προσωπική αντιπαροχή. Η αντιπαροχή έχει γενικότερο σκοπό αφού με τους φόρους το κράτος διαμορφώνει το οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο όλων των πολιτών. Οι μορφές του φόρου είναι ποικίλες. Βασική διάκριση των φόρων είναι σε άμεσους και έμμεσους φόρους. Άμεσοι φόροι είναι όσοι επιβάλλονται στο παραγόμενο εισόδημα και στην περιουσία, ενώ έμμεσοι είναι οι φόροι που επιβάλλονται στις συναλλαγές, συμπτωματικές ή μεταβατικές. (Θ. Γεωργακόπουλος, 2005)

Ο σημαντικότερος έμμεσος φόρος είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας και ο σημαντικότερος άμεσος φόρος είναι ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων.

Η φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων με τη μορφή που εφαρμόζεται σήμερα εισήχθη για τα φυσικά πρόσωπα με το Ν.Δ. 3323/1955, με το οποίο καθιερώθηκε ο προσωπικός προοδευτικός φόρος ο οποίος επιβάλλεται στο συνολικό από κάθε πηγή εισόδημα, ενώ για τα νομικά πρόσωπα εισήχθη με το Ν.Δ. 3843/1958, με το οποίο καθιερώθηκε ο αναλογικός φόρος εισοδήματος. Με τα δύο αυτά νομοθετήματα αντικαταστάθηκε ο Ν. 1640 του 1919 «Περί φορολογίας εισοδήματος καθαρών προσόδων», ο οποίος αποτέλεσε την αφετηρία της εισαγωγής στην φορολογία. (Θ. Γεωργακόπουλος, 2005)

Με την πάροδο των ετών τα δύο πιο πάνω βασικά νομοθετήματα υπέστησαν σωρεία μεταβολών, τροποποιήσεων και συμπληρώσεων. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο είχαμε κατά μέσο όρο δύο έως τρεις φορολογικούς νόμους. Το 1994 με το Ν. 2238 τα δύο πιο πάνω νομοθετήματα ενοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο, στο οποίο συμπεριελήφθησαν όλες οι διάσπαρτες σε διάφορους νόμους διατάξεις για

τη φορολογία εισοδήματος. Ονόμος αυτός αποτελεί τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.), που ισχύει όπως έχει διαμορφωθεί μετά τις μεταβολές και τροποποιήσεις που έγιναν μεταγενέστερα. Τα τρία τελευταία χρόνια έγιναν ουσιαστικές μεταβολές στη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Με το Ν. 3091/2002 εισήχθη νέος τρόπος προσδιορισμού της φορολογικής επιβάρυνσης των φυσικών προσώπων. Με το νόμο αυτό θεσπίστηκαν νέες κλίμακες φόρου, νέα αφορολόγητα ποσά, ενώ ορισμένες εκπτώσεις από το συνολικό εισόδημα μετατράπηκαν σε μειώσεις φόρου.

Με το Ν.3220/2004 εισήχθη αντικειμενική φορολογία ελέγχου των επιχειρήσεων, η οποία ουδέποτε εφαρμόστηκε, αφού καταργήθηκε και ίσχυσε, ενώ με το Ν.3296/2004 έγιναν μεταβολές περιπτώσιολογικού χαρακτήρα, καθώς και μειώσεις των συντελεστών φόρου των επιχειρήσεων οποιασδήποτε νομικής μορφής, οι οποίες θα εφαρμοστούν σταδιακά σε βάθος χρόνου τριών ετών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την πτυχιακή μας εργασία αυτή θέλαμε να αναδείξουμε το ποσό σημαντικό γεγονός , είναι η φορολογία για μια οικονομία μιας χώρας.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφερθήκαμε γενικά για την φορολογία , κάνοντας αναφορά για τις διακρίσεις της ,τους σκοπούς της και την σημασία της

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην δημοσιονομική πολιτική του κράτους και ποια είναι τα μέτρα εκείνα που πρέπει να πάρει .

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρουμε τις βασικές οικονομικές λειτουργίες του κράτους , αναλύοντας τις τρεις βασικές διακρίσεις τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφερόμαστε αναλυτικά στην επίδραση των φόρων στην οικονομία , που αποτελεί και το θέμα της πτυχιακής μας εργασίας.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο , αναφέρουμε όλα εκείνα που θεωρούμε ότι θα πρέπει να γίνουν από το ελληνικό κράτος για την βελτίωση της οικονομίας μας.

ABSTRACT

With our thesis we wanted to highlight how important is the tax policy on a country's economy.

In the first chapter we refer generally to taxation, making reference to discrimination, aims and its importance.

In the second chapter we investigated the impact of fiscal policy and what measures should be taken.

In the third chapter we refer to the basic economic functions of the state, analyzing the three key distinctions.

In the fourth chapter we describe in detail the impact of taxes on the economy, which is the topic of this thesis.

Finally in the last chapter, we mention all reforms that we consider shall be made by the Greek state in order to improve our economy.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	11
1.1 Ιστορική αναδρομή	11
1.2 Έννοια των φόρων.....	12
1.3 Διάκριση των φόρων	13
1.4 Τρόποι φορολογίας.....	13
1.5 Χαρακτηριστικά των φόρων	15
1.6 Φορολογική βάση.....	15
1.7 Οι βασικές αρχές της Φορολογίας	15
1.8 Αμεσότητα της φορολόγησης	18
1.9 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα άμεσων και έμμεσων φόρων	20
1.10 Φορολογικός συντελεστής	23
1.11 Υποκείμενο και αντικείμενο του φόρου	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	26
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	26
2.1 Δημοσιονομική πολιτική 1990-1993	26
2.2 Η συνθήκη του Μάαστριχτ	27
2.3 Η Δημοσιονομική Πολιτική στην Ελλάδα - Η Ένταξη της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε – Οι Δημοσιονομικοί Δείκτες (Δεκαετία 2000-2009).....	30
2.4 Μέσα της οικονομικής πολιτικής.....	31

<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</i>	38
<i>ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ</i>	38
3.1 Εισαγωγή.....	38
3.2 Η Κατανεμητική Λειτουργία του Κράτους.....	38
3.2.1 Δημόσια Αγαθά.....	39
3.2.2 Εξωτερικές Επιδράσεις (ή Εξωτερικότητες)	39
3.2.3 Μονοπωλιακές Παρεκκλίσεις.....	39
3.3 Η Αναδιανεμητική Λειτουργία του Κράτους	40
3.3.1 Παράγοντες εισοδηματικών ανισοτήτων.....	40
3.3.2 Μέτρα πολιτικής για τον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων 41	
3.4 Η Σταθεροποιητική και Αναπτυξιακή Λειτουργία του Κράτους	43
3.4.1 Προβλήματα οικονομικής σταθερότητας	43
3.4.2 Πολιτική για τη Σταθεροποίηση της Οικονομίας.....	43
3.4.3 Η πολιτική των κρατικών δαπανών	46
3.4.4 Η φορολογική πολιτική οικονομικής ανάπτυξης.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	49
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	49
4.1 Οι Επιδράσεις των Δημοσίων Δαπανών στο κίνητρο για εργασία.....	49
4.2 Οι Επιδράσεις των Δημοσίων Δαπανών στη Διανομή του Εισοδήματος. 50	
4.3 Επιπτώσεις της φορολογίας	52
4.4 Μετακύλιση των φόρων.....	52
4.4.1 Διακρίσεις της μετακύλισης.....	52
4.5 Φοροδιαφυγή.....	53
4.5.1 Ορισμός φοροδιαφυγής.....	53

4.5.2	Ιστορική αναδρομή φοροδιαφυγής.....	53
4.5.3	Γιατί όμως αποτελεί πρόβλημα η φοροδιαφυγή;.....	54
4.5.4	Θετικές πλευρές φοροδιαφυγής.....	56
4.5.5	Αιτία φοροδιαφυγής.....	57
4.5.6	Η τελική επίδραση της φοροδιαφυγής.....	65
4.5.7	Μετρά καταπολέμησης της φοροδιαφυγής.....	67
4.6	Φοροαποφυγή.....	70
4.6.1	Προσδιοριστικοί παράγοντες Φοροαποφυγής.....	70
4.6.2	Συνέπειες Φοροαποφυγής.....	71
4.6.3	Τρόποι αντιμετώπισης της φοροαποφυγής.....	71
4.7	Οι επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικές τάξεις	72
4.8	Οι επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος και στη φτώχεια στην Ελλάδα	73
4.9	Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα.....	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 79

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 79

5.1	Εισαγωγή.....	79
5.2	Βασικά χαρακτηριστικά της αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος 79	
5.2.1	Οικονομική αποτελεσματικότητα	80
5.2.2	Διοικητικό κόστος.....	81
5.2.3	Ευκαμψία	82
5.2.4	Πολιτική υπευθυνότητα.....	83
5.2.5	Δικαιοσύνη.....	83

5.3	Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με δημοσιονομικό ενδιαφέρον.....	84
5.3.1	Αποκρατικοποίηση για την ώθηση της αποτελεσματικότητας στην οικονομία και την μείωση του δημόσιου χρέους	84
5.3.2	Μεταρρύθμιση της διοίκησης των εσόδων.....	84
5.3.3	Είσπραξη Φορολογικών Εσόδων.....	86
5.3.4	Φορολογικές Διαφορές	87
5.3.5	Διοίκηση της Υπηρεσίας Δημοσίων Εσόδων	87
	Εργαλεία	87
5.3.6	Μεταρρυθμίσεις της Δημόσιας Χρηματοοικονομικής Διοίκησης	88
5.3.7	Διασφαλίσεις για την υλοποίηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων 88	
5.3.8	Αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης.....	89
5.3.9	Σχέδιο κινητικότητας και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.....	89
5.3.10	Αποφυγή σπατάλης και ποιοτική ενίσχυση μέσω χρηστών δημοσίων προμηθειών	90
5.3.11	Εκσυγχρονισμός του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης	90
5.3.12	Σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού τομέα.....	91
5.3.13	Ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας και προώθηση της απασχόλησης	91
5.3.14	Μεταρρύθμιση του συστήματος καθορισμού των μισθών.....	92
5.3.15	Προσαρμοστικότητα της διευθέτησης των ωρών εργασίας	93
5.3.16	Μείωση του κόστους συμμόρφωσης, καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της παρατυπίας.....	93
5.3.17	Εργασιακός νόμος με μεγαλύτερη διαφάνεια και εκτελεσιμότητα....	93
5.3.18	Υποστήριξη προς τους ανέργους	94
5.3.19	Πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα για το 2012 και Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική για 2013-16.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	102
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΣΟΔΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2013-2014.	102
6.1 Εισαγωγή.....	102
6.2 Συγκενρωτικό στοιχείο εισπράξεων έτους 2013.....	102
6.3 Σχέση αποτελεσμάτων και στόχων έτους 2013 - 2014.....	104
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

1.1 Ιστορική αναδρομή

Η φορολογία φαίνεται να ξεκίνησε από την αρχαιότητα ως υποχρέωση ανθρώπων να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα αξίας σε άρχοντες ή κράτη. Συνήθως σε κάθε περιοχή υπήρχε ένας άρχοντας με στρατιωτική, πολιτική εξουσία ή ήταν απλά ένας γαιοκτήμονας στον οποίο αποδίδονταν οι εισφορές, και αυτός με τη σειρά του τις έστελνε στην ανώτατη κρατική αρχή. Άλλο αξιοσημείωτο φαινόμενο της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα είναι η παροχή υπηρεσιών από τους άρχοντες με αντάλλαγμα το δικαίωμα της είσπραξης των φόρων μιας επαρχίας για δικό τους όφελος. Στον ελλαδικό χώρο επί Βυζαντίου παρατηρήθηκε το φαινόμενο οι εισφορές να καταβάλλονται στην κοινότητα αντί για κάποιο άρχοντα και αυτή με τη σειρά της να αποδίδει στο κράτος. (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

Ιστορικά υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος δεν είναι ένας πολίτης ή περίοικος (κάτοικος χωρίς πολιτικά δικαιώματα) μιας περιοχής, αλλά ένα ολόκληρο κράτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις ένα αναγνωρισμένο κράτος καταβάλλει υποχρεωτική εισφορά σε ένα άλλο μετά από σχετική συνθήκη που έχει υπογραφεί. Αυτό συνέβη στο Μεσαίωνα, όπου σλαβικά κράτη πλήρωναν στο Βυζάντιο φόρο, ενώ το ίδιο σε άλλες ιστορικές περιόδους πλήρωνε φόρο στην Περσία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η φορολογία στην αρχαιότητα και το Μεσαίωνα ίσως συνδέθηκε με τη στρατιωτική κατάκτηση ή πολιτική κτήση όπως υποδηλώνει η χαρακτηριστική φράση φόρος υποτελείας.

Σχεδόν ταυτόχρονα με τη φορολογία αναπτύχθηκε και το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, ώστε να δημιουργηθούν ειδικές οργανώσεις συλλογής φόρων για την εξασφάλιση της είσπραξης των φόρων και τον ακριβή υπολογισμό του κάθε

φόρου. Αυτές οι οργανώσεις ταυτόχρονα μπορούσαν να επιδικάσουν ποινές σε φοροφυγάδες.

Οι υποχρεωτικές εισφορές αρχικά ήταν ένα μέρος της σοδειάς, όπως συνέβαινε στην αρχαία Αίγυπτο και αργότερα αντικαταστάθηκαν με χρήματα μετά την εφεύρεσή του. Ωστόσο, ο υπολογισμός της υποχρεωτικής καταβολής εξακολουθούσε να γίνεται με βάση την έκταση των κτημάτων του φορολογούμενου μέχρι και μετά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε πολλά κράτη.

Η φορολογία δεν είναι πάντα η μοναδική πηγή εσόδων ενός κράτους, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου το κράτος ελέγχει μερικά μονοπώλια ως κύρια ή συμπληρωματική πηγή εσόδων, όπως συνέβη επί Όθωνα στην Ελλάδα όπου το κράτος είχε τον έλεγχο ορυχείων της Χαλκιδικής. Εκτός από τους φόρους ένα κράτος μπορεί να επιβάλλει εισφορές και σε εμπορικές συναλλαγές που γίνονται μέσα σε αυτό, ακόμα και όταν οι συναλλασσόμενοι δεν είναι πολίτες του κράτους. (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

1.2 Έννοια των φόρων

Η αποκλειστική εκμετάλλευση κρατικών παραγωγικών πόρων από το ίδιο το κράτος, η συμμετοχή του σε διάφορες επιχειρήσεις ή η μισθωτική εκμετάλλευση ορισμένων κλάδων της οικονομίας, οι δανεισμοί και οι δωρεές είναι τα συνηθέστερα μέσα εξεύρεσης οικονομικών μέσων. Επειδή, όμως, τα παραπάνω μέσα δεν επαρκούν για την κάλυψη των δημόσιων χρηματικών δαπανών, επιβάλλεται η κάλυψή τους με αναγκαστική εισφορά της ιδιωτικής οικονομίας. Η αναγκαστική εισφορά της ιδιωτικής οικονομίας προς την δημόσια, υλοποιείται με την επιβολή των φόρων και επιβάλλεται με κανόνες δικαίου, οι οποίοι συγκροτούν το Φορολογικό Δίκαιο. (Αριστείδης Φλώρος, 2009)

1.3 Διάκριση των φόρων

Οι φόροι διακρίνονται σε τρεις κυρίως κατηγορίες:

Φόροι εισοδήματος : διαχωρίζονται σε φόρους νομικών και φυσικών προσώπων.
(*A. Φλώρος, 2005*)

Φόροι δαπάνης: είναι οι φόροι που ενσωματώνονται πάνω στα προϊόντα που αποτελούν την δαπάνη απόκτησης τους από το φορολογούμενο. (*A. Φλώρος, 2005*)

Φόροι περιουσίας: Ο φόρος περιουσίας εξαρτάται από το ύψος της αξίας που έχει στην κατοχή του ο φορολογούμενος. (*A. Φλώρος, 2005*)

1.4 Τρόποι φορολογίας

Με βάση τη συμπεριφορά του μέσου φορολογικού συντελεστή, οι φόροι διακρίνονται σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντιστρόφως προοδευτικούς.

Αναλογικοί φόροι

Είναι οι φόροι που επιβαρύνουν τη φορολογική μονάδα με το ίδιο μέσο φορολογικό συντελεστή, ανεξάρτητα του μεγέθους της φορολογικής βάσης. Όταν είναι αναλογική η φορολογία, ο μέσος φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός καθώς μεταβάλλεται η φορολογική βάση. Έτσι η φορολογούσα αρχή αφαιρεί το ίδιο ποσοστό του εισοδήματος, της περιουσίας της καταναλωτικής δαπάνης από όλους τους φορολογούμενους ανεξάρτητα από το μέγεθος της φορολογικής βάσης. Αυτό βεβαίως σημαίνει ότι και ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι σταθερός και ίσος με τον μέσο. (*A. Φλώρος, 2005*)

Προοδευτικοί φόροι

Προοδευτικός είναι ο φόρος του οποίου ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνει καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση. Έτσι η φορολογούσα αρχή αφαιρεί με το φόρο το μεγαλύτερο ποσοστό της φορολογικής βάσης από τα άτομα που

κατέχουν μεγαλύτερη βάση και μικρότερο ποσοστό από άτομα με μικρότερη βάση. Καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση, ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνει με σταθερό ρυθμό, η προοδευτικότητα του φόρου καλείται σταθερή εάν αυξάνει με αύξοντα ρυθμό, η προοδευτικότητα του φόρου καλείται αύξουσα και τέλος, εάν αυξάνει με φθίνοντα ρυθμό, η προοδευτικότητα του φόρου καλείται φθίνουσα.

Ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται η προοδευτική φορολογία είναι ο εξής:

Η φορολογική βάση (εισόδημα – περιουσία) διαιρείται σε κλιμάκια. Κάθε κλιμάκιο φορολογείται με υψηλότερο συντελεστή από ότι το αμέσως προηγούμενο. Αυτοί οι συντελεστές είναι οι οριακοί που μας λένε με ποιο ποσοστό του επί πλέον εισοδήματος (κλιμάκιο) φορολογείται. Η νομοθεσία συνήθως ορίζει τους οριακούς συντελεστές και οι μέσοι προκύπτουν από το λόγο του αθροίσματος των ποσών του φόρου στα επί μέρους κλιμάκια δια το άθροισμα των κλιμακίων. Εννοείται ότι ο φόρος για κάθε κλιμάκιο είναι αναλογικός αφού για όλο το φάσμα των εισοδημάτων που εμπίπτουν στο κλιμάκιο, υπάρχει ενιαίο ποσοστό φορολογίας (ο οριακός συντελεστής). (Α. Φλώρος, 2005)

Το προοδευτικό φορολογικό σύστημα μίας χώρας, δηλαδή οι πλούσιοι να πληρώνουν αναλογικά μεγαλύτερους φόρους, συνθέτει μία κοινωνία με ευτυχισμένους πολίτες. Αντίθετα, όσο πιο «επίπεδο» γίνεται το φορολογικό σύστημα, δηλαδή όλοι, ανεξαρτήτως εισοδήματος, να πληρώνουν φόρους με τον ίδιο ή παρόμοιο συντελεστή, τόσο μεγαλύτερη δυσφορία επικρατεί στους πολίτες, σύμφωνα με μια έρευνα Αμερικανών ψυχολόγων.

Αντίστροφα προοδευτικοί φόροι

Χαρακτηρίζονται οι φόροι που έχουν την ιδιότητα να μειώνεται ο μέσος φορολογικός συντελεστής (και επομένως και η φορολογική επιβάρυνση) καθώς αυξάνει η φορολογική βάση. Με άλλα λόγια, ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος από τον οριακό φορολογικό συντελεστή. Τέτοιου είδους φόροι είναι σπάνιοι. Όμως μερικοί φόροι αν και αναλογικοί ως προς την φορολογική

βάση που επιβάλλονται γίνονται στην πράξη αντιστρόφως προοδευτικοί εάν η φορολογική βάση εκφραστεί σαν ποσοστό μιας εναλλακτικής φορολογικής βάσης.

1.5 Χαρακτηριστικά των φόρων

Οι φόροι έχουν δύο βασικά γνωρίσματα:

1. Αποτελούν αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα.
2. Αποτελούν μονομερές μέσο, δηλαδή συνεπάγονται μόνο παροχή από τους ιδιωτικούς φορείς προς τους δημόσιους φορείς χωρίς αντίστοιχα ειδική αντιπαροχή των τελευταίων προς τους πρώτους.
(<http://el.wikipedia.org/wiki>)

1.6 Φορολογική βάση

Φορολογική βάση καλείται το μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται η φορολογική υποχρέωση, δηλαδή το ποσό φόρου που πρέπει να καταβάλλει ο φορολογούμενος.

Σήμερα ως φορολογική βάση χρησιμοποιούνται συνήθως διάφορα οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου και ιδιαίτερα το εισόδημα, η περιουσία και η δαπάνη, ειδικότερα μάλιστα η καταναλωτική δαπάνη.
(<http://el.wikipedia.org/wiki>)

1.7 Οι βασικές αρχές της Φορολογίας

Οι κανόνες και τα αξιώματα με τα οποία πρέπει να διαπνέεται ένα φορολογικό σύστημα για να είναι δίκαιο και αποδοτικό, συγκροτούν αυτό που αποδίδεται με την φράση: «Βασικές αρχές της Φορολογίας». Οι αρχές αυτές τίθενται αρχικά από τον συνταγματικό νομοθέτη, ο οποίος δημιουργεί αφενός μεν, ένα πλέγμα προστασίας για τον φορολογούμενο πολίτη και την υπόχρεη σε φόρους οικονομική μονάδα, αφετέρου δε κατευθύνουν τον (κοινό) φορολογικό νομοθέτη

σε θέσπιση διατάξεων που στοχεύουν στη φορολογική δικαιοσύνη. Να θυμηθούμε την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος: «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», η οποία αποδίδει την αρχή της φορολογικής, άμα δε και της νομικής ισότητας των πολιτών, ήτοι την ομοιόμορφη μεταχείρισή τους από την πλευρά του κράτους. (<http://epixeirisi.gr>)

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, σε φορολογία πρέπει να υπόκεινται άπαντες οι πολίτες, αναλόγως προς την οικονομική αντοχή κάθε ενός. Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε επίσης σε όλους όσους σχεδιάζουν τον φορολογικό χάρτη της χώρας ότι η αρχή της φορολογικής ισότητας ως έννοια, περιλαμβάνει στην ουσία δύο σημαντικές παραμέτρους και επί μέρους αρχές. Πρώτον, την καθολικότητα του φόρου (ή τον πάνδημο φόρο που ανέφεραν παλαιότερα νομοθετήματα) και δεύτερον, την φοροδοτική ικανότητα του υπόχρεου φορολογούμενου. Δύσκολος συνδυασμός. Αναγκαίος όμως για να μην προκύπτουν αρνητικά φαινόμενα και αντιδράσεις στην κοινωνία. Καθολικότητα ενός φόρου σημαίνει ότι η φορολογική υποχρέωση είναι γενική, ήτοι επιβαλλόμενη βάσει γενικών κριτηρίων, απαγορευομένων ρητώς τυχόν εξαιρέσεων, πλην ενδεχομένως εκείνων που εξυπηρετούν το λεγόμενο δημόσιο συμφέρον. Περαιτέρω, φοροδοτική ικανότητα είναι το μέτρο της αντοχής και των ορίων των εισοδημάτων του φορολογούμενου, ώστε μετά την επιβολή του φόρου και την μείωση τους, να απομένουν ικανοί πόροι για την αξιοπρεπή διαβίωσή του, στο πλαίσιο μιας σύγχρονης κοινωνικής αντίληψης.

Αρχή της βεβαιότητας του φόρου, για να θυμηθούμε την άλλη συνταγματική επιταγή (άρθρο 78, παρ. 2): «Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου, κατά το οποίο επιβλήθηκε». Η αρχή αυτή μας διδάσκει ότι ο φόρος πρέπει να είναι γνωστός εκ των προτέρων, τόσο ως προς την ύπαρξή του και τον τρόπο επιβολής του, όσο και ως προς το ύψος και μέγεθός του. Υπογραμμίζεται ότι για την «επιτυχία» αυτού του κανόνα, θα πρέπει

ο φορολογικός νόμος να είναι σταθερός, να μην εμφανίζονται διάφορες μεταβολές του, κατά το δοκούν και ασφαλώς αυτές, να μην επιβάλλουν αναδρομική (διάβαζε: αιφνίδια) φορολογία. (<http://epixeirisi.gr>)

Αρχή της προσφορότητας του φόρου που ευτυχώς υλοποιείται στην εποχή μας, μέσω της ανάπτυξης των ηλεκτρονικών υποδομών και της διαδικτυακής επικοινωνίας. Η αρχή αυτή προσδιορίζει την καταβολή του φόρου με όσο το δυνατόν μικρότερο διαχειριστικό κόστος και όχληση του υπόχρεου. Είναι γεγονός ότι σε αυτόν τον τομέα καταγράφονται σημαντικές πρόοδοι που ενισχύουν την άποψη μιας αισιόδοξης προοπτικής.

Αρχή του ευχερούς ελέγχου της επιβαλλόμενης φορολογίας, δηλαδή ο φορολογούμενος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, θα πρέπει να κατέχει τα απαραίτητα νομικά όπλα, μέσω των οποίων να είναι σε θέση αδαπάνως, να αμύνεται κατά των τυχόν λαθών, παραλείψεων ή αυθαιρεσιών της φορολογικής αρχής. Να μην φοβάται, δηλαδή να υποβάλλει την ένστασή του και την προσφυγή του, αναλογιζόμενος ότι το κόστος αυτό θα του στερήσει την οικονομική ωφέλεια της οποιας επιτυχούς έκβασης της υπόθεσης.

Αρχή της απλότητας του φόρου, ήτοι τόσο το αντικείμενο του φόρου, όσο και ο υπολογισμός, αλλά και η διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξης αυτού να χαρακτηρίζονται από απλότητα και κυρίως σαφήνεια, χωρίς να αφήνουν περιθώρια παρερμηνειών, από τους υπόχρεους φορολογούμενους και από τα ελεγκτικά όργανα της πολιτείας. Ο νόμος να είναι σαφής. Να παρέλκει η «απαραίτητη» ερμηνεία της διοίκησης, η οποία στις περισσότερες των περιπτώσεων αυτοσχεδιάζει και αναιρεί τον νομοθέτη, ή αλλοιώνει την πρόθεσή του.

Αρχή της αποφυγής της διπλής φορολογίας, ίσως η πλέον καταπατημένη αρχή, αφού πλείστοι φόροι επιβάλλονται επί άλλων φόρων, χωρίς καν να τηρούνται τα προσχήματα και με την διαρκή αιτιολογία των έκτακτων δημοσιονομικών καταστάσεων και αναγκών.

Ακόμη και δικαστικές αρχές, αγνοώντας το Σύνταγμα, ευθυγραμμίζονται με την παραπάνω αιτιολογία. Ουδείς φορολογικός νόμος πρέπει να αποτρέπει την αφαίρεση ποσού φόρου από εισόδημα, προκειμένου να επιβληθεί άλλος φόρος επί αυτού (βλέπε Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης, ΕΕΤΗΔΕ, Τέλος επιτηδεύματος κ.λπ.). (<http://epixeirisi.gr>)

1.8 Αμεσότητα της φορολόγησης

Οι φόροι διακρίνονται αρχικά σε δύο είδη, ανάλογα με το συσχετισμό τους με το εισόδημα του φορολογουμένου.

Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε σε άμεση φορολόγηση-άμεσους φόρους, όταν τα έσοδα του κράτους λαμβάνονται βάσει κλίμακας εισοδήματος, φορολογώντας συνήθως πιο επιθετικά όσους λαμβάνουν μεγάλα εισοδήματα και πιο συντηρητικά όσους λαμβάνουν μικρά.

Αναφερόμαστε σε έμμεση φορολόγηση-έμμεσους φόρους, όταν τα έσοδα λαμβάνονται από όλες τις κοινωνικές ομάδες ανεξαρτήτως εισοδήματος, εφόσον δεν είναι εύκολη η διάκριση στο εισόδημα ή για ποικίλους άλλους λόγους. (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

Άμεση Φορολόγηση

Η άμεση φορολόγηση είναι η καταβολή των εισφορών άμεσα από τους πολίτες προς το κράτος. Είναι ο πιο καθιερωμένος τρόπος φορολόγησης των φυσικών προσώπων και νομικών προσώπων. Η άμεση φορολόγηση είναι "αξιοκρατική", γιατί μπορεί να γίνει διάκριση των προσώπων σε εισοδηματικές τάξεις και να καθοριστεί ανάλογα το ύψος του φορολογικού βάρους.

Έμμεση Φορολόγηση

Η έμμεση φορολόγηση είναι η καταβολή των εισφορών γίνεται με μη άμεσο τρόπο. Στηρίζεται στο σκεπτικό άντλησης εσόδων σε περιπτώσεις που δεν είναι αυτό εφικτό ή εύκολο μέσω των κλιμάκων της άμεσης. Παραδείγματα έμμεσης

φορολόγησης αποτελούν ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ο φόρος κύκλου εργασιών (πλην ΦΠΑ), τέλη χαρτοσήμου, φόρος μεταβίβασης ακινήτων.

Άμεσος φόρος, είναι εκείνος που υπολογίζεται με βάση ένα κριτήριο, ατομικό, όπως ο φόρος εισοδήματος, φόρος ακίνητης περιουσίας, κτλ.

Ο έμμεσος φόρος, δεν είναι ονομαστικός, πληρώνεται από τον αγοραστή, και καταβάλλεται από την πωλητή, στο κράτος. Τέτοιοι φόροι είναι ο ΦΠΑ, φόρος καυσίμων, τσιγάρων, ποτών.

Κάθε φόρος έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, ανάλογα με την οπτική γωνία που εξετάζεται. Ο κυριότερος άμεσος φόρος είναι ο φόρος εισοδήματος, φόρος κλιμακωτός. Έτσι διαφορετικά εισοδήματα πληρώνουν διαφορετικά ποσοστά φόρου. Συνήθως, (όπως και στη χώρα μας) υπάρχει ένα αφορολόγητο όριο μέχρι το οποίο δεν πληρώνεται κανείς φόρος. Πέρα από το αφορολόγητο όριο, επικρατεί μια κλίμακα που καθορίζει το ποσοστό φόρου. Ο άμεσος φόρος θεωρείτε δικαιότερος από την άποψη ότι μικρά εισοδήματα δεν πληρώνουν, ή πληρώνουν λίγα, ενώ μεγάλα εισοδήματα πληρώνουν μεγαλύτερα ποσά.

Ο έμμεσος φόρος από την άλλη, θεωρείτε άδικος, διότι πληρώνεται και από άτομα που δεν έχουν μεγάλα εισοδήματα. Συγκεκριμένα πληρώνεται από όλους, (ΦΠΑ), πολίτες ή μη (πχ τουρίστες). (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

Άμεση Φορολογία (Εισόδημα και Κεφάλαιο)	Έμμεση Φορολογία
<p><u>Επικέντρωση σε:</u></p> <p>Συνολική ευημερία Ισονομία Δικαιοσύνη Στοχευμένα μέτρα αναδιανομής εισοδήματος</p>	<p><u>Επικέντρωση σε:</u></p> <p>Φορολογία τελικής κατανάλωσης Αποτελεσματικότητα, μη επιβολή φόρων στην ενδιάμεση κατανάλωση και κεφαλαιουχικά/επενδυτικά αγαθά Ευρεία βάση επιβολής του φόρου</p>
<p><u>Μέσα:</u></p> <p>Ενιαία Φορολογητέα Βάση Απαλλαγές Διαφοροποίηση συντελεστών φορολογίας Συντονισμός φορολογικών συστημάτων</p>	<p><u>Μέσα:</u></p> <p>Εναρμόνιση φορολογίας Προσέγγιση συντελεστών Κατάργηση απαλλαγών</p>

1.9 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα άμεσων και έμμεσων φόρων

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των άμεσων και των έμμεσων φόρων αναλύονται, με βάση ορισμένες παραμέτρους. Συγκεκριμένα: (Γεώργιος Ανδρουλάκης, 2011)

1. Από την ταμειυτική άποψη

Οι έμμεσοι φόροι είναι περισσότερο αποτελεσματικοί ως προς την ταμειυτική λειτουργία των φόρων. Ως ταμειυτική άποψη νοείται το κόστος διαχείρισης, δηλαδή βεβαίωσης και είσπραξης, των φόρων σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα που αποφέρουν. Τα πλεονεκτήματα των έμμεσων φόρων ως προς την ταμειυτική αποτελεσματικότητα είναι τα ακόλουθα:

- Ο αριθμός των υπόχρεων για την καταβολή του έμμεσου φόρου είναι μικρότερος από τον αριθμό των υπόχρεων για την πληρωμή του άμεσου.
- Κατά τον υπολογισμό των έμμεσων φόρων, η φορολογούσα αρχή δεν χρειάζεται να διερευνήσει τις προσωπικές συνήθειες των φορολογουμένων, όπως συμβαίνει στον άμεσο τρόπο φορολόγησης.
- Τα προβλήματα προσδιορισμού και εξόδων διαπίστωσης της φορολογικής βάσης είναι μικρότερα από ότι στους άμεσους φόρους.

Σαν επακόλουθο της παραπάνω ταμειυτικής αποτελεσματικότητας είναι η ταχύτερη είσπραξη των φορολογικών εσόδων από έμμεσους φόρους, σε σχέση με τους άμεσους. Οι έμμεσοι φόροι καταβάλλονται ευκολότερα γιατί δεν είναι εμφανής η επιβάρυνση, όπως στους άμεσους. Οι έμμεσοι φόροι αποφεύγονται πιο δύσκολα από ότι οι άμεσοι (φοροδιαφυγή) και έχουν μεγαλύτερη ελαστικότητα στις μεταβολές της οικονομικής δραστηριότητας.

2. Από την άποψη οικονομικής ανάπτυξης

Για την επίτευξη ενός ανοδικού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, αναγκαία συνθήκη είναι η ύπαρξη αποταμιευτικών πόρων επαρκών για να χρηματοδοτήσουν τον όγκο των επενδύσεων που απαιτείται για ανοδική πορεία της οικονομίας. Έτσι λοιπόν, οι φόροι πλήττουν τις αποταμιεύσεις και αποτελούν εμπόδιο για τις επενδύσεις.

Θεωρούνται ότι μειονεκτούν έναντι των φόρων που ευνοούν την αποταμίευση και ασκούν μικρή αρνητική επίδραση στις επενδύσεις. Από την άποψη αυτή, οι έμμεσοι φόροι (κατανάλωσης) πλεονεκτούν ενός ισόποσου άμεσου φόρου (εισοδήματος) για τους εξής λόγους:

- Αφού οι έμμεσοι φόροι είναι αντιστρόφως προοδευτικοί πλήττουν περισσότερο τα χαμηλά εισοδήματα, τα οποία όμως έχουν χαμηλή ροπή για αποταμίευση. Έτσι, τα υψηλά εισοδήματα από τα οποία προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος των αποταμιεύσεων δεν θίγεται. Αντίθετα, οι άμεσοι φόροι πλήττουν , λόγω προοδευτικότητας του φόρου περισσότερο τα υψηλά εισοδήματα.
- Ο έμμεσος φόρος αν και αντιστρόφως προοδευτικός ως προς το εισόδημα, μπορεί να γίνει προοδευτικός ως προς τη δαπάνη ώστε να αποθαρρύνει τις δαπάνες των υψηλών εισοδημάτων για αγαθά πολυτελείας και να ενισχύσει τις αποταμιεύσεις.
- Στην έκταση που ο έμμεσος φόρος μετακυλίεται στους καταναλωτές, τα κέρδη δεν μειώνονται και συνεπώς δεν επηρεάζεται η ικανότητα αυτοχρηματοδότησης των επενδύσεων.

Οι έμμεσοι φόροι επηρεάζουν την αποδοτικότητα των επενδύσεων κατά έμμεσο τρόπο, δηλαδή μέσω μεταβολών της ζήτησης, ενώ ο φόρος εισοδήματος πλήττει άμεσα την αποδοτικότητα των επενδύσεων. Άρα οι άμεσοι φόροι ασκούν λιγότερο δυσμενή επίδραση στις επενδύσεις. (Γεώργιος Ανδρουλάκης,2011)

3. Από την άποψη σταθεροποίησης

Οι έμμεσοι φόροι επιβαρύνουν τα νοικοκυριά, αυξάνουν τις τιμές των προϊόντων στα οποία επιβάλλονται και μειώνουν το πραγματικό εισόδημα. Η μείωση του πραγματικού εισοδήματος προκαλεί μείωση της κατανάλωσης και επομένως και της συνολικής ζήτησης. Το μέγεθος των επιδράσεων των έμμεσων φόρων εξαρτάται από το κατά πόσο οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται ότι η επιβολή του φόρου μειώνει το πραγματικό εισόδημα.

Η αντιπληθωριστική επίδραση (μείωση της ζήτησης) του έμμεσου φόρου είναι μεγάλη, όταν οι καταναλωτές έχουν πλήρη αυταπάτη της αξίας του χρήματος.

Εάν όμως οι καταναλωτές δεν έχουν αυταπάτη της αξίας του χρήματος, τότε η αντιπληθωριστική επίδραση του έμμεσου φόρου είναι το ίδιο με εκείνη του άμεσου φόρου).

Ένα άλλο μειονέκτημα των έμμεσων φόρων είναι, ότι η ύψωση των τιμών που προκαλείται από την επιβολή ή την αύξηση των έμμεσων φόρων είναι δυνατό να προκαλέσουν αλυσιδωτές αντιδράσεις αυξήσεων μισθών-τιμών. Αν γίνει αυτό θα οδηγήσει σε αναζωπύρωση του πληθωρισμού και των πληθωριστικών προσδοκιών με αποτέλεσμα την επιδείνωση του προβλήματος του πληθωρισμού.

Αντίθετα η επιβολή αύξησης του φόρου εισοδήματος δεν επιφέρει μείωση της αγοραστικής δύναμης μέσω αύξησης των τιμών (που γίνεται άμεσα αισθητή), αλλά μέσω της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος που δημιουργεί μικρότερες αντιδράσεις στους φορολογούμενους των μεσαίων και υψηλών εισοδηματικών ομάδων. *(Γεώργιος Ανδρουλάκης, 2011)*

4. Από την άποψη της δίκαιης διανομής του εισοδήματος

Δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος υπάρχει, όταν ο φόρος που επιβάλλεται περιορίζει τις εισοδηματικές διαφορές και καθορίζει υψηλότερη φορολογία στα

υψηλότερα εισοδήματα, ενώ παράλληλα λαμβάνει υπόψη τις προσωπικές συνήθειες (πλούτος, οικογενειακή κατάσταση, κ.λπ.) των φορολογούμενων.

Ενώ οι άμεσοι φόροι πληρούν και τις δύο παραπάνω προϋποθέσεις, οι έμμεσοι δεν τις πληρούν. Επομένως οι άμεσοι φόροι, υπό την προϋπόθεση ότι οι φορολογικές υπηρεσίες έχουν την απαιτούμενη οργάνωση και τα μέσα βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου εισοδήματος από τους υπόχρεους, είναι αποτελεσματικό μέσο αναδιανομής του εισοδήματος και επίτευξης ενός κοινωνικά δικαιότερου φορολογικού συστήματος.

Επίσης, οι άμεσοι φόροι επιβάλλονται απευθείας επί του εισοδήματος / περιουσίας, στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό την φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων. Κατά τη επιβολή των άμεσων φόρων προσδιορίζονται προοδευτικοί συντελεστές με μεγαλύτερους φορολογικούς συντελεστές σε υψηλότερα εισοδήματα. Τέλος, όταν επιβάλλονται άμεσοι φόροι είναι δυνατόν να λάβουμε υπόψη τα οικογενειακά βάρη και άλλες ειδικές συνθήκες του φορολογούμενου. *(Γεώργιος Ανδρουλάκης, 2011)*

1.10 Φορολογικός συντελεστής

Φορολογικός συντελεστής είναι ο φόρος που αντιστοιχεί σε κάθε μία μονάδα φορολογικής βάσης. Διακρίνεται στον μέσο και τον οριακό φορολογικό συντελεστή. Μέσος φορολογικός συντελεστής είναι ο λόγος του ποσού του φόρου που καταβάλλεται συνολικά από μια φορολογούμενη μονάδα προς την συνολική αξία της φορολογικής βάσης, ενώ ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι ο πρόσθετος φόρος που πρέπει να καταβληθεί για κάθε μία νέα μονάδα αύξησης της φορολογικής βάσης.

Στην αναλογική φορολογία, ο μέσος και ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι ίσοι. Στην προοδευτική φορολογία, ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος από τον μέσο, ενώ στην αντίστροφα προοδευτική φορολογία, ο οριακός συντελεστής είναι μικρότερος του μέσου.

Όταν η φορολογική βάση μετριέται σε μονάδες ποσότητας, τότε ο φορολογικός συντελεστής ονομάζεται συντελεστής κατά μονάδα, π.χ. 100 ευρώ ανά κιλό. Ενώ όταν το μέγεθος της φορολογικής βάσης μετριέται σε μονάδες αξίας, ο φορολογικός συντελεστής ονομάζεται κατ' αξία, π.χ. 10% της τιμής του προϊόντος.

Οι φόροι, των οποίων οι συντελεστές εκφράζονται κατά μονάδες προϊόντος είναι περισσότερο αντικοινωνικοί γιατί δεν διαφοροποιούν την επιβάρυνση, ανάλογα με την ποιότητα του είδους, και επομένως επιβαρύνουν τις χαμηλότερες εισοδηματικές αξίες αναλογικά περισσότερο από ότι οι φόροι που εκφράζονται κατά αξία.

Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε, ότι ο φόρος που επιβάλλεται στα τσιγάρα είναι 0,30 ευρώ το πακέτο, τότε η επιβάρυνση του φθηνού πακέτου που κοστίζει λόγω χάρη 1 ευρώ, είναι 30%, ενώ η επιβάρυνση του ακριβού πακέτου που κοστίζει 1,5 ευρώ, είναι μόνο 20%. Η επιβάρυνση δηλαδή, είναι αντίστροφα ανάλογη της τιμής του προϊόντος, ενώ όταν ο συντελεστής εκφράζεται κατά αξία, η επιβάρυνση είναι ανάλογη της τιμής του. Στην πράξη σήμερα πάντως, οι περισσότεροι φόροι είναι εξοπλισμένοι με συντελεστές κατά αξία και μόνο ορισμένοι ειδικευμένοι φόροι ή δασμοί επιβάλλονται με συντελεστές κατά μονάδα προϊόντος.

1.11 Υποκείμενο και αντικείμενο του φόρου

Υποκείμενο του φόρου. Είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια, την κατοικία ή την έδρα του, φορολογείται για την ακίνητη περιουσία του που βρίσκεται στην Ελλάδα την 1_ Ιανουαρίου του έτους φορολογίας, ανεξάρτητα από τις μεταβολές που τυχόν επέρχονται κατά την διάρκεια του έτους αυτού. (www.forologikanea.gr)

Αντικείμενο του φόρου. Αντικείμενο του φόρου είναι τα ακόλουθα:

1. Η παράδοση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών, εφόσον πραγματοποιούνται από επαχθή αίτια στο εσωτερικό της χώρας από υποκείμενο στο φόρο, που ενεργεί με αυτήν την ιδιότητα.
2. Η εισαγωγή αγαθών στο εσωτερικό της χώρας.
3. Η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών που πραγματοποιείται από επαχθή αίτια στο εσωτερικό της χώρας από υποκείμενο στο φόρο. Ο οποίος ενεργεί με αυτήν την ιδιότητα ή από μη υποκείμενο στο φόρο νομικό πρόσωπο, όταν ο πωλητής είναι υποκείμενος στο φόρο εγκαταστημένος σε άλλο κράτος – μέλος, ενεργεί με αυτήν την ιδιότητα και δεν απαλλάσσεται από το φόρο, λόγω ύψους πραγματοποιηθέντος ετήσιου κύκλου εργασιών, σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας του. (www.forologikanea.gr)
4. Η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών, τα οποία υπάγονται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης, που πραγματοποιείται από υποκείμενο στο φόρο ή από μη υποκείμενο στο φόρο νομικό πρόσωπο. (www.power-tax.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1 Δημοσιονομική πολιτική 1990-1993

Στο τέλος της δεκαετίας του 1980 βρίσκει την Ελλάδα να παλινδρομεί μεταξύ μακροοικονομικής αστάθειας, παραγωγικής στασιμότητας και πολιτικής αβεβαιότητας.

Όπως επισημαίνεται, η πορεία της ελληνικής οικονομίας στο τέλος της δεκαετίας του 1980 παρουσίαζε συνεχή επιδείνωση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μη ανατρέψιμες τάσεις αν δεν εφαρμοζόταν κατάλληλη οικονομική διαχείριση. Η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε μεταξύ των τριών εκλογικών αναμετρήσεων αποδείχθηκε τελικά αναποτελεσματική ως προς την επίτευξη των σταθεροποιητικών επιδιώξεών της. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση περιπλεκόταν ακόμη περισσότερο από την παρατεταμένη πολιτική αβεβαιότητα και την ασάφεια που διέκρινε την κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής.

Η Οικουμενική Κυβέρνηση ανακοίνωσε μια σειρά μέτρων για τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος, το οποίο είχε πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Πρακτικά προχώρησε στην αναπροσαρμογή των τιμών ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονταν από δημόσιες επιχειρήσεις, στην κατάργηση ορισμένων έμμεσων φόρων (*Τράπεζα της Ελλάδος 1990.*)

Η δεκαετία του 1990 άρχισε με την μακροοικονομική σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη να εξακολουθούν να είναι οι ανέφικτοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα. Τα διαρθρωτικά προβλήματα και οι αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος συνέχιζαν να δημιουργούν εμπλοκές στην ανάπτυξη της χώρας και ανισορροπίες στον εσωτερικό και εξωτερικό τομέα της οικονομίας. Οι οικονομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 δεν κατάφεραν να πετύχουν τη ζωτική, για την οικονομική πρόοδο της χώρας, παραγωγική αναδιάρθρωση και να απελευθερώσουν την

ανάπτυξη της οικονομίας από τη χρόνια παραγωγική ανεπάρκεια και τις ακαμψίες της εγχώριας προσφοράς. Οι μακροοικονομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν επικεντρώθηκαν κυρίως στη βραχυχρόνια αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, χωρίς να συνεισφέρουν στην εφαρμογή στρατηγικών και πολιτικών παραγωγικής ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού της οικονομίας.

Από τον Απρίλιο του 1990 η άσκηση της οικονομικής πολιτικής, η αντιμετώπιση των σοβαρών μακροοικονομικών ανισορροπιών που είχαν εκδηλωθεί στις αρχές του ίδιου έτους επέβαλε τη λήψη περιοριστικών μέτρων για τη βαθμιαία σταθεροποίηση της οικονομίας και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των αγορών.

Τρεις ήταν οι βασικοί στόχοι 1) η μείωση των δημόσιων ελλειμμάτων, 2) η σταθεροποίηση του ισοζυγίου πληρωμών και 3) η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Η ασκηθείσα μακροοικονομική πολιτική σε όλες τις μορφές της έγινε περιοριστική.

Ειδικότερα, προέβη αμέσως σε αυξήσεις κυρίως της φορολογίας αλλά και των τιμών των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας με σκοπό την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και τη μείωση των διαχειριστικών ελλειμμάτων των δημόσιων επιχειρήσεων. Στον τομέα της εισοδηματικής αποφασίστηκαν αλλαγές στις ρυθμίσεις που είχαν γίνει στον τρόπο καταβολής της ΑΤΑ από την Οικουμενική Κυβέρνηση με κεντρική επιδίωξη τη μείωση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων. Η τροποποίηση της ΑΤΑ έγινε με τρόπο ώστε να μην συμπεριλαμβάνει τις επιπτώσεις στις τιμές από τις αυξήσεις των έμμεσων φόρων, των τιμολογίων των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και των ανατιμήσεων των καυσίμων (Τράπεζα της Ελλάδος 1991).

2.2 Η συνθήκη του Μάαστριχτ

Όπως η κατάργηση των τελωνειακών φραγμών του εμπορίου, το 1968, είχε φέρει στην επιφάνεια τα τεχνικά και διοικητικά εμπόδια στο ενδο-κοινοτικό εμπόριο, έτσι και η προσπάθεια εξάλειψης αυτών των τελευταίων, το 1992, είχε καταστήσει σαφές ότι η κοινή αγορά δεν θα γινόταν ενιαία αγορά όσο θα υπήρχαν

ακόμη νομισματικά εμπόδια. Γι' αυτό, οι οπαδοί της ολοκλήρωσης μεταξύ των αρχικών κρατών μελών πίεζαν, ήδη πριν από την ολοκλήρωση της κοινής αγοράς, τους νέους εταίρους των να προχωρήσουν στο επόμενο στάδιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εκείνο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και μάλιστα να σκιαγραφήσουν το τελευταίο στάδιο, εκείνο της πολιτικής ένωσης. Οι οπαδοί, όμως, της διακυβερνητικής συνεργασίας ήταν επιφυλακτικού. Είχαν προσχωρήσει στην Κοινότητα για να δρέψουν τα οφέλη της ενιαίας αγοράς και είχαν δεχτεί της εκχωρήσει εθνικής κυριαρχίας που ήταν απαραίτητες γι' αυτόν τον σκοπό. Αλλά αρνούνταν να κάνουν άλλες παραχωρήσεις στην κοινοτική μέθοδο ολοκλήρωσης και στις εξελικτικές ιδιότητες της. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Η συμβιβαστική λύση που βρέθηκε στο Μάαστριχτ, τον Δεκέμβριο του 1991, ήταν να χωριστεί η επιχείρηση της ολοκλήρωσης στα δύο. Η αρχική Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μετονομάστηκε σε Συνθήκη ιδρύουσα την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, για να υποδηλωθεί ότι αυτή έθεσε νέους στόχους, ιδίως για την νομισματική και την κοινωνική ολοκλήρωση. Στη Μεγάλη Βρετανία επιτράπηκε να απέχει από αυτούς τους νέους στόχους και ο λαός της Δανίας, που ερωτήθηκε με δημοψήφισμα, αποφάσισε, να μην προσχωρήσει στη νομισματική ένωση. Μια νέα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση υπογράφηκε συγχρόνως για να σκιαγραφήσει τους στόχους της πολιτικής ένωσης, ιδίως εκείνους μια πολιτικής για τις εσωτερικές υποθέσεις και τη δικαιοσύνη και εκείνους μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Αλλά, με κοινή συμφωνία, αποφασίστηκε να επιδιωχθούν αυτοί οι στόχοι με διακυβερνητική συνεργασία. Έτσι, η Συνθήκη, η οποία υπογράφηκε στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992, αποτελείτο από δύο διάφορες αλλά αλληλένδετες Συνθήκες: τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και την Συνθήκη την ιδρύουσα την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΣΕΚ). Οι δύο αυτές Συνθήκες διαχώρισαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα σε τρεις πυλώνες ή τρία κτίσματα που διαφέρουν κυρίως ως προς τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων: το κύριο κτίσμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου η συγκατοίκηση των ενοίκων ρυθμίζεται από τη ΣΕΚ και όπου επικρατεί η κοινοτική μέθοδος λήψης των αποφάσεων κατά πλειοψηφία, το κτίσμα της

συνεργασίας στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων και το κτίσμα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής της ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Η μέθοδος οικοδόμησης των δύο νέων πυλώνων ή κτισμάτων βασίστηκε στη διακυβερνητική συνεργασία, εφόσον η ΣΕΕ απαιτούσε ομοφωνία για τη λήψη των αποφάσεων και, επομένως, οποιοδήποτε κράτος μέλος μπορούσε να προβάλει βέτο και να εμποδίσει μια κοινή ενέργεια. Ένα «Κοινωνικό Πρωτόκολλο» εξαιρούσε το Ηνωμένο Βασίλειο από τους στόχους κοινωνικής προστασίας» της ΣΕΚ. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ κάλυπτε τροποποιώντας συγχρόνως, τις προηγούμενες Συνθήκες, εφ' όσον οι διατάξεις για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, που μετονομάστηκε σε Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), συγκεντρώνονταν στο άρθρο Ζ, αυτές που αφορούσαν τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα αποτελούσαν το άρθρο Η και αυτές που τροποποιούσαν τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας βρισκόταν στο άρθρο Θ της νέας Συνθήκης. Οι κυρίως οικονομικοί στόχοι των Κοινοτήτων ξεπεράστηκαν για να αποκτήσουν αυτές σφαιρικούς στόχους. Με το άρθρο Β (ΣΕΕ), η Κοινότητα/Ένωση έθεσε πράγματι, στο Μάαστριχτ σαν στόχους:

- ▼ Να προωθήσει την ισόρροπη και σταθερή οικονομική πρόοδο, ιδίως με την δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και με την ίδρυση μια οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η οποία θα περιλάμβανε εν καιρώ, ένα ενιαίο νόμισμα
- ▼ Να επιβεβαιώσει την ταυτότητα της στη διεθνή σκηνή, ιδίως με την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία θα μπορούσε, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα

- ✓ Να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των υπηκόων των κρατών μελών της με τη θέσπιση ιθαγένειας της Ένωσης
- ✓ Να αναπτύξει στενή συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων

Να διατηρήσει στο ακέραιο το κοινοτικό κεκτημένο και να αναπτύξει, προκειμένου να εξασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών και των οργάνων της Κοινότητας (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

2.3 Η Δημοσιονομική Πολιτική στην Ελλάδα - Η Ένταξη της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε – Οι Δημοσιονομικοί Δείκτες (Δεκαετία 2000-2009)

Η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την ΟΝΕ έχει ουσιαστικά αρχίσει με την έκθεση Delors (1989) από τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Βέβαια η έκθεση Delors δεν αποτελεί τη μόνη προσπάθεια των ευρωπαϊκών χωρών προς την οικονομική και νομισματική τους ολοκλήρωση. Η έκθεση Werner (1970) έθετε ανάλογους στόχους ήδη από τη δεκαετία του 1970. Μέρος της ίδιας προσπάθειας θα μπορούσε να θεωρηθεί και η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Η έκθεση Delors ωστόσο έθεσε τη βάση για την προώθηση μιας συνθήκης που θα κατέληγε στη νομισματική ένωση της Ευρώπης. Μια τέτοια συνθήκη είναι η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία έχει καθοριστικά διαμορφώσει τα βασικά χαρακτηριστικά της νομισματικής ένωσης, τις «αναγκαίες» θεσμικές προσαρμογές, το χρονοδιάγραμμα και τον τρόπο της μετάβασης καθώς επίσης και τις προϋποθέσεις συμμετοχής των κρατών-μελών της ΕΕ στην ΟΝΕ. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίασή του το Δεκέμβριο του 1995 στη Μαδρίτη προσδιόρισε τις εξελίξεις που θα οδηγούσαν στην εισαγωγή του κοινού νομίσματος. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο επέλεξε την ονομασία «ευρώ» για το κοινό νόμισμα και καθόρισε τρεις χρονικές περιόδους για την καθιέρωσή του. Η πρώτη περίοδος ξεκίνησε στις αρχές του 1998, όταν μετά την αξιολόγηση των μακροοικονομικών επιδόσεων των χωρών - μελών με βάση τα βασικά κριτήρια

που θέτει η Συνθήκη του Μάαστριχτ ανακοινώθηκαν οι 11 χώρες που θα συμμετείχαν στην ΟΝΕ από την 1η Ιανουαρίου 1999. Η περίοδος αυτή σηματοδοτούσε επίσης την έναρξη των εργασιών της ΕΚΤ. Η δεύτερη περίοδος άρχισε με την εισαγωγή του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 1999 ως του επίσημου νομίσματος της ΕΕ. Οι συναλλαγές στις χρηματαγορές και στις κεφαλαιαγορές μπορούσαν πλέον να γίνονται σε ευρώ. Όσον αφορά τους οικονομικούς φορείς μπορούν να χρησιμοποιούν είτε το ευρώ είτε το εθνικό τους νόμισμα, σύμφωνα με την αρχή του «μη εξαναγκασμού, μη-απαγόρευσης» που ισχύει κατά την περίοδο αυτή. Η τρίτη και τελική φάση άρχισε την 1η Ιανουαρίου 2002 με την εισαγωγή των χαρτονομισμάτων και των κερμάτων ευρώ. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

2.4 Μέσα της οικονομικής πολιτικής

Δημόσιες δαπάνες

Οι δημόσιες δαπάνες υποδιαιρούνται σε δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και σε μεταβιβαστικές πληρωμές προς τους ιδιώτες. Οι πρώτες υποδιαιρούνται με τη σειρά τους σε δαπάνες δημόσιας κατανάλωσης (αμοιβές δημοσίων υπαλλήλων, ενοίκια, αγορά διαρκών ή μη καταναλωτικών αγαθών όπως μικροϋπολογιστές, έπιπλα, γραφική ύλη, κ.ά.) και έξοδα δημόσιας επένδυσης (έργα υποδομής και σχηματισμός αποθεμάτων διαφόρων αγαθών). Οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές είναι μονομερείς μεταβιβάσεις εισοδήματος και κεφαλαίου προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Οι μεταβιβάσεις εισοδήματος έχουν τη μορφή συντάξεων, επιδομάτων ανεργίας κ.λπ. στην περίπτωση των νοικοκυριών και επιδοτήσεων κόστους παραγωγής και τιμών των προϊόντων στην περίπτωση των επιχειρήσεων. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τα νοικοκυριά γίνονται για να διευκολυνθούν στην αγορά κατοικίας και προς τις επιχειρήσεις για να διευκολυνθούν στη χρηματοδότηση νέων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, όπως κτίρια, μηχανήματα κ.λπ. Η μεταφορά κεφαλαίου προς τους ιδιώτες, για τους ανωτέρω σκοπούς πραγματοποιείται με την παροχή δανείων. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Ακολουθεί η ανάλυση των επιπτώσεων των κυριότερων δημοσιονομικών μέσων στην επίτευξη βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής. Συγκεκριμένα θα εξεταστούν οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών του Δημοσίου, οι δημόσιες επενδύσεις, οι μεταβολές στα κρατικά αποθέματα και οι μεταβιβαστικές πληρωμές του κράτους προς τους ιδιώτες.

Με την **αύξηση των αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων** ενδέχεται να επιδιώκεται η βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου ή η μετακίνηση ενός μέρους του εργατικού δυναμικού από τον ιδιωτικό προς το δημόσιο τομέα. Μία άμεση συνέπεια από την αύξηση των αμοιβών τους είναι η αύξηση της κατανάλωσής τους, που μπορεί να μεταφραστεί σε αύξηση της ζήτησης εγχωρίων και εισαγομένων αγαθών. Στην περίπτωση που η ζήτηση εγχωρίων αγαθών είναι σημαντική, θα αυξηθεί η παραγωγή και η απασχόληση, επιτυγχάνοντας το στόχο της οικονομικής μεγέθυνσης. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα εμφανισθούν πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία λόγω υπερβάλλουσας ζήτησης. Εναλλακτικά, οι δαπάνες για αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να αυξηθούν λόγω αύξησης των προσλήψεων για τη μείωση της ανεργίας. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Οι **δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου** αποτελούνται από τα βασικά έργα υποδομής που γίνονται από το κράτος μέσα σε ένα έτος. Σ' αυτά περιλαμβάνονται οι κατασκευές οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων, λιμανιών, αεροδρομίων, σχολείων, νοσοκομείων κ.ά. Με την αποπεράτωση και τη θέση σε λειτουργία των έργων υποδομής δημιουργούνται οι απαραίτητες εξωτερικές οικονομίες, που βελτιώνουν το επιχειρηματικό κλίμα και συντελούν στην προσέλκυση των ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Με την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε περιόδους ύφεσης αναμένεται η μείωση της ανεργίας, η αύξηση του εισοδήματος και η τόνωση της ζήτησης. Με τη σειρά της, η αύξηση της ζήτησης αναμένεται να οδηγήσει, αργά ή γρήγορα, σε νέα αύξηση της παραγωγής, αύξηση της απασχόλησης, κ.ο.κ. Οι θετικές επιπτώσεις από την αύξηση των δημοσίων

επενδύσεων αντανακλώνται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, για τον απλό λόγο ότι πραγματοποιούνται σε διάφορες περιοχές της χώρας. Αντίθετα, σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας, οπότε η οικονομία βρίσκεται στην περιοχή της πλήρους απασχόλησης, ενδείκνυται η περιστολή των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις με σκοπό την αποφυγή υπερβάλλουσας ζήτησης και δημιουργίας, επομένως, πληθωριστικών πιέσεων.

Οι δημόσιες δαπάνες για **μεταβιβαστικές πληρωμές εισοδήματος** προς τα νοικοκυριά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: (α) συντάξεις, παροχές ασθενείας, οικογενειακά επιδόματα κ.ά. και (β) επιδόματα ανεργίας. Τα κονδύλια της πρώτης κατηγορίας, όπως και οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, δεν επηρεάζονται από την οικονομική συγκυρία. Γι' αυτό δεν περιλαμβάνονται στα μέσα πολιτικής. Όμως πρέπει να αναγνωρισθεί το γεγονός ότι οδηγούν σε μία λιγότερο άνιση διανομή του εισοδήματος. Τα κονδύλια της δεύτερης κατηγορίας μεταβάλλονται, κατά κανόνα, κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο από τη θέση της οικονομίας στον οικονομικό κύκλο.

Με άλλα λόγια, τα συνολικά επιδόματα ανεργίας ανέρχονται σε περιόδους ύφεσης και κατέρχονται σε περιόδους ανάκαμψης. Έτσι συντελούν στη σταθεροποίηση του εθνικού εισοδήματος. Γι' αυτό θεωρούνται ως αυτόματοι σταθεροποιητές.

Σε περιόδους ύφεσης, με τις **χορηγήσεις δανείων** προς τα νοικοκυριά για την κατασκευή ή αγορά κατοικίας (στεγαστικά δάνεια) και προς τις επιχειρήσεις για τη δημιουργία νέων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου επιδιώκεται η αναθέρμανση της υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι: αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, αύξηση των εξαγωγών, κ.λπ. Σε περιόδους υπερθέρμανσης της οικονομίας περιορίζονται ή και διακόπτονται οι χορηγήσεις δανείων προς τους ανωτέρω χρήστες, με αποτέλεσμα την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, με κάποια χρονική υστέρηση και ενδεχομένως την παρατεταμένη οικονομική ύφεση.

Φόροι

Σύμφωνα με τον τρόπο συλλογής τους από τις οικονομικές αρχές, οι φόροι διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους. Στους άμεσους φόρους περιλαμβάνονται οι φόροι εισοδήματος, οι φόροι περιουσίας και οι εργοδοτικές εισφορές στις κοινωνικές ασφάλισεις. Ειδικότερα, οι φόροι εισοδήματος υποδιαιρούνται σε φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Οι φόροι περιουσίας διακρίνονται σε φόρους κατοχής περιουσίας και φόρους μεταβίβασης περιουσίας. Οι πρώτοι επιβάλλονται στη συνολική καθαρή περιουσιακή θέση των φορολογουμένων και οι δεύτεροι στην αξία του μεταβιβαζόμενου τμήματος, π.χ. οι φόροι κληρονομιών, δωρεών, μεταβίβασης ακινήτων κ.λπ. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται στη συνολική εγχώρια κατανάλωση των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών και στις εισαγωγές. Οι εσωτερικοί φόροι δαπάνης διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς, ανάλογα με το αν καλύπτουν με τον ίδιο συντελεστή ένα μεγάλο αριθμό προϊόντων ή αναφέρονται σε μεμονωμένα προϊόντα. Οι γενικοί φόροι δαπάνης μπορεί να επιβάλλονται είτε στη συνολική αξία πώλησης των αγαθών, που αντιστοιχεί σε ένα ή περισσότερα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, ή στην προστιθέμενη αξία τους. Οι πρώτοι είναι γνωστοί ως φόροι κύκλου εργασιών. Σ' αυτούς περιλαμβάνονται τα τέλη χαρτοσήμου, ο φόρος κύκλου εργασιών, φόροι πολυτελείας, κ.λπ. Οι δεύτεροι είναι γνωστοί ως φόροι προστιθέμενης αξίας. Οι ειδικοί φόροι δαπάνης επιβάλλονται στη συνολική τιμή πώλησης συγκεκριμένων προϊόντων, π.χ. στον καπνό, στα οινοπνευματώδη ποτά, στη βύνη, στη βενζίνη, στα επιβατικά αυτοκίνητα, κ.λπ. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Οι δασμοί (εξωτερικοί φόροι δαπάνης) επιβάλλονται στις τιμές των εισαγόμενων αγαθών. Επιβάλλονται για ταμειυτικούς και προστατευτικούς λόγους. Στη δεύτερη περίπτωση επιβάλλονται για να αποθαρρύνουν τις εισαγωγές και να προστατεύσουν την εγχώρια παραγωγή από τον ανταγωνισμό των ξένων προϊόντων. Με την προστασία δίδεται πίστωση χρόνου για την ανάπτυξη νέων και

δυναμικών επιχειρήσεων ή παραγωγικών κλάδων με σκοπό τη αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της χώρας επ' ωφελεία της οικονομικής της ανάπτυξης. Όμως, η επιβολή δασμών χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με άλλες χώρες ενδέχεται να προκαλέσει τη λήψη αντιμέτρων από τις θιγόμενες χώρες, με τελικό αποτέλεσμα να υποστούν βλάβη τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων μερών. Στις μέρες μας, η σημασία των δασμών σε παγκόσμιο επίπεδο έχει περιορισθεί, ενώ μεταξύ των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι δασμοί έχουν καταργηθεί. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Από τους άμεσους φόρους εξετάζονται συνοπτικά οι φόροι εισοδήματος, οι φόροι περιουσίας και οι εισφορές στις κοινωνικές ασφάλισεις. Από τους έμμεσους φόρους γίνεται σύντομη αναφορά στους φόρους δαπάνης.

Συνήθως, η φορολογική κλίμακα βάσει της οποίας επιβάλλονται οι **φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων** είναι προοδευτική. Υπό την προϋπόθεση ότι η κλίμακα αυτή παραμένει διαχρονικά αμετάβλητη λειτουργεί ως αυτόματος σταθεροποιητής. Αυτό σημαίνει ότι, σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας, οπότε το προσωπικό ονομαστικό εισόδημα ανέρχεται, τα έσοδα του Δημοσίου ανέρχονται με ταχύτερο ρυθμό λόγω της προοδευτικότητας της φορολογίας. Αντίστοιχα, σε περιόδους υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας, το προσωπικό ονομαστικό εισόδημα κατέρχεται και τα έσοδα του Δημοσίου από φόρους κατέρχονται, αντίστοιχα, με ταχύτερο ρυθμό. Έτσι, στη μία περίπτωση μετριάζονται οι δυσμενείς επιπτώσεις από την αύξηση της ενεργού ζήτησης επάνω στο γενικό επίπεδο των τιμών και στο εμπορικό ισοζύγιο. Στην άλλη περίπτωση αποτρέπεται η περαιτέρω μείωση της ενεργού ζήτησης με τις δυσμενείς επιπτώσεις της στην παραγωγή και την απασχόληση. Και στις δύο περιπτώσεις επιδιώκεται η σταθεροποίηση της οικονομίας (προϊόν, απασχόληση, πληθωρισμός, ισοζύγιο πληρωμών) και η μη χειροτέρευση της διανομής του εισοδήματος. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Αντίθετα, συχνές μεταβολές της φορολογικής κλίμακας σε συνδυασμό με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών των (ανώτερων) κλιμακίων δημιουργούν

αβεβαιότητα στα οικονομικά σχέδια των ατόμων και δρουν ανασταλτικά στην ένταση της εργατικότητάς τους και στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων επιβάλλεται στα συνολικά καθαρά έσοδα ή κέρδη όλων γενικά των νομικών προσώπων, εκτός εκείνων που υποβάλλονται στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων (ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες), δηλαδή των ανωνύμων εταιριών, εταιριών περιορισμένης ευθύνης, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων, συνεταιρισμών, κ.λπ. Η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων είναι, κατά κανόνα, αναλογική. Για την επίτευξη των βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής, η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων συνδυάζεται συνήθως με την παροχή κινήτρων, φορολογικών εκπτώσεων και απαλλαγών, προς εκείνες τις επιχειρήσεις μέσω των οποίων αναμένεται η πραγματοποίηση των σκοπών αυτών. Υψηλότερη φορολογία επιχειρήσεων σε μια χώρα σε σχέση με τις άλλες χώρες, αποθαρρύνει την προσέλκυση ιδιωτικών παραγωγικών κεφαλαίων και βοηθά στη φυγή τους στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα την αποβιομηχάνιση της χώρας, τη μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης, τη χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου και, γενικά, τον οικονομικό της μααρασμό. (Θ. Γεωργακόπουλος 2005)

Η φορολογία της ακίνητης περιουσίας επιβάλλεται με τη μορφή ειδικών τελών από την κεντρική διοίκηση και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Η φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών επιβάλλεται με προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές και με ιδιαίτερα αφορολόγητα ποσά. Η φορολογία μεταβίβασης ακινήτων επιβάλλεται με αναλογικό φορολογικό συντελεστή. Γενικά, οι φόροι επί της περιουσίας επιβάλλονται για ταμειευτικούς κυρίως λόγους και δευτερευόντως για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης. Εντούτοις, αποτελούν σημαντικό αντικίνητρο για την καταβολή περισσότερης δημιουργικής εργασίας και έχει αρνητική επίδραση στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Υπό προϋποθέσεις, οι **εργοδοτικές εισφορές στις κοινωνικές ασφάλισεις** μπορεί να θεωρηθούν ως μέσο πολιτικής και να συμβάλλουν στην επίτευξη των

σκοπών της οικονομικής πολιτικής. Μείωση (επιδότηση) των εν λόγω εισφορών, σε μόνιμη βάση, σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας και συγκεκριμένους κλάδους αναμένεται να προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις και, άρα, να έχει θετική επίδραση στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, στο εμπορικό ισοζύγιο, στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην οικονομική μεγέθυνση.

Γενικά, οι **εσωτερικοί έμμεσοι φόροι δαπάνης** (κατανάλωσης) επιβάλλονται με αναλογικούς φορολογικούς συντελεστές στις τιμές πώλησης των προϊόντων. Οι εν λόγω φορολογικοί συντελεστές είναι υψηλότεροι για αγαθά πολυτελείας και χαμηλότεροι για αγαθά πρώτης ανάγκης. Από αυτούς, οι γενικοί φόροι δαπάνης καλύπτουν μεγάλες κατηγορίες προϊόντων με τον ίδιο συντελεστή. Οι σημαντικότεροι γενικοί φόροι είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και ο φόρος χαρτοσήμου. Στην Ελλάδα ο πρώτος επιβάλλεται με δύο φορολογικούς συντελεστές: ένα χαμηλό, 13%, που αφορά στα είδη διατροφής, τα μη αλκοολούχα ποτά και ορισμένες υπηρεσίες και έναν υψηλό, 23%, που αφορά στα υπόλοιπα αγαθά και υπηρεσίες. Οι ειδικοί φόροι δαπάνης επιβάλλονται με διαφορετικούς αναλογικούς συντελεστές στα επιμέρους προϊόντα.

Με τους **εξωτερικούς φόρους δαπάνης** (δασμούς) επιδιώκεται η αύξηση των τιμών των εισαγόμενων αγαθών και η αύξηση των φορολογικών εσόδων. Διαχρονικά, η σημασία των δασμών ως μέσου πολιτικής υποβαθμίζεται, λόγω της παρατηρούμενης παγκοσμίως τάσης μείωσής τους. (*Θ. Γεωργακόπουλος 2005*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

3.1 Εισαγωγή

Οι τρεις βασικές οικονομικές λειτουργίες του σύγχρονου παρεμβατικού κράτους είναι οι εξής:

1. Η καταναμητική λειτουργία

Σε αυτήν εντάσσεται ο εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά και αγαθά κοινωνικής ωφέλειας, η ρύθμιση των εξωτερικών οικονομιών και η διόρθωση των μονοπωλιακών παρεκκλίσεων.

2. Η αναδιανεμητική λειτουργία.

Σε αυτήν εντάσσονται οι διορθώσεις στον τρόπο διανομής.

3. Η σταθεροποιητική και αναπτυξιακή λειτουργία.

Σε αυτήν εντάσσεται η αντιμετώπιση της ύφεσης και η καταπολέμηση του πληθωρισμού, η αντιμετώπιση του στασιμοπληθωρισμού καθώς και η επίτευξη ενός κοινωνικά επιθυμητού ρυθμού ανάπτυξης. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.2 Η Καταναμητική Λειτουργία του Κράτους

Στην καταναμητική λειτουργία του κράτους ανήκει:

- ο εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια και ημι-δημόσια αγαθά,
- η ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών και επιβαρύνσεων και
- οι μονοπωλιακές παρεκκλίσεις

3.2.1 Δημόσια Αγαθά

Δημόσια είναι τα αγαθά που ικανοποιούν κοινωνικές ή συλλογικές ανάγκες π.χ. εθνική άμυνα, αντιπλημμυρικό έργο.

3.2.2 Εξωτερικές Επιδράσεις (ή Εξωτερικότητες)

Η κατανάλωση ή η παραγωγή των ημιδημόσιων αγαθών συνεπάγεται εξωτερικές επιδράσεις. Ορισμός: οι επιπτώσεις των πράξεων ενός ατόμου ή μιας επιχείρησης στην ευημερία άλλων ατόμων ή στο κόστος άλλων επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση αυτή η αγορά δεν μπορεί να «εσωτερικεύσει» τις εξωτερικότητες. Υπάρχει διάσταση μεταξύ κοινωνικού και ιδιωτικού κόστους ή κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους.

Οι εξωτερικότητες προκαλούνται από την παραγωγή ή την κατανάλωση ορισμένων αγαθών και διακρίνονται σε:

- εξωτερικές επιδράσεις στην κατανάλωση
- εξωτερικές επιδράσεις στην παραγωγή
- μικτές εξωτερικές επιδράσεις (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.2.3 Μονοπωλιακές Παρεκκλίσεις

Μία από τις βασικές υποθέσεις του τέλει ανταγωνισμού είναι η ύπαρξη πολλών παραγωγών και καταναλωτών, ώστε να μη μπορεί κανείς να επηρεάζει την τιμή των προϊόντων.

Μερικές φορές όμως εμφανίζονται μονοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά. Τότε, το κράτος θα πρέπει να παρέμβει για να διορθώσει τις αποκλίσεις από την άριστη κατανομή των μέσων παραγωγής.

Η μορφή της κρατικής παρέμβασης εξαρτάται από τη φύση του μονοπωλίου.

Υπάρχουν τα:

Τεχνητά μονοπώλια (όπου η παραγωγή διεξάγεται σε συνθήκες αύξοντος ή σταθερού κόστους).

Φυσικά μονοπώλια (όπου η παραγωγή διεξάγεται σε συνθήκες φθίνοντος κόστους). Οι κλάδοι που λειτουργούν με φθίνον κόστος είναι μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, όπου απαιτούνται μεγάλες ποσότητες παγίου κεφαλαίου (π.χ. ηλεκτρισμός, ύδρευση, ταχυδρομεία, σιδηρόδρομοι κ.ά). Στην περίπτωση αυτή, είναι αδύνατη ή μη-αποδοτική η λειτουργία πολλών επιχειρήσεων γιατί το κόστος θα ήταν πολύ μεγαλύτερο.

Παραχώρηση δικαιώματος εκμετάλλευσης σε ιδιωτική επιχείρηση. Το κράτος παραχωρεί το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του προϊόντος σε ιδιωτική επιχείρηση. Η επιχείρηση δεσμεύεται να παράγει την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα και το κράτος καλύπτει με επιδότηση τυχόν ζημίες της επιχείρησης. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.3 Η Αναδιανεμητική Λειτουργία του Κράτους

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε την αναδιανεμητική πολιτική που θα πρέπει να ακολουθεί το κράτος για να αμβλύνει τις εισοδηματικές ανισότητες, σύμφωνα με τους νεοκλασικούς οικονομολόγους.

3.3.1 Παράγοντες εισοδηματικών ανισοτήτων

Οι ανισότητες που παρατηρούνται στη διανομή εισοδήματος οφείλονται στους εξής παράγοντες:

- Στις διαφορές στην ιδιοκτησία του πλούτου. Στις οικονομίες της αγοράς παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση πλούτου σε μικρό ποσοστό του πληθυσμού (π.χ. σε Αγγλία, Αμερική, το 5% του πληθυσμού έχει το 50% του πλούτου). Αυτό οφείλεται σε ατομικές προσπάθειες (αποταμίευση, τεχνολογικές καινοτομίες), θεσμούς (κληρονομιά, προίκα, δωρεά) ή τυχαία γεγονότα (ανακάλυψη πετρελαιοπηγών).

- Στις διαφορές στις αμοιβές της εργασίας, οι οποίες οφείλονται:
- στις διαφορές στην ποιότητα της παρεχόμενης εργασίας, επειδή υπάρχουν διαφορές στις ψυχοσωματικές ικανότητες των ατόμων καθώς και στην εκπαιδευτική τους κατάρτιση
- στη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ εργαζομένων (φυλετικές και άλλες διακρίσεις)
- στην έλλειψη ίσων ευκαιριών εκπαιδευτικής κατάρτισης κ.ά., και
- στις μονοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά (εργατικά συνδικάτα)

Η πολιτική αναδιανομής που εφαρμόζουν τα σύγχρονα κράτη αποβλέπει όχι στο να θέτει φραγμούς στην αύξηση των υψηλών εισοδημάτων, όσο στο να στηρίζει τα χαμηλά εισοδήματα να μην πέφτουν κάτω από ένα επίπεδο. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.3.2 Μέτρα πολιτικής για τον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων

Τα κυριότερα μέτρα πολιτικής που χρησιμοποιεί το κράτος για τον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων είναι τα εξής:

Η προοδευτική φορολογία

Προοδευτική φορολογία: όταν το ποσοστό του φόρου που πληρώνει ο φορολογούμενος μεγαλώνει καθώς αυξάνεται το εισόδημά του. Θεωρείται ο πιο αποτελεσματικός για την άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Ο προοδευτικός φορολογικός συντελεστής αφαιρεί από τα υψηλά εισοδηματικά κλιμάκια αναλογικά περισσότερο φόρο από αυτόν που αφαιρεί από τα χαμηλά και όσο πιο προοδευτικός είναι, τόσο μικραίνουν οι εισοδηματικές ανισότητες. Αποτελεσματικοί για την άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων θεωρούνται και οι φόροι περιουσίας. Το κράτος με τη νομοθεσία αφαιρεί πάνω από το μισό των μεγάλων κληροδοτημάτων και αυτό για να μη διατηρούνται οι μεγάλες περιουσίες και διατηρούνται μονοπώλια. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές

Μεταβιβαστικές πληρωμές: παροχές του κράτους στους ιδιώτες χωρίς αντίστοιχη αντιπαροχή από μέρος των ιδιωτών προς το κράτος.

Κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική πρόνοια.

Κοινωνική ασφάλιση: καλύπτει το σύνολο του πληθυσμού και ασκείται είτε από ενιαίο κρατικό φορέα είτε από περισσότερους ημικρατικούς οργανισμούς. Προβλέπει:

- σύνταξη για γηρατειά,
- αναπηρία και θάνατο,
- χορήγηση επιδόματος σε περίπτωση ανεργίας,
- παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και
- οικογενειακών επιδομάτων. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

Οι δαπάνες του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες

Ο εφοδιασμός της κοινωνίας με δημόσια αγαθά, των οποίων το όφελος διαχέεται στο κοινωνικό σύνολο, προκαλεί κάποια αναδιανεμητική επίδραση, ανάλογα με το όφελος που αποκομίζει η κάθε εισοδηματική τάξη από τα δημόσια αγαθά. Τα στρώματα του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα αποκομίζουν αναλογικά περισσότερο όφελος από τα δημόσια αγαθά από αυτά που αποκομίζει ο πληθυσμός με υψηλά εισοδήματα. Εκτός από την άμεση αναδιανεμητική επίδραση, π.χ. παιδεία, υγεία, οι δημόσιες δαπάνες ασκούν και έμμεση επίδραση, π.χ. δίνεται η δυνατότητα στα άτομα με χαμηλά εισοδήματα να ανεβάσουν τη στάθμη της εργασίας τους. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

Η εγγύηση απασχόλησης και σταθερής αγοραστικής δύναμης

Πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι οι εισοδηματικές ενισχύσεις δημιουργούν αντικίνητρο για εργασία και πιστεύουν ότι το κράτος πρέπει να φροντίζει για την απασχόληση στο δημόσιο τομέα όλων εκείνων που δεν μπορούν να βρουν

δουλειά στον ιδιωτικό. Αυτό όμως μπορεί να καταστήσει το κράτος σε πόλο έλξης αργόμισθων.

Από την άλλη μεριά το κράτος δε θα μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα των οικονομικών ανισοτήτων, αν δεν μπορέσει να χαλιναγωγήσει τον πληθωρισμό καθώς η αύξησή του μειώνει διαρκώς την αγοραστική δύναμη των σταθερών εισοδημάτων. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.4 Η Σταθεροποιητική και Αναπτυξιακή Λειτουργία του Κράτους

Μία άλλη βασική οικονομική λειτουργία του κράτους είναι η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη της οικονομίας. Η αγορά από μόνη της δε μπορεί να επιτύχει σταθερότητα της οικονομίας, αυτό συνειδητοποίησαν οι οικονομολόγοι και πολιτικοί από το μεσοπόλεμο και μετά.

3.4.1 Προβλήματα οικονομικής σταθερότητας

Οι αιτίες που προκαλούν τις οικονομικές διαταραχές (π.χ. ύφεση, πληθωρισμός ζήτησης, πληθωρισμό κόστους, στασιμοπληθωρισμό). Τα μέσα πολιτικής που είναι αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση κάθε διαταραχής, ο χρόνος εφαρμογής τους και η ποσοτική τους μεταβολή

Προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης

- Οι παράγοντες που προσδιορίζουν το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης
- Ο προσδιορισμός των ποσοτικών στόχων οικονομικής ανάπτυξης
- Τα μέτρα πολιτικής για την πραγματοποίηση των στόχων οικονομικής ανάπτυξης
- Ο προγραμματισμός της οικονομικής ανάπτυξης

3.4.2 Πολιτική για τη Σταθεροποίηση της Οικονομίας

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα μέτρα πολιτικής που πρέπει να εφαρμόζει το κράτος για την αντιμετώπιση των οικονομικών διαταραχών

Πολιτική του κράτους για την αντιμετώπιση της ύφεσης

Η ύφεση μπορεί να αντιμετωπιστεί με:

A) αύξηση των κρατικών δαπανών, χωρίς αντίστοιχη αύξηση των φόρων.

Έστω ότι η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση - τα μέσα παραγωγής υποαπασχολούνται. Αυξάνονται οι κρατικές δαπάνες (π.χ. εκτελούνται δημόσια έργα), προσλαμβάνεται προσωπικό, αυξάνονται τα εισοδήματα των ιδιωτών που διαθέτουν μέσα παραγωγής, αυξάνεται η ζήτηση αγαθών, αυξάνεται η παραγωγή, η απασχόληση, τα εισοδήματα και η ζήτηση και η διαδικασία θα συνεχιστεί και έτσι η αρχική αύξηση της κρατικής δαπάνης θα προκαλέσει μία πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων.

Η αύξηση των δαπανών δε θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των φόρων, επειδή κάτι τέτοιο θα εξουδετέρωνε την επεκτατική αποτελεσματικότητα των δαπανών. Θα πρέπει να δημιουργηθεί έλλειμμα στον κρατικό προϋπολογισμό, το οποίο θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί με έκδοση νέου χρήματος ή δανεισμό από τις εμπορικές τράπεζες.

Όσον αφορά το είδος των δαπανών που θα πρέπει να αυξηθούν, είναι προτιμότερο να αυξάνονται οι δαπάνες του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες, επειδή αυξάνουν τη συνολική ζήτηση. Επίσης, το κράτος μπορεί να συγκρατήσει αυτές τις δαπάνες, όταν επιτευχθεί πλήρης απασχόληση στην οικονομία. Οι δαπάνες του κράτους για μεταβιβαστικές πληρωμές θεωρούνται λιγότερο αποτελεσματικές, επειδή η ενεργός ζήτηση αυξάνεται μόνο στο βαθμό που οι ενισχυόμενοι από το κράτος διαθέτουν για κατανάλωση τη χρηματική παροχή που παίρνουν. Οι δαπάνες του κράτους για επενδύσεις (εκτέλεση δημόσιων έργων) πλεονεκτούν σε σχέση με τις δαπάνες για κατανάλωση, γιατί το κράτος εφοδιάζεται με χρήσιμα έργα με μέσα παραγωγής που βρίσκονται σε αδράνεια. Μόνο που όταν επιτευχθεί επίπεδο πλήρους απασχόλησης, δε μπορεί να σταματήσει το έργο στη μέση. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

B) μείωση των φόρων, χωρίς αντίστοιχη μείωση των κρατικών δαπανών.

Η μείωση των φόρων θα οδηγήσει σε αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, θα αυξηθεί η κατανάλωση, η παραγωγή, η απασχόληση, το εισόδημα κ.ο.κ.

Η μείωση των φόρων θα προκαλέσει μία πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Η μείωση των φόρων δε θα πρέπει να συνοδεύεται από μείωση των δημοσίων δαπανών, γιατί θα εξουδετερωθεί το επεκτατικό αποτέλεσμα της φορολογίας. Θα πρέπει να δημιουργηθεί έλλειμμα στον προϋπολογισμό, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί με έκδοση νέου χρήματος.

Γ) μέτρα νομισματικής πολιτικής.

Παράλληλα με τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής, το κράτος μπορεί εναλλακτικά ή συμπληρωματικά να χρησιμοποιήσει μέτρα νομισματικής πολιτικής. Με τα μέτρα αυτά, το κράτος στοχεύει να αυξήσει την προσφορά χρήματος, άρα θα μειωθούν τα επιτόκια, οι επιχειρηματίες θα παρακινηθούν να δανειστούν φτηνά κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις, θα αυξηθούν οι επενδύσεις και θα οδηγηθεί η οικονομία σε μία πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και του εισοδήματος. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

Τα μέτρα νομισματικής πολιτικής είναι:

Η μείωση του ποσοστού των ταμειακών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών.

Ελάχιστο ποσοστό ταμειακών διαθεσίμων: ένα ποσοστό από τις καταθέσεις του κοινού που υποχρεώνει ο νόμος τις εμπορικές τράπεζες να κρατούν σε ρευστό. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, οι αρχές μειώνουν το ελάχιστο ποσοστό ρευστών διαθεσίμων, οι τράπεζες χορηγούν μεγαλύτερες πιστώσεις, αυξάνεται η προσφορά χρήματος, μειώνεται το επιτόκιο και αυξάνονται οι επενδύσεις.

Η μείωση του προεξοφλητικού τόκου.

Προεξοφλητικός τόκος: ο τόκος με τον οποίο οι τράπεζα της Ελλάδος δανείζει χρήματα στις άλλες τράπεζες. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, η Κεντρική Τράπεζα μειώνει τον προεξοφλητικό τόκο, μειώνεται ο τόκος των πιστώσεων και αυξάνονται οι επενδύσεις.

Η πολιτική ανοιχτής αγοράς.

Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, η Κεντρική Τράπεζα αγοράζει χρεόγραφα από το Χρηματιστήριο, αυξάνεται η προσφορά χρήματος, μειώνεται το επιτόκιο και αυξάνονται οι επενδύσεις

Οι άμεσοι πιστωτικοί έλεγχοι.

Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, οι νομισματικές αρχές ορίζουν μικρότερα επιτόκια και μεγαλύτερα περιθώρια χορήγησης πιστώσεων και έτσι αυξάνονται οι επενδύσεις (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

3.4.3 Η πολιτική των κρατικών δαπανών

Στις αναπτυσσόμενες χώρες το κράτος πρέπει να ελαχιστοποιεί τις καταναλωτικές δαπάνες και τις κοινωνικές παροχές και να προωθεί δαπάνες σε:

α) έργα υποδομής, π.χ. συγκοινωνίες, τηλεπικοινωνίες, ηλεκτρισμός κ.ά. γιατί αυξάνουν την παραγωγικότητα και το ποσοστό επιχειρηματικού κέρδους και δίνουν κίνητρα σε επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν σε κλάδους, όπως η βιομηχανία, ο τουρισμός κ.ά.

β) επιδοτήσεις, επειδή δίνουν κίνητρα στις επιχειρήσεις να επεκτείνουν την επιχειρηματική τους δράση.

γ) μεταβιβάσεις κεφαλαίων στις επιχειρήσεις, επειδή καλύπτουν ένα μέρος της δαπάνης για κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και δίνουν κίνητρα για ανάληψη επενδυτικής δράσης σε νέους κλάδους παραγωγής.

3.4.4 Η φορολογική πολιτική οικονομικής ανάπτυξης

Οι φόροι:

α) κινητοποιούν την κοινωνική αποταμίευση, και

β) προωθούν εκείνες τις επενδύσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι φόροι γι 'αυτούς τους σκοπούς είναι : (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

Η πολιτική των φορολογικών κινήτρων.

Φορολογικά κίνητρα: η μείωση της επιβάρυνσης ή η απαλλαγή από το φόρο στο εισόδημα, που προέρχεται από αποταμιεύσεις ή από επενδύσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη, π.χ. η φορολογική απαλλαγή των τόκων καταθέσεων, των ομολογιακών δανείων του κράτους ή των παραγωγικών επιχειρήσεων, των μερισμάτων μετοχών εταιριών κλάδων εξέχουσας σημασίας, η επιταχυνόμενη απόσβεση επενδύσεων, η δασμολογική απαλλαγή εισαγόμενου μηχανολογικού εξοπλισμού κ.ά.

Γενικά, τα φορολογικά κίνητρα δεν είναι μια ιδιαίτερα αποτελεσματική πολιτική για να κατευθύνει αποταμιεύσεις σε παραγωγικές επενδύσεις και το κράτος μπορεί να χάσει σημαντικά έσοδα.

Η πολιτική της υπέρμετρης φορολογικής επιβάρυνσης των μη παραγωγικών μορφών δαπάνης.

Το κράτος μπορεί να θεσπίσει υψηλή φορολογία στην πολυτελή κατανάλωση και τις μη-παραγωγικές επενδύσεις, π.χ. επαύλεις, πολυτελείς οικοδομές κ.ά και να δημιουργηθεί ένα είδος αναγκαστικής αποταμίευσης, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για:

ι) χρηματοδότηση έργων κοινωνικής και οικονομικής υποδομής

ii) χορήγηση δανείων, επιδοτήσεων και μεταβιβάσεις κεφαλαίου σε επιθυμητούς κλάδους

iii) διενέργεια βιομηχανικών επενδύσεων από το κράτος ή ημικρατικούς φορείς. (*Στέλλα Καραγιάννη 2009*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1 Οι Επιδράσεις των Δημοσίων Δαπανών στο κίνητρο για εργασία

Οι δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες – συγκεκριμένα, για δημόσια αγαθά που καταναλώνονται εξ' αδιαιρέτου και στην ίδια ποσότητα από όλα τα άτομα, όπως υπηρεσίες εθνικής άμυνας, έννομης τάξης, δημόσιας διοίκησης κτλ - αυξάνουν το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών κατά το ίδιο ποσό, χωρίς να επηρεάζουν τις σχετικές τιμές των αγαθών. Όλα τα άτομα της οικονομίας θα καταναλώσουν τις ίδιες ποσότητες από τα αγαθά αυτά, είτε δουλέψουν είτε όχι, είτε καταναλώσουν ιδιωτικά αγαθά, είτε όχι. Επειδή, οι δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες επηρεάζουν μόνο το εισόδημα των ατόμων, λέγεται ότι έχουν *εισοδηματικό αποτέλεσμα*.

Συμπερασματικά, το *εισοδηματικό αποτέλεσμα* των δημοσίων δαπανών για αγαθά αυξάνει το πραγματικό εισόδημα των ατόμων επομένως, και την κατανάλωση όλων των αγαθών συμπεριλαμβανομένης και τηςσχόλης (ανάπαυσης) και ωθεί τα άτομα σε λιγότερες ώρες εργασίας, αφού αυτά μπορούν να εξασφαλίσουν το ίδιο ή μεγαλύτερο πραγματικό εισόδημα με τις ίδιες ή λιγότερες ώρες εργασίας.

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές προς τα νοικοκυριά αποτελούν μορφές οικονομικής ενίσχυσης των νοικοκυριών που δεν πραγματοποιούν εισόδημα επαρκές για να καλύψει τις στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσης, όπως επιδόματα ανεργίας, παροχές κοινωνικής πρόνοιας κλπ. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές αυξάνουν το εισόδημα του ατόμου και επομένως τη ζήτησή του για όλα τα αγαθά, συμπεριλαμβανομένης και της ανάπαυσης. Το *εισοδηματικό αυτό αποτέλεσμα* ωθεί το άτομο στο να μην εργάζεται ή να εργάζεται λιγότερες ώρες, υπό την προϋπόθεση ότι οι μεταβιβαστικές πληρωμές του εξασφαλίζουν την κάλυψη των βασικών του αναγκών. Επιπλέον, οι μεταβιβαστικές πληρωμές φαίνεται ότι αποθαρρύνουν την εργασία (αυξάνοντας την τιμή της) και ευνοούν την ανάπαυση (μειώνοντας την τιμή της) και τα άτομα έχουν κίνητρο να υποκαθιστούν την

ακριβότερη εργασία με τη φθηνότερη ανάπαυση, άρα υπάρχει και ένα *αποτέλεσμα υποκατάστασης* που επηρεάζει επίσης αρνητικά το κίνητρο για εργασία.

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές προς τις επιχειρήσεις συνήθως παίρνουν τη μορφή επιδότησης της τιμής των παραγόμενων προϊόντων. Αν επιδοτούνται οι τιμές όλων των προϊόντων, αυξάνει το εισόδημα των νοικοκυριών και επομένως η ζήτησή τους για όλα τα αγαθά –συμπεριλαμβανομένης και της ανάπαυσης, άρα το εισοδηματικό αποτέλεσμα ωθεί το άτομο να εργαστεί λιγότερο. Αν επιδοτούνται οι τιμές των αγαθών που είναι συμπληρωματικά της ανάπαυσης (π.χ. αυτοκίνητα, είδη κατασκήνωσης, υπηρεσίες τουριστικών μονάδων, κλπ.) στο εισοδηματικό αποτέλεσμα προστίθεται και το αποτέλεσμα υποκατάστασης· τα είδη αναψυχής γίνονται φθηνότερα σε σχέση με τα υπόλοιπα αγαθά, οπότε αυξάνει η ζήτησή τους και επεκτείνεται ο χρόνος ανάπαυσης για να μπορεί το άτομο να τα απολαύσει. Αν επιδοτούνται οι τιμές των αγαθών που είναι ανταγωνιστικά της ανάπαυσης (π.χ. εργαλεία, είδη γραφείου, κλπ.) τα είδη εργασίας γίνονται φθηνότερα σε σχέση με τα υπόλοιπα αγαθά, αυξάνεται η ζήτησή τους και επεκτείνεται ο εργάσιμος χρόνος για την αξιοποίησή τους. Το καθαρό αποτέλεσμα επί του κινήτρου για εργασία θα εξαρτηθεί από την ένταση των δύο αποτελεσμάτων. *Στέλλα Καραγιάννη 2009)*

4.2 Οι Επιδράσεις των Δημοσίων Δαπανών στη Διανομή του Εισοδήματος

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές προς τα νοικοκυριά πραγματοποιούνται είτε σε χρήμα (π.χ. συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, οικογενειακά επιδόματα, κλπ.) είτε σε είδος (π.χ. παροχή δωρεάν στέγης, συσσίτια, κατασκηνώσεις, κλπ.). Οι μεταβιβάσεις σε χρήμα παρέχουν στους δικαιούχους τη δυνατότητα να επιλέγουν οι ίδιοι το συνδυασμό των αγαθών που μεγιστοποιεί την ευημερία τους. Η αντίληψη αυτή είναι σύμφωνη με την αρχή «της κυριαρχίας του καταναλωτή», σύμφωνα με την οποία ο καλύτερος κριτής των συμφερόντων του ατόμου είναι το ίδιο το άτομο. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές σε είδος δεν παρέχουν τη δυνατότητα στο άτομο να κάνει τις επιλογές του, αποφεύγοντας όμως πολλές φορές τη λήψη

εσφαλμένων αποφάσεων από την πλευρά του για δαπάνη του εισοδήματός του σε αγαθά περιττά ή με επιβλαβείς επιπτώσεις, πχ. κάπνισμα, χαρτοπαιξία. Η αντίληψη αυτή είναι σύμφωνη με την ιδέα περί του «πατερναλιστικού» ή ρυθμιστικού ρόλου του κράτους.

Το σύστημα της **επιδότησης τιμών** ορισμένων αγαθών μπορεί να εφαρμοστεί είτε σε επίπεδο παραγωγής (π.χ. επιδότηση ελαιοπαραγωγών για προσφορά λαδιού σε χαμηλότερη τιμή στους καταναλωτές) είτε σε επίπεδο κατανάλωσης (π.χ. το κράτος παρέχει στους καταναλωτές δελτία για αγορά ορισμένων αγαθών σε χαμηλότερες τιμές). Το σύστημα της επιδότησης των τιμών έχει ορισμένα κοινά γνωρίσματα με το σύστημα των μεταβιβάσεων σε είδος· το κράτος κατευθύνει την κατανάλωση των νοικοκυριών σε ορισμένα αγαθά, περιορίζοντας τις επιλογές τους και ωθώντας τους σε ένα χαμηλότερο επίπεδο ευημερίας σε σχέση με την περίπτωση των μεταβιβαστικών πληρωμών σε χρήμα, παρόλο που η συνολική δαπάνη του κράτους παραμένει η ίδια και στις δύο περιπτώσεις.

Ο **Αρνητικός Φόρος Εισοδήματος** είναι μία μονομερής οικονομική παροχή του Δημοσίου προς τα νοικοκυριά που πραγματοποιούν εισόδημα χαμηλότερο από το ελάχιστο όριο συντήρησης και αποτελεί ένα μέσο άσκησης αναδιανεμητικής πολιτικής. Ο ΑΦΕ αποβλέπει στην εξασφάλιση του ελαχίστου ορίου συντήρησης που τίθεται από το κράτος· έτσι, αν το ελάχιστο όριο συντήρησης τεθεί στο επίπεδο των 5.000€έτος, όλα τα νοικοκυριά που πραγματοποιούν εισόδημα χαμηλότερο του ποσού αυτού, θα επιδοτηθούν με ένα ποσό έτσι ώστε όλα τα νοικοκυριά να καταλήξουν με ελάχιστο επίπεδο εισοδήματος 5.000€έτος. Ο ΑΦΕ γίνεται αποτελεσματικότερος αν εφαρμοστεί σε συνδυασμό με ορισμένες μεταβιβάσεις σε είδος (π.χ. προστασία μητρότητας) και σε χρήμα (π.χ. συντάξεις). Η ύπαρξη του ΑΦΕ έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο κίνητρο για εργασία και το κόστος εφαρμογής του είναι τεράστιο.

4.3 Επιπτώσεις της φορολογίας

Ακόμη και στο πλαίσιο ενός προοδευτικού, δίκαια διαρθρωμένου φορολογικού συστήματος, θα υπάρχουν πάντοτε άτομα που θα επιδιώκουν, παράνομα ή νόμιμα, τη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους επιβάρυνσης. Στην συνέχεια, θα εξετάσουμε τις κυριότερες μορφές αντιδράσεων των ιδιωτικών φορέων στη φορολογία. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

4.4 Μετακύλιση των φόρων

Μετακύλιση: η διαδικασία μετάθεσης του φορολογικού βάρους από τον ένα συναλλασσόμενο στον άλλο. Η μετακύλιση μπορεί να πραγματοποιείται και με έμμεσους και με άμεσους φόρους, π.χ. ο φόρος κατανάλωσης αποδίδεται από τον επιχειρηματία στο Δημόσιο. Αυτός όμως μπορεί να αυξήσει την τιμή πώλησης στο χονδρέμπορα (άρα, να μεταθέσει το φόρο σε αυτόν), ο χονδρέμπορας με τη σειρά του να αυξήσει την τιμή πώλησής του στο λιανοπωλητή και ο τελευταίος στον καταναλωτή.

4.4.1 Διακρίσεις της μετακύλισης

Ο φόρος μπορεί να μετακυλιστεί:

- **Προς τα εμπρός:** η επιχείρηση μεταβιβάζει το φορολογικό βάρος στα επόμενα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, υψώνοντας την τιμή πώλησης.
- **Προς τα πίσω:** η επιχείρηση μεταβιβάζει το φορολογικό βάρος στα προηγούμενα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, μειώνοντας την τιμή αγοράς α' υλών, αμοιβές εργαζομένων κ.ά.

Επίσης, η μετακύλιση του φόρου μπορεί να είναι:

- **Ολική:** όταν ο παραγωγός μεταθέτει στους καταναλωτές όλο το ποσό του φόρου.

- **Μερική:** όταν ο παραγωγός μεταθέτει στους καταναλωτές μόνο ένα τμήμα του φόρου. Τέλος, η μετακύλιση του φόρου μπορεί να γίνει:
- **Εκ των υστέρων:** όταν ο εισαγωγέας πρώτα πληρώνει το φόρο στο Δημόσιο και μετά τον μετακυλίζει.
- **Εκ των προτέρων:** όταν ο λιανοπωλητής εισπράττει πρώτα το φόρο από τους καταναλωτές και μετά τον αποδίδει στο Δημόσιο.

4.5 Φοροδιαφυγή

4.5.1 Ορισμός φοροδιαφυγής

Φοροδιαφυγή: το σύνολο των παράνομων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, οι οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή στην εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης, π.χ. η δήλωση στην εφορία χαμηλότερου εισοδήματος, η λαθραία εισαγωγή προϊόντων κλπ.

4.5.2 Ιστορική αναδρομή φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή είναι τόσο παλιά όσο και ο άνθρωπος και έχουμε ιστορικά στοιχεία για ποινές σε φοροφυγάδες ήδη στο Αρχαίο Ισραήλ, το φαινόμενο ήταν γνωστό τόσο στην Αρχαία Αθήνα, όσο και στην Αρχαία Σπάρτη, όπως επίσης και στην Ρωμαϊκή και μετέπειτα στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Σήμερα είναι παγκόσμιο και έχει διαστάσεις που δεν είναι καθόλου αμελητέες ακόμη και για χώρες με καλά οργανωμένα φορολογικά συστήματα και κρατικές υποδομές, όπως οι χώρες της Ε.Ε και οι Η.Π.Α. Φυσικά ο ακριβής υπολογισμός της είναι πολύ δύσκολος έως αδύνατος, μπορούμε όμως ασφαλέστερα να εκτιμήσουμε το μέγεθος της παραοικονομίας, σημαντικό μέρος της οποίας αποτελεί η φοροδιαφυγή και έτσι αποκτούμε μια ακριβέστερη εικόνα για την έκταση του φαινομένου. Έτσι γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει καμιά χώρα στον κόσμο που να μπορεί να ισχυριστεί ότι έλυσε εντελώς το πρόβλημα, αντίθετα

υπάρχουν πολλές που η κατάσταση είναι κυριολεκτικά ανεξέλεγκτη.(*Γιώργος Γκουμπανισάς,2010*)

4.5.3 Γιατί όμως αποτελεί πρόβλημα η φοροδιαφυγή;

Μια πρώτη απάντηση είναι, γιατί είναι ένα σοβαρό αίτιο για μεγάλα δημόσια ελλείμματα, μια και προκαλεί έλλειψη οικονομικών πηγών για το κράτος και το καθιστά ανίκανο να καλύψει τα έξοδά του. Αυτό οδηγεί τις Κυβερνήσεις σε αυξημένο εξωτερικό ή εσωτερικό δανεισμό. Το πρώτο σημαίνει λιγότερη ανεξαρτησία και ελευθερία οικονομικών και άλλων επιλογών για τη χώρα, αλλά και αύξηση το δημοσίου χρέους λόγω των υψηλών επιτοκίων του εξωτερικού δανεισμού. Η δεύτερη σημαίνει αύξηση των επιτοκίων προκειμένου να προσελκυσθούν ιδιωτικά κεφάλαια προς κάλυψη του δημοσίου ελλείμματος, όμως αυτό μειώνει την κυκλοφορία του χρήματος στην αγορά και εγκλωβίζει μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια στο Κρατικό Θησαυροφυλάκιο με αποτέλεσμα την μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, που είναι απολύτως αναγκαίες για την ανάπτυξη της Οικονομίας, με αποτέλεσμα στασιμότητα και μείωση ανταγωνιστικότητας.

Άλλη βλαβερή συνέπεια της φοροδιαφυγής είναι η δημιουργία ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών, μια και κάποια επαγγέλματα μπορούν να φοροδιαφεύγουν και κάποια όχι, κάτι που όχι μόνο δημιουργεί ανισότητα ως προς την επιβάρυνση των φορολογουμένων, αλλά οι φόροι γίνονται ακόμη επαχθέστεροι για τους μη φοροδιαφεύγοντες λόγω της υστέρησης των δημοσίων εσόδων, υστέρηση που συνήθως καλύπτεται από την επιβάρυνση εκείνων που ήδη πληρώνουν πολλούς φόρους.

Η φοροδιαφυγή όμως οδηγεί και σε κακό καταμερισμό των πηγών πλούτου, επειδή οι άνθρωποι σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να επιλέγουν την ανάμειξή τους σε ορισμένες δραστηριότητες, όχι επειδή είναι πραγματικά ανταγωνιστικές ή παραγωγικές, αλλά με κριτήριο την ευκολία διαπράξεως φοροδιαφυγής.

Πρόβλημα όμως δημιουργείται και στον τομέα του ανταγωνισμού ο οποίος νοθεύεται, αφού κάποιες αδύναμες επιχειρήσεις με οριακή κερδοφορία, χρησιμοποιούν την φοροδιαφυγή σαν στρατηγικό πλεονέκτημα, προκειμένου να μειώσουν το κόστος τους και αυτό βέβαια βρίσκεται πολύ μακριά από την ήδη ουτοπική ιδέα του τέλει ανταγωνισμού. Αυτό επιπλέον αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις από νέες επενδύσεις και ανάληψη ρίσκων για αύξηση της κερδοφορίας τους, αφού αυτό μπορούν να το επιτύχουν με πολύ ευκολότερο τρόπο, την φοροδιαφυγή.

Φοροδιαφυγή σημαίνει όμως και σπατάλη πηγών σε μη παραγωγικές δραστηριότητες. Αυτό συμβαίνει επειδή δημιουργεί υψηλά κόστη συναλλαγών [transaction costs] για τους φοροφυγάδες. Με τον όρο αυτό εννοούνται όλα εκείνα τα έξοδα σε χρήμα, χρόνο και προσπάθεια, στα οποία πρέπει να υποβληθούν προκειμένου να επιτύχουν τη φοροδιαφυγή, χωρίς να συλληφθούν [π.χ. ειδικούς λογιστές και δικηγόρους, χρόνο και προσπάθεια για την τήρηση των περιβόητων διπλών βιβλίων κλπ]. Όμως και για την Κυβέρνηση, η ύπαρξη της φοροδιαφυγής σημαίνει υψηλά κόστη συναλλαγών και διοικήσεως [transaction and administrative costs], μια και πρέπει να συγκροτήσει και να διατηρήσει αποτελεσματικό, όλον εκείνο τον ελεγκτικό μηχανισμό που είναι απαραίτητος, για να γίνει η φοροδιαφυγή δυσκολότερη. Ενώ θα πρέπει να θεσπίζει και ειδικούς νόμους, όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερους κατά της φοροδιαφυγής, που και αυτοί συνιστούν επιπλέον κόστος συναλλαγής. *(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Η παραοικονομία, της οποίας κύριο μέρος και αιτία αποτελεί η φοροδιαφυγή, σημαίνει όμως και ότι πολλά ιδιωτικά εισοδήματα μένουν εκτός των επισήμων στατιστικών και υπολογισμών, όπως αυτός του Α.Ε.Π., που δείχνουν την πραγματική κατάσταση της οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι η Κυβέρνηση δεν έχει την ακριβή εικόνα της κατάστασης και είναι πολύ πιθανό να λάβει λανθασμένες αποφάσεις σε σχέση με την οικονομία και πιθανώς να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από εκείνα που θέλει να λύσει.

Τέλος, αν λάβουμε σαν δεδομένο ότι οι δραστηριότητες των φοροφυγάδων πληρώνονται πάντοτε τοις μετρητοίς, η φοροδιαφυγή μειώνει την ελαστικότητα της ζήτησης ρευστού στις αλλαγές των κρατικών επιτοκίων, κάτι που σημαίνει μεγαλύτερες δυσκολίες στην εφαρμογή νομισματικής πολιτικής. *.(Γιώργος Γκουμπανισάς,2010)*

4.5.4 Θετικές πλευρές φοροδιαφυγής

Βέβαια ορισμένοι μπορεί να διακρίνουν και μερικές θετικές πλευρές στην φοροδιαφυγή. Αν θεωρήσουμε την κυβέρνηση σαν «Λεβιάθαν», που απομυζά τους φορολογουμένους, η φοροδιαφυγή μπορεί να είναι και ωφέλιμη σαν σήμα προς την κυβέρνηση να αλλάξει την πολιτική της. Βέβαια πίσω από αυτήν την άποψη κρύβεται η ακραία φιλελεύθερη ιδέα που υποστηρίζει ότι η φοροδιαφυγή είναι το μόνο μέσο που έχει ο φορολογούμενος στην διάθεσή του για να αντισταθεί στην αυξανόμενη παρέμβαση του κράτους στην προσωπική του ελευθερία.

Ένα άλλο θετικό αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής είναι ότι μπορεί να δώσει δυνατότητα για οικονομικώς παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες άλλως δεν θα υπήρχαν καθόλου, λόγω της φορολογίας. Είναι γνωστό ότι οι φόροι χρησιμοποιούνται και για την υποβοήθηση ορισμένων δραστηριοτήτων, είτε για την αποθάρρυνση από άλλες. Βέβαια οι κυβερνητικές αυτές επιλογές δεν γίνονται πάντα με βάση την λογική του γενικού συμφέροντος, αλλά συχνά επηρεάζεται και από διάφορες ομάδες πίεσης [lobbies]. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η φοροδιαφυγή μπορεί να βελτιώσει αυτήν την κακή κατανομή πηγών.

Όμως και η τυχόν σπατάλη των δημοσίων εσόδων από την κυβέρνηση συνιστά κακή κατανομή των πηγών πλούτου σε μη παραγωγικές δραστηριότητες, κάτι το οποίο πιθανώς να διορθώνεται με την φοροδιαφυγή. *.(Γιώργος Γκουμπανισάς,2010)*

Συνεπώς η φοροδιαφυγή, ως παραβίαση νομοθεσίας είναι ένα νομικό φαινόμενο, το οποίο έχει όμως πολύ σημαντικά οικονομικά αποτελέσματα και οικονομικές διαστάσεις, αποτελεί λοιπόν προνομιακό πεδίο μελέτης για μια επιστήμη, όπως η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου, η οποία συνδυάζει την Νομική με την Οικονομική σκέψη. Πρώτος δε ο Garry Becker το πρότεινε, ενώ οι Allingham, Sandmo το πραγματοποίησαν. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

4.5.5 Αιτία φοροδιαφυγής

Ως προς τα αίτια της φοροδιαφυγής, η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου πρωτίστως θα αναφερθεί στην ίδια την φύση του ανθρώπου. Με βάση την θεμελιώδη υπόθεση της Νεοκλασικής Οικονομικής Επιστήμης, ο άνθρωπος είναι ορθολογιστής, εγωιστής, μεγιστοποιητής χρησιμότητας [rational, self-interested, utility maximizer]. Αυτή η υπόθεση αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό μέρος της ανθρώπινης προσωπικότητας και συμπεριφοράς. Η φοροδιαφυγή σκοπό έχει την πληρωμή λιγότερου ή καθόλου φόρου. Ο φόρος είναι ένα ποσό χρημάτων που αντιστοιχεί σε μια «χρησιμότητα» [utility] για τον φορολογούμενο και συνιστά απώλεια αυτής της χρησιμότητας για τον συγκεκριμένο άνθρωπο. Επομένως η αναμενόμενη αντίδραση του φορολογουμένου, σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο της ανθρώπινης συμπεριφοράς, είναι να κάνει κάθε προσπάθεια για να προστατευθεί από αυτήν την απώλεια χρησιμότητας. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

Στην ίδια βάση στηρίζεται και ένα δεύτερο αίτιο της φοροδιαφυγής που είναι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές. Γνωρίζουμε ότι όσο υψηλότερη είναι η φορολογία που επιβάλλεται τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι προσπάθειες των φορολογουμένων να φοροδιαφύγουν, αυτό γιατί το αναμενόμενο κέρδος από την φοροδιαφυγή μεγαλώνει πολύ και έτσι είναι διατεθειμένοι να καταβάλουν και μεγαλύτερο ακόμα κόστος προσπαθειών για να το επιτύχουν. Οι καμπύλες του Laffer και Gutman δείχνουν ότι μετά από ένα σημείο αύξησης φορολογικών συντελεστών, τα έσοδα του κράτους αυξάνονται αντί να μειώνονται. Βέβαια υπάρχει και αντίθετη άποψη που ισχυρίζεται ότι η αύξηση του αναμενόμενου

κέρδους από την φοροδιαφυγή εξουδετερώνεται από ένα άλλο φαινόμενο: ο φορολογούμενος με την αύξηση των συντελεστών γίνεται φτωχότερος και αυτό σημαίνει, με βάση τον «Νόμο της Αυξανόμενης Αποστροφής για τον Κίνδυνο με την αύξηση του εισοδήματος και το αντίστροφο» [Law of Decreasing Risk Aversion with the increase of income and the Opposite], ότι καθίσταται πιο επιφυλακτικός απέναντι στον κίνδυνο απ' ό,τι ήταν πριν, άρα η απόφαση για φοροδιαφυγή γίνεται δυσκολότερη. Βέβαια το πρόβλημα της άποψης αυτής είναι ότι παίρνει σαν δεδομένο ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών κάνει τον φτωχό φτωχότερο, όμως αυτό είναι ένα μεταγενέστερο στάδιο, αφού ο φορολογούμενος αντιδρά άμεσα στην αύξηση των συντελεστών με φοροδιαφυγή για να αποφύγει ακριβώς αυτή την μείωση του πλούτου του.

Μπορούμε να πούμε ότι η φοροδιαφυγή και η συμμόρφωση στους φόρους είναι σαν δύο υποκατάστατα αγαθά [substitutive goods]. Αν η τιμή της συμμόρφωσης αυξηθεί εξαιτίας των υψηλών φορολογικών συντελεστών οι φορολογούμενοι πιθανότατα θα επιλέξουν φοροδιαφυγή και σ' αυτήν την περίπτωση το αποτέλεσμα της υποκατάστασης [η απώλεια των χρημάτων για το κράτος λόγω αλλαγής συμπεριφοράς των φορολογουμένων] μπορεί να είναι μεγαλύτερο από την αύξηση στα έσοδα του κράτους συνεπεία της αύξησης των συντελεστών. Στην περίπτωση αυτή η ελαστικότητα της ζήτησης για συμμόρφωση με το φορολογικό σύστημα θα είναι πολύ μεγάλη και οι φορολογούμενοι θα ανταποκριθούν άμεσα σε μια αύξηση της τιμής της συμμόρφωσης [υψηλότεροι συντελεστές] με μείωση της ζήτησής τους γι' αυτήν, δηλ. θα προτιμήσουν τη φοροδιαφυγή. .(*Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010*)

Άλλο σημαντικό αίτιο της φοροδιαφυγής θεωρείται και η ασθενής Φορολογική Ηθική, κάτι που αποδέχονται άπαντες και υπάρχουν και εμπειρικές αποδείξεις. Γιατί όμως ενώ η δειλία ή λιποταξία σε καιρό πολέμου θεωρείται κάτι απόλυτα ηθικά απαράδεκτο, ενώ η φοροδιαφυγή όχι. Εκ πρώτης όψεως φαίνεται παράξενο γιατί στην πρώτη περίπτωση η άρνηση της διακινδύνευσης της ζωής, προς όφελος της πατρίδας, θεωρείται απαράδεκτη, ενώ στην δεύτερη περίπτωση η άρνηση της

καταβολής κάποιων χρημάτων, που είναι πολύ ελάσσιμα σε σχέση με το πρώτο, δεν θεωρείται τόσο ηθικώς απαξιωτικό. Έχει όμως εξήγηση διότι σε περίοδο πολέμου, απειλείται αυτή η ίδια η ύπαρξη μιας χώρας, ενός έθνους, κάτι που συνεπάγεται υψηλό προσωπικό κόστος για κάθε άτομο που ζει σ' αυτή τη χώρα. Ενώ αντίθετα στην περίπτωση της φοροδιαφυγής, η απειλή για την υστέρηση εσόδων για το κράτος έχει μικρότερη και όχι τόσο εμφανή επίδραση στο προσωπικό του συμφέρον. Επίσης η απειλή από την φοροδιαφυγή για το κράτος θεωρείται μικρή και δεν είναι ξεκάθαρη, αφού πολλοί πιστεύουν ότι η Κυβέρνηση μπορεί πάντοτε με διάφορους τρόπους να βρει τα χρήματα που χρειάζεται. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

Εμπειρική έρευνα έχει δείξει ότι οι έχοντες υψηλή φορολογική ηθική επηρεάζονται πολύ λιγότερο από την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, σε σχέση με τους έχοντες χαμηλή.

Άλλο αίτιο της φοροδιαφυγής είναι ο πληθωρισμός, μια και αυτός μειώνει το πραγματικό εισόδημα του φορολογουμένου κι έτσι η χρησιμότητα [utility] που αυτός χάνει, όταν πληρώνει φόρο, είναι υψηλότερη τώρα, έστω κι αν πληρώνει το ίδιο ποσό χρημάτων με την προηγούμενη χρονιά. Αυτό είναι αποτέλεσμα του Νόμου της Ελαττούμενης Οριακής Χρησιμότητας του Χρήματος [Law of Diminishing Marginal Utility of money]. Αυτό σημαίνει ότι όσο φτωχότερος είναι κάποιος, τόσο μεγαλύτερη ωφέλεια – χρησιμότητα αντλεί από κάθε επιπλέον μονάδα χρήματος. Άρα το αναμενόμενο κέρδος από την φοροδιαφυγή είναι τώρα υψηλότερο και αυτό την κάνει ελκυστικότερη. Φυσικά τα ίδια αποτελέσματα με τον πληθωρισμό έχει και κάθε κακή οικονομική κατάσταση ή κρίση στην Εθνική Οικονομία, που έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του προσωπικού πλούτου των φορολογουμένων. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

Άλλοι παράγοντες που συντελούν στην φοροδιαφυγή είναι η ύπαρξη και ανάπτυξη της Μαύρης Εργασίας [της αδήλωτης], αλλά και η αύξηση της ανεργίας. Αυτό γιατί η υψηλή ανεργία ευνοεί την αδήλωτη εργασία, αυξάνει την φτώχεια και επηρεάζει με τον τρόπο που αναφέρθηκε στην προηγούμενη

παράγραφο, αλλά λειτουργεί και αμβλύνει την Φορολογική Ηθική, μια και ο άνεργος αισθάνεται εγκατελειμένος από το κράτος και έχει μικρή διάθεση να πληρώσει γι' αυτό.

Τέλος σαν λόγος της φοροδιαφυγής μπορεί να αναφερθεί και ένας ψυχολογικός, που τον αποδέχονται και ορισμένοι συγγραφείς όπως ο Harten και Bartholomew. Συγκεκριμένα η φοροδιαφυγή μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα είδος παιχνιδιού που δίνει ευχαρίστηση σε κάποιους ανθρώπους τουλάχιστον, την ευχαρίστηση της απόδρασης από τον κίνδυνο της σύλληψης και ποινής. Έτσι, αν δεχτούμε αυτήν την άποψη η φοροδιαφυγή μπορεί να δώσει χρησιμότητα [utility], όχι μόνον διαμέσου του προϊόντος της, αλλά και αυτή καθαυτή σαν πράξη. Εδώ μιλούμε βέβαια για την ψυχική ευχαρίστηση σαν εκδοχή χρησιμότητας.

Πέραν των αιτίων υπάρχουν και διάφοροι παράγοντες που χωρίς να αποτελούν αίτια επηρεάζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την φοροδιαφυγή. Κατ' αρχήν υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την Φορολογική Ηθική και μέσω αυτής την φοροδιαφυγή.

Ένας είναι η αύξηση των δημοσίων εξόδων. Οι Gaudemet και Molinier αναφέρουν τον νόμο της αυξανόμενης αντίστασης στον φόρο, που είναι συνέπεια του νόμου του Wagner για την σταθερή αύξηση των δημοσίων εξόδων. Επίσης η αντίληψη των φορολογουμένων για το δίκαιο ή μη του φορολογικού συστήματος και του τρόπου της εφαρμογής του από τις Κρατικές Υπηρεσίες επηρεάζει την Φορολογική τους Ηθική. Ενώ σημαντικός παράγων φαίνεται να είναι και ο κοινωνικός περίγυρος, τα άτομα έχουν την τάση να φοροδιαφεύγουν περισσότερο, όταν γνωρίζουν ότι και άλλοι πράττουν το ίδιο. Φυσικά σαν βασική πηγή της Ηθικής εν γένει και η θρησκεία, επηρεάζει και την Φορολογική Ηθική, ενώ σημαντικός παράγων φαίνεται να είναι και η Ιστορική Μνήμη Ξένης Κατοχής ενός λαού, ο οποίος έχει συνδέσει τον φόρο με την κατοχή και τον θεωρεί μέσο εκμετάλλευσής του από τον κατακτητή. Σημαντικός παράγων φαίνεται να είναι και η κρίση αντιπροσωπευτικότητας στις σύγχρονες δημοκρατίες και η κρίση εμπιστοσύνης προς τα κόμματα και τους κρατικούς θεσμούς.

Βασικός παράγων επίσης είναι η ποιότητα και ποσότητα των προσφερομένων από το κράτος υπηρεσιών στους πολίτες. Όταν οι υπηρεσίες αντιστοιχούν κάπως με τα χρήματα που προσφέρονται, τότε ο φορολογούμενος δεν χάνει μονάδες χρησιμότητας όταν πληρώνει φόρο, αλλά μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται στην επονομαζόμενη «Pareto optimal situation», όπου ένας τουλάχιστον κερδίζει [εδώ το Κράτος], ενώ κανένας δεν βρίσκεται σε χειρότερη κατάσταση. Φυσικά σε μια τέτοια κατάσταση ο φορολογούμενος δεν έχει αίσθηση ότι γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης ή κλοπής από το κράτος, αλλά ότι αγοράζει κάτι με τα χρήματά του και είναι σαφές ότι η συμμόρφωσή του με τη φορολογική νομοθεσία σε αυτήν την περίπτωση θα είναι πολύ μεγαλύτερη. .(*Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010*)

Επίσης η εκτίμηση που έχουν οι φορολογούμενοι για την επίδραση της φοροδιαφυγής στην Εθνική Οικονομία, η «νομιμοποίηση» των νόμων στην συνείδηση του πολίτη. Η γενικότητα, η αμεροληψία και η μονιμότητα είναι σύμφωνα με τους Gaudemet, Molinier, οι παράγοντες που νομιμοποιούν και προκαλούν αποδοχή του Δικαίου, στοιχεία που συχνά λείπουν από την φορολογική νομοθεσία.

Τέλος και ο τρόπος αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής από την κυβέρνηση επηρεάζει την Φορολογική Ηθική. Η συνήθης πρακτική του κλεισίματος των ανέλεγκτων υποθέσεων με την καταβολή ενός ποσού, προκειμένου ο φορολογούμενος να αποφύγει τον έλεγχο, καθώς και η μείωση ή απόσβεση των ποινών και προστίμων στα πλαίσια διαφόρων ρυθμίσεων και συμβιβασμών κλονίζουν ισχυρά την Φορολογική Ηθική. .(*Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010*)

Υπάρχουν και προσωπικοί παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση κάθε προσώπου για φοροδιαφυγή. Ένας πολύ σημαντικός είναι η στάση του φορολογουμένου απέναντι στον κίνδυνο, αν δηλαδή τον αποστρέφεται [risk averse], τον αγαπά [risk lover] ή είναι αδιάφορος [risk neutral]. Είναι προφανές ότι όσο μεγαλύτερη είναι η αποστροφή του προς τον κίνδυνο, τόσο δυσκολότερη θα είναι και η απόφαση για να φοροδιαφύγει.

Επίσης η διάθεση για εργασία μπορεί να επηρεάσει την απόφαση για φοροδιαφυγή. Άνθρωποι που δεν επιθυμούν να δουλεύουν πολύ, έχουν όμως ανελαστικές ή αυξανόμενες δαπάνες, είναι επιρρεπείς στην φοροδιαφυγή, με σκοπό να βρουν το επιπλέον εισόδημα που χρειάζονται, βέβαια αυτό θα συμβεί μόνον αν το αναμενόμενο κόστος της φοροδιαφυγής για τον συγκεκριμένο άνθρωπο είναι χαμηλότερο από το αναμενόμενο κόστος της προσφοράς επιπλέον εργασίας. *(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Προσωπικοί παράγοντες όπως η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα επηρεάζουν επίσης. Ως προς το επάγγελμα είναι σαφές ότι τα «ελεύθερα» επαγγέλματα έχουν πολύ χαμηλό [transaction cost] διάπραξης φοροδιαφυγής, ενώ και το αναμενόμενο κόστος μιας πιθανής σύλληψής τους είναι πολύ μικρότερο από αυτό των μισθωτών, αφού οι πιθανότητες να συλληφθούν είναι πολύ μικρότερες.

Το επίπεδο του προσωπικού εισοδήματος φαίνεται σημαντικός παράγων που επηρεάζει την φοροδιαφυγή, όμως οι ερευνητές δεν συμφωνούν αν αυτή αυξάνει ή μειώνεται όταν ανεβαίνει το επίπεδο του εισοδήματος. Φαίνεται σωστότερη η άποψη ότι αυτή αυξάνεται ανάλογα με το ατομικό εισόδημα, μια και κατ' αρχήν υψηλότερο εισόδημα, όπως προαναφέρθηκε, σημαίνει και μικρότερη αποστροφή προς τον κίνδυνο, άρα ευκολότερη απόφαση για φοροδιαφυγή. Επίσης ο έχων μεγαλύτερο εισόδημα μπορεί ευκολότερα να καλύψει τα υψηλά [transaction costs] της φοροδιαφυγής, ενώ μέσω ομάδων πίεσης στις οποίες έχει ευκολότερη πρόσβαση, μπορεί να επηρεάσει τόσο την φορολογική νομοθεσία, όσο και την εφαρμογή της, κάνοντας έτσι ακόμη ευκολότερη την φοροδιαφυγή και μειώνοντας το αναμενόμενο κόστος της.

Τέλος σημαντικός προσωπικός παράγων φαίνεται να είναι και η τυχόν προηγηθείσα σύλληψη του φοροφυγάδα για τον λόγο αυτό. Η παρελθούσα σύλληψη φαίνεται ότι επηρεάζει αρνητικά την φοροδιαφυγή. Τα άτομα εκτιμούν την πιθανότητα για την εμφάνιση ενός γεγονότος από την ανάμνηση παρομοίων γεγονότων του παρελθόντος. Επιπλέον σε περίπτωση υποτροπής υπάρχει

υψηλότερη ποινή [άρα μεγαλύτερο αναμενόμενο κόστος], αλλά και υψηλότερη πιθανότητα σύλληψης στο μέλλον [επίσης αυξάνει το αναμενόμενο κόστος που είναι Ποινή X Πιθανότητα Σύλληψης], μια και ανήκει στους υπόπτους.

Πέραν των προσωπικών, υπάρχουν και κάποιοι παράγοντες γενικής φύσης που επηρεάζουν την φοροδιαφυγή. Τέτοιοι είναι κατά πρώτον η ποινή της, μια και επηρεάζει το αναμενόμενο κόστος. Ο άνθρωπος, ως ορθολογιστής, εγωιστής, μεγιστοποιητής χρησιμότητας, πριν από κάθε απόφασή του, άρα και αυτήν της φοροδιαφυγής, κάνει την λεγόμενη στάθμιση κέρδους-ζημίας [cost-benefit analysis]. Θα προχωρήσει στην φοροδιαφυγή μόνον όταν το αναμενόμενο κέρδος του είναι μεγαλύτερο από το αναμενόμενο κόστος. Επομένως αύξηση είτε της ποινής, είτε της πιθανότητας σύλληψης οδηγούν αντίστοιχα στην μείωση της φοροδιαφυγής. *(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Βέβαια η πιθανότητα σύλληψης μπορεί να επηρεάζεται από το επίπεδο εισοδήματος του φορολογουμένου και από το επάγγελμά του. Υπό την προϋπόθεση ότι και οι Φορολογικές Αρχές ενεργούν σαν ορθολογιστές, εγωιστές και ωφελμιστές, μπορούμε να πούμε ότι προτιμούν να ελέγχουν άτομα με υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος και με επάγγελμα που ελέγχεται με σχετικά μικρό κόστος για την Εφορία. Έτσι το προσδοκώμενο κέρδος [ΠΚ] για τις Αρχές από τον έλεγχο προκύπτει ως εξής : $ΠΚ = \text{Πιθανότητα σύλληψης φοροφυγάδα} \times [\text{καθαρά έσοδα από την σύλληψη φοροδιαφυγής} - \text{κόστος}]$. Όπου κόστος θα πρέπει να εννοήσουμε τα διοικητικά έξοδα των Αρχών και το κόστος εξεύρεσης του αληθινού ύψους του εισοδήματος. Επίσης η πιθανότητα σύλληψης μπορεί να επηρεαστεί από την ικανότητα της διοίκησης να διασφαλίσει την συμμόρφωση με την Φορολογική Νομοθεσία. Η ικανότητα αυτή παρουσιάζεται μειωμένη εξαιτίας των γνωστών προβλημάτων έλλειψης κινήτρων και πίεσης από τον ανταγωνισμό για αυξημένη παραγωγικότητα, κακή οργάνωση και γραφειοκρατία, διαφθορά του προσωπικού κλπ. Αυτά σημαίνουν μείωση της πιθανότητας σύλληψης και άρα και του αναμενόμενου κόστους της φοροδιαφυγής, κάτι που συνήθως προσπαθεί το

κράτος να καλύψει με αύξηση των ποινών, όμως και αυτό έχει τα όριά του, μια και μια υπερβολικά μεγάλη ποινή μειώνει τις πιθανότητες επιβολής της.

Σημαντικός λόγος για την ανικανότητα αυτή αποτελεί και η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, που σημαίνει υψηλά κόστη συναλλαγής και διοίκησης για το κράτος [transaction – administrative costs] και τελικά δυσκίνητους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Η πολυπλοκότητα όμως αυτή πέραν αυτού, καθιστά ευκολότερη την φοροδιαφυγή και για τον λόγο ότι δημιουργεί πολλές ευκαιρίες για φοροδιαφυγή και ξεγλίστρημα των επιτηδείων μέσα από τον κυκεώνα των διατάξεων. Φυσικά αυτά για τους πλουσίους, εκείνους που μπορούν να έχουν επιτελεία δικηγόρων και λογιστών για να μπορούν να καταφέρνουν κάτι τέτοιο, γιατί για τα χαμηλά εισοδήματα και μορφωτικά επίπεδα, η πολυπλοκότητα λειτουργεί και σαν φόβητρο, αφού αισθάνονται ότι ό,τι και να κάνουν πάντα η Εφορία θα βρει έναν τρόπο να τους βάλει να πληρώσουν και επομένως αποθαρρύνονται από την φοροδιαφυγή. *(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Βασικός παράγων είναι και το ίδιο το φορολογικό σύστημα. Δηλαδή κατά πρώτον ο φόρος εισοδήματος, που είναι ένας φόρος που στηρίζεται στην αυτοαναφορά, για τον λόγο αυτό είναι πολύ εύκολο για τους αυτοαπασχολούμενους να αποκρύψουν το πραγματικό ύψος του εισοδήματός τους.

Επίσης η προοδευτικότητα του φόρου κάνει την φοροδιαφυγή πιο ελκυστική, διότι αυξάνει το αναμενόμενο κέρδος από αυτήν, μα και ο φοροφυγιάς που ευρίσκεται στα όρια δύο κλιμάκων, αποκρύβοντας μικρό εισόδημα, άρα με μικρό αναμενόμενο κόστος, επιτυγχάνει πολλαπλάσιο αναμενόμενο κέρδος, αφού γλιτώνει την επιβολή ενός υψηλότερου συντελεστή φορολογίας ή αποφεύγει τελείως την φορολόγηση, εάν είναι στα αφορολόγητα όρια. Βέβαια εδώ παίζει ρόλο, όπως λέει ο Erkki Koskela, και ο τρόπος υπολογισμού της ποινής, αν δηλαδή υπολογίζεται με βάση το αποκρυφθέν εισόδημα, ή με βάση τον διαφυγόντα φόρο. Αν υπολογίζεται με βάση το μη δηλωθέν εισόδημα, η φοροδιαφυγή θα αυξηθεί με την αύξηση της προοδευτικότητας, ενώ θα μειωθεί αν

υπολογίζεται με βάση τον διαφυγόντα φόρο. Αυτό γιατί στην δεύτερη περίπτωση το κόστος της φοροδιαφυγής αυξάνεται.

Πέραν όμως αυτού η προοδευτικότητα του φόρου έχει και ένα άλλο μειονέκτημα, μια και τιμωρεί ουσιαστικά τις επιχειρήσεις και τα άτομα που είναι αποτελεσματικότερα, άρα έχουν μεγαλύτερα κέρδη. Αυτό σημαίνει μείωση των κινήτρων για παραγωγικότητα και άρα απώλεια αποτελεσματικότητας [efficiency] για την οικονομία.

Επίσης σημαντικός παράγων είναι και το κόστος συμμόρφωσης με την Φορολογική Νομοθεσία. Αυτό περιλαμβάνει όλα εκείνα τα κόστη συναλλαγής [transaction costs] που ο φορολογούμενος καλείται να καταβάλλει σε χρόνο και χρήμα, ώστε να συμπληρώσει την δήλωσή του, να ζητήσει την βοήθεια λογιστού ή δικηγόρου, και γενικά όλα εκείνα τα έξοδα που σχετίζονται με την συμμόρφωση με τις φορολογικές υποχρεώσεις. Υψηλό κόστος συμμόρφωσης σημαίνει ότι αν θεωρήσουμε την φοροδιαφυγή ως υποκατάστατό της, μια αύξηση στο κόστος συμμόρφωσης οδηγεί τους φορολογούμενους σε επιλογή της φοροδιαφυγής, εφόσον ο αναμενόμενο κόστος της παραμένει σταθερό.

Τέλος η αυξανόμενη ευκολία που παρέχεται για μεγάλες και γρήγορες μετακινήσεις κεφαλαίων παγκοσμίως και «ξέπλυμα χρήματος» κάνει ευκολότερη την φοροδιαφυγή και πάλι όμως για τους ήδη προνομιούχους, τους έχοντες υψηλά εισοδήματα. .(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)

4.5.6 Η τελική επίδραση της φοροδιαφυγής

Το πρόβλημα της φοροδιαφυγής κατά μία άποψη συνιστά πρόβλημα ελεύθερου αναβάτη [free rider problem] δηλαδή αυτού που θέλει να επωφελείται από τα αγαθά χωρίς να πληρώνει, κατ' άλλη δε πρόβλημα αντιπροσώπου – αντιπροσωπευόμενου [principal – agent problem], όπου ο αντιπρόσωπος ενεργεί προς όφελος των δικών του συμφερόντων και όχι του αντιπροσωπευόμενου. Τέλος υπάρχει και η άποψη ότι πρόκειται για την περίπτωση του λεγομένου διλήμματος του φυλακισμένου, δηλαδή η περίπτωση εκείνη, όπου ενώ η

συνεργασία των δύο «παικτών» θα έφερνε το καλύτερο αποτέλεσμα, εν τούτοις η άγνοια και η καχυποψία τους οδηγούν στην επιλογή της προδοσίας του άλλου αντί της συνεργασίας. Κατά την γνώμη μου πρόκειται βασικά για πρόβλημα ελεύθερου αναβάτη, όπου ο καθένας, ενώ επιθυμεί οι άλλοι να συμμορφώνονται [να πληρώνουν για να παρέχονται οι υπηρεσίες], αυτός δεν πληρώνει, ενώ επωφελείται από τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Υπάρχει σαφής αλληλεπίδραση μεταξύ φορολογουμένου και Φορολογικής Αρχής κι έτσι τόσο η φοροδιαφυγή εξαρτάται από την ένταση και το είδος των ελέγχων, αλλά και η ένταση και έκταση των φορολογικών ελέγχων εξαρτάται από την αντίδραση των φορολογουμένων σ' αυτούς. Για την μελέτη τέτοιων καταστάσεων ανταγωνισμού, που η έκβασή τους εξαρτάται όχι μόνον από τις επιλογές ενός ατόμου, αλλά και από τις επιλογές των άλλων ατόμων ή «παικτών», έχει δημιουργηθεί η θεωρία των παιγνίων από τον μαθηματικό John von Neumann και τον οικονομολόγο Oscar Morgenstern το 1944. Στην περίπτωση της φοροδιαφυγής πρόκειται για παίγνιο τύπου 'matching pennies' «κορώνα – γράμματα», χωρίς σημείο Nash Equilibrium, που σημαίνει ότι δεν υπάρχει σημείο, όπου με δεδομένη την απόφαση του άλλου, ο κάθε παίκτης αισθάνεται ικανοποιημένος ότι πήρε την καλύτερη πιθανή απόφαση και δεν έχει κανένα κίνητρο για αλλαγή αυτής της απόφασης. Επομένως η απόφαση του φορολογουμένου για φοροδιαφυγή, εξαρτάται από τις ενέργειες της Φορολογικής Αρχής, όπως και οι ενέργειες της Αρχής εξαρτώνται από τι κάνει ο φορολογούμενος. *(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Η βάση των προσεγγίσεων της Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου στην φοροδιαφυγή είναι η λεγομένη θεωρία της αποτροπής [deterrence theory]. Ξεκίνησε από τους Allingham, Sandmo και με βάση αυτήν : η απόφαση για το τι θα δηλώσει ο φορολογούμενος στην Εφορία είναι μια απόφαση που λαμβάνεται σε συνθήκες αβεβαιότητας και ο φορολογούμενος έχει να δηλώσει μεταξύ του να δηλώσει όλο ή μέρος του πραγματικού του εισοδήματος. Αν επιλέξει το δεύτερο το κέρδος του θα εξαρτηθεί από το κατά πόσον θα ελεγχθεί από τις αρχές. Αν δεν

ελεγχθεί είναι σε σαφώς καλύτερη κατάσταση από ότι αν είχε επιλέξει την ακριβή δήλωση του εισοδήματός του. Αν ελεγχθεί είναι σε χειρότερη μοίρα από ότι αν είχε κάνει ακριβή δήλωση, λόγω της ποινής. Ο φορολογούμενος θα επιλέξει την φοροδιαφυγή, όπως προαναφέρθηκε μόνον εφόσον το προσδοκώμενο κόστος από την πράξη του είναι υψηλότερο από το αναμενόμενο κόστος. Σε αυτό το μοντέλο βάσης, κάθε συγγραφέας προσθέτει έναν καινούργιο παράγοντα ή αφαιρεί έναν άλλο ως αποτέλεσμα εμπειρικών ερευνών ή θεωρητικών μοντέλων.

Κριτική που ασκείται στο μοντέλο αυτό είναι το ότι δεν συμπεριλαμβάνονται οι ηθικοί παράγοντες στους οποίους αναφερθήκαμε, κάτι βέβαια που είναι πολύ δύσκολο να γίνει, μια και είδαμε ότι η Φορολογική Ηθική επηρεάζεται με την σειρά της από πληθώρα παραγόντων. Αν δε συνυπολογίσουμε την εξάρτηση της Ηθικής από την προσωπικότητα του κάθε φορολογουμένου και της δυσκολίες στην μέτρησή της με αριθμούς, καταλαβαίνουμε γιατί δεν περιελήφθη στο μοντέλο, χωρίς όμως αυτό να καθιστά το μοντέλο λάθος. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

Άλλη κριτική είναι ότι η πιθανότητα σύλληψης και η ποινή θεωρούνται σαν κάτι από πριν προκαθορισμένο, κάτι που είδαμε όμως ότι δεν ισχύει πάντα, μια και οι πιθανότητες σύλληψης διαφέρουν από άτομο σε άτομο, ενώ αυτό που ενδιαφέρει σε ένα τέτοιο μοντέλο δεν είναι οι πιθανότητες σύλληψης αντικειμενικά, αλλά τι πιστεύει ο συγκεκριμένος φορολογούμενος γι' αυτές.

Επίσης άλλη ένσταση είναι κατά της θεωρίας της αποτροπής είναι ότι η ποινή ως κόστος της φοροδιαφυγής διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο, ανάλογα με την οικονομική του κατάσταση, την θέση του στην κοινωνία κλπ. Και εδώ βέβαια ισχύει ότι δεν μας ενδιαφέρει τόσο η ποινή αντικειμενικά, αλλά η εκτίμηση του συγκεκριμένου φορολογουμένου γι' αυτήν. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)*

4.5.7 Μέτρα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής

Τα συνήθη μέτρα που εφαρμόζονται για την περιστολή της φοροδιαφυγής παγκοσμίως συνίστανται στην αύξηση των ποινών, την καλύτερη οργάνωση των

Εφοριών και των ελεγκτικών μηχανισμών και μερικές φορές χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές. Όμως αυτά τα συνήθη μέτρα έχουν αποδειχθεί ανεπαρκή.

Πρώτα απ' όλα χρειαζόμαστε μια νέα προσέγγιση του φορολογικού συστήματος. Υπάρχουν φόροι, όπως ο Φ.Π.Α., που δίνουν κίνητρα και στους δύο συμβαλλομένους να συνεργαστούν με σκοπό την φοροδιαφυγή [έστω και αν η φοροδιαφυγή στον Φ.Π.Α. φαίνεται να είναι χαμηλότερη από αυτήν στον φόρο εισοδήματος]. Η λύση είναι σε συστήματα που δίνουν κίνητρα στον κάθε φορολογούμενο να ελέγχει την φοροδιαφυγή των άλλων [π.χ. το σύστημα των εκπτώσεων από τον φόρο για ποικίλες δαπάνες, με την προσκόμιση των σχετικών αποδείξεων]. Επίσης υπάρχουν και προτάσεις για πλήρη κατάργηση του φόρου εισοδήματος [Maurice Allais], μια και δημιουργεί προβλήματα κινήτρων στην οικονομία και έχει πολύ υψηλά διοικητικά έξοδα και [transaction costs], κυρίως όμως γιατί στηρίζεται στην αυτοαναφορά του φορολογουμένου και αποτελεί ιδεώδες πεδίο για φοροδιαφυγή. Αν σε αυτά προστεθούν και τα [transaction costs] του φοροφυγιά, που και αυτά αποτελούν σπατάλη πηγών πλούτου, βλέπουμε την απώλεια που υπάρχει σε αποτελεσματικότητα για την οικονομία γενικά.

Ο Maurice Allais προτείνει έναν φόρο επί του κεφαλαίου [γη, εξοπλισμός, αποθεματικά], έναν φόρο στην κατανάλωση καταναλωτικών αγαθών και έναν επί των κερδών που προέρχονται από την δημιουργία μέσω πληρωμής από τις Τράπεζες, ενώ συγχρόνως προτείνει την κατάργηση κάθε άλλου φόρου. Έτσι αποφεύγονται τα μειονεκτήματα της προοδευτικότητας του φορολογικού συστήματος, πολύ μικρότερα διοικητικά έξοδα και κόστη συναλλαγής και απλούστερο φορολογικό σύστημα. Βέβαια και εδώ η φοροδιαφυγή δεν θα εξαφανιστεί τελείως, αφού θα υπάρξουν περιπτώσεις λαθρεμπορίας αγαθών με υψηλή φορολογία, όμως κάτι τέτοιο κατά τον συγγραφέα το φαινόμενο θα είναι μικρότερο από το σημερινό. *.(Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010)*

Επίσης τα αντικειμενικά κριτήρια εισοδήματος ή αντικειμενικές αξίες ακινήτων συνιστούν αποτελεσματικούς τρόπους περιστολής της φοροδιαφυγής, όμως

εμπεριέχουν πολλούς κινδύνους, γιατί μπορεί να είναι τελείως αυθαίρετα και να οδηγούν σε αδικίες.

Η αύξηση των μη χρηματικών συνεπειών της φοροδιαφυγής είναι ένα άλλο μέσον αντιμετώπισής της.

Η Παιδεία μπορεί να βοηθήσει στην ενδυνάμωση της Φορολογικής Ηθικής.

Μια επαναστατική αλλά και αμφιλεγόμενη πρόταση θα μπορούσε να είναι και η ανάθεση της είσπραξης των φόρων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, κατόπιν διαγωνισμών, οι οποίες εν συνεχεία θα τους αποδίδουν στο Δημόσιο. Σύστημα παλαιό και γνωστό και στην Ελλάδα. Στα υπέρ του είναι η αντιμετώπιση όλων των προβλημάτων αποτελεσματικότητας, έλλειψης κινήτρων και διαφθοράς, που παρουσιάζει ο δημόσιος τομέας.

Η Διεθνής Συνεργασία είναι επίσης απαραίτητη στον καιρό της παγκοσμιοποίησης που ζούμε, για την περιστολή της φοροδιαφυγής, αλλά και της φοροαποφυγής.

Όμως πρώτα απ' όλα χρειαζόμαστε νέες σχέσεις εμπιστοσύνης Κράτους-πολίτη. Ο πολίτης πρέπει να αισθάνεται ότι μετέχει στις αποφάσεις και ότι το κράτος δεν είναι κάτι μακρινό και εχθρικό. Καλύτερες υπηρεσίες του κράτους προς τον πολίτη μπορούν να βοηθήσουν. Ο φορολογούμενος μπορεί να αποκομίσει χρησιμότητα [utility] και από την πληρωμή του φόρου, όταν το κράτος επιστρέφει τα χρήματα αυτά στον φορολογούμενο με την μορφή υπηρεσιών και κοινωνικών παροχών, όταν ο φορολογούμενος γνωρίζει που ακριβώς διατίθενται τα χρήματά του [θα μπορούσε π.χ. να γίνονται ορισμένοι φορολογούμενοι υπεύθυνοι για ένα σχολείο, νοσοκομείο, πολεμικό πλοίο κλπ, να γνωρίζουν δηλαδή ότι με τα χρήματά τους συμβάλουν σε κάτι το συγκεκριμένο, κάτι που θα τους έδινε και ψυχική ικανοποίηση [είδος και αυτή χρησιμότητας – utility], αλλά και θα ενίσχυε την Φορολογική τους Ηθική. [Κάτι αντίστοιχο στην Αρχαία Αθήνα ήταν ο θεσμός των τριηραρχιών.] Τέλος και η ηθική επιβράβευση για τον συνεπή φορολογούμενο.

Καταλήγοντας η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου με τον τρόπο σκέψης και την μεθοδολογία της μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση της ανατομίας της φοροδιαφυγής, η οποία αποτελεί ίσως ένα από τα λίγα νομικά θέματα που είναι τόσο κοντά στην Οικονομική επιστήμη και έτσι η συνεργασία των δύο επιστημών, μέσω της Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου, μπορεί να βρει ιδεώδες πεδίο δράσης. .(Γιώργος Γκουμπανιτσάς,2010)

4.6 Φοροαποφυγή

Φοροαποφυγή: το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, οι οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης, π.χ. μείωση ζήτησης φορολογούμενων προϊόντων ή τοποθέτηση αποταμιεύσεων σε μη φορολογούμενους τίτλους του Δημοσίου.

4.6.1 Προσδιοριστικοί παράγοντες Φοροαποφυγής

- **Η ελαστικότητα ζήτησης του αγαθού ως προς την τιμή του.** Όταν η ελαστικότητα ζήτησης ενός αγαθού ως προς την τιμή του είναι μεγαλύτερη της μονάδας ($\epsilon > 1$) (π.χ. αγαθά πολυτελείας), μία αύξηση της τιμής του – λόγω αύξησης του φόρου – κατά 1%, θα οδηγήσει σε μείωση της ζητούμενης ποσότητάς του κατά περισσότερο από 1%. Αφού η καταναλωτική δαπάνη περιορίζεται, τα έσοδα του κράτους μειώνονται και σημειώνεται φοροαποφυγή. Όταν η ελαστικότητα ζήτησης ενός αγαθού ως προς την τιμή του είναι μικρότερη της μονάδας ($\epsilon < 1$) (π.χ. αγαθά α' ανάγκης), μία αύξηση της τιμής του – λόγω αύξησης του φόρου – κατά 1%, θα οδηγήσει σε μείωση της ζητούμενης ποσότητάς του κατά λιγότερο από 1%. Αφού η καταναλωτική δαπάνη περιορίζεται σε μικρότερη έκταση και η φοροαποφυγή δεν είναι σημαντική.

- **Η εισοδηματική κατάσταση των φορολογουμένων.** Οι αυξήσεις των τιμών – λόγω αύξησης των φόρων – επηρεάζουν ελάχιστα την καταναλωτική συμπεριφορά των πλουσιότερων νοικοκυριών (άρα, η φοροαποφυγή είναι περιορισμένη) και περισσότερο την καταναλωτική συμπεριφορά των φτωχότερων νοικοκυριών, όπου η φοροαποφυγή είναι μεγαλύτερη.

- **Ο βαθμός ψευδαίσθησης του χρήματος.** Ψευδαίσθηση χρήματος έχουν τα νοικοκυριά, όταν δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τις αυξήσεις των τιμών – λόγω αύξησης της φορολογίας- και έχουν την εντύπωση ότι με την ίδια δαπάνη, αγοράζουν τις ίδιες ποσότητες αγαθών, όπως και νωρίτερα, ενώ στην πραγματικότητα αγοράζουν λιγότερες (ακούσια φοροαποφυγή). Όταν τα νοικοκυριά δεν έχουν ψευδαίσθηση χρήματος, αυξάνουν τη δαπάνη τους και δε σημειώνεται φοροαποφυγή. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

4.6.2 Συνέπειες Φοροαποφυγής

Η φοροαποφυγή επηρεάζει δυσμενώς:

- **Την οικονομική συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων.** Η μείωση της ζήτησης των φορολογούμενων προϊόντων μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της απασχόλησης και του ΑΕΠ, ενώ η αύξηση της ζήτησης των μη φορολογούμενων προϊόντων μπορεί να οδηγήσει σε πληθωρισμό.

- **Την ταμειευτική λειτουργία των φόρων.** α) αν η ζήτηση του φορολογούμενου προϊόντος είναι ανελαστική, οι καταναλωτές θα μειώσουν τη ζήτησή τους από άλλα αγαθά με ελαστική ζήτηση και έτσι θα μειωθούν τα έσοδα που προκύπτουν από τα αγαθά με ελαστική ζήτηση, β) η μείωση της παραγωγής των κλάδων με ελαστική ζήτηση, θα οδηγήσει σε μείωση των εσόδων από το ΦΕΝΠ και το ΦΕΦΠ των εργαζομένων και γ) η μείωση της απασχόλησης στους κλάδους με ελαστική ζήτηση, θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της ζήτησης των αγαθών με ελαστική ζήτηση, σε μείωση της παραγωγής τους και συρρίκνωση των φορολογικών εσόδων. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

4.6.3 Τρόποι αντιμετώπισης της φοροαποφυγής

- Βαρύτερη φορολόγηση των αγαθών με ανελαστική ζήτηση –αλλά επηρεάζεται η δίκαιη διανομή των φορολογικών βαρών
- Θέσπιση ενιαίου φορολογικού συντελεστή για όλα τα υποκατάστατα αγαθά.

- Τμηματική αύξηση του φορολογικού συντελεστή, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι αντιδράσεις των φορολογουμένων. (Στέλλα Καραγιάννη 2009)

4.7 Οι επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικές τάξεις

Οι φόροι επηρεάζουν το εισόδημα ενός νοικοκυριού, και επομένως και τη διανομή του κατά εισοδηματικές τάξεις, τόσο από την πλευρά της απόκτησης του εισοδήματος όσο και από την πλευρά της χρησιμοποίησής τους. Οι επιδράσεις των φόρων στην διανομή του εισοδήματος μπορεί να είναι άμεσες όπως και έμμεσες. Οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας, μειώνουν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ενώ οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν τις τιμές των προϊόντων και περιορίζουν το πραγματικό τους εισόδημα. Οι πρώτοι επηρεάζουν το εισόδημα από την πλευρά κτήσής τους, ενώ οι δεύτεροι επηρεάζουν το εισόδημα από την πλευρά της χρησιμοποίησής του. Οι επιδράσεις αυτές της φορολογίας στη διανομή του εισοδήματος χαρακτηρίζονται ως άμεσες επιδράσεις της φορολογίας στο εισόδημα και στην διανομή.

Εκτός από τις παραπάνω άμεσες επιδράσεις, οι φόροι προκαλούν συνήθως και έμμεσες επιδράσεις. Μπορεί να επηρεάζουν τα κίνητρα των νοικοκυριών για εργασία και αποταμίευση, την κατανομή των πόρων στην οικονομία και να προκαλούν υπερβάλλον βάρος, το οποίο μειώνει το πραγματικό εισόδημα και την ευημερία των νοικοκυριών. Τέλος, οι φόροι μπορεί να επηρεάζουν τη μακροοικονομική κατάσταση της οικονομίας, την απασχόληση και τα εισοδήματα. Αν οι έμμεσες επιδράσεις στο εισόδημα, διαφέρουν ανάμεσα στα διάφορα νοικοκυριά, η διανομή του εισοδήματος μεταβάλλεται και πάλι. Οι έμμεσες επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος είναι δύσκολο να αξιολογηθούν και ακόμη δυσκολότερο να ποσοτικοποιηθούν και συνήθως δεν εξετάζονται. (Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010)

Όσο αναφορά τις άμεσες επιδράσεις των βασικών κατηγοριών φόρων στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικές τάξεις μπορούμε να εξετάσουμε per

primis τους κεφαλικούς φόρους, οι οποίοι επιβάλλουν το ίδιο ποσό φόρου σε όλα τα άτομα του κοινωνικού συνόλου, αφαιρούν το μεγαλύτερο ποσοστό εισοδήματος από τα φτωχότερα νοικοκυριά και μικρότερο ποσοστό εισοδήματος από τα πλουσιότερα νοικοκυριά και κατά συνέπεια διαφοροποιούν τη διανομή του εισοδήματος. Οι αναλογικοί φόροι εισοδήματος αφαιρούν το ίδιο ποσοστό εισοδήματος από όλα τα άτομα και αφήνουν τη διανομή του εισοδήματος αμετάβλητη, ενώ οι προοδευτικοί φόροι αφαιρούν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδήματος από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις και βελτιώνουν τη διανομή του εισοδήματος. Αντίθετα, οι γενικοί φόροι αφαιρούν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδήματος από τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις και μικρότερα ποσοστά από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις, που δαπανούν μικρότερα ποσοστά του εισοδήματος τους, με συνέπεια να διαφοροποιούν τη διανομή του εισοδήματος.

Τέλος, οι ειδικοί φόροι μπορεί να επιβαρύνουν περισσότερο τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις και να παραβιάζουν τη διανομή του εισοδήματος ή μπορεί να επιβαρύνουν περισσότερο τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις και να βελτιώνουν τη διανομή του εισοδήματος, ανάλογα με τα είδη πρώτης ανάγκης. (Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010)

4.8 Οι επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος και στη φτώχεια στην Ελλάδα

Η μέτρηση των επιδράσεων των φόρων στη διανομή του εισοδήματος στη χώρα μας έχει γίνει αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών. Μια έρευνα η οποία διεξήχθη αφορά την κατανομή των φορολογικών βαρών κατά εισοδηματικά κλιμάκια και τις επιπτώσεις τους στην διανομή του εισοδήματος που προήλθαν από την εναρμόνιση του συστήματος των έμμεσων φόρων στην Ελλάδα προς το καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την εισαγωγή του ΦΠΑ. Τα στοιχεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ. Η έρευνα στηρίχτηκε στην ιδέα ότι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων επιβαρύνει εκείνους πάνω στους οποίους

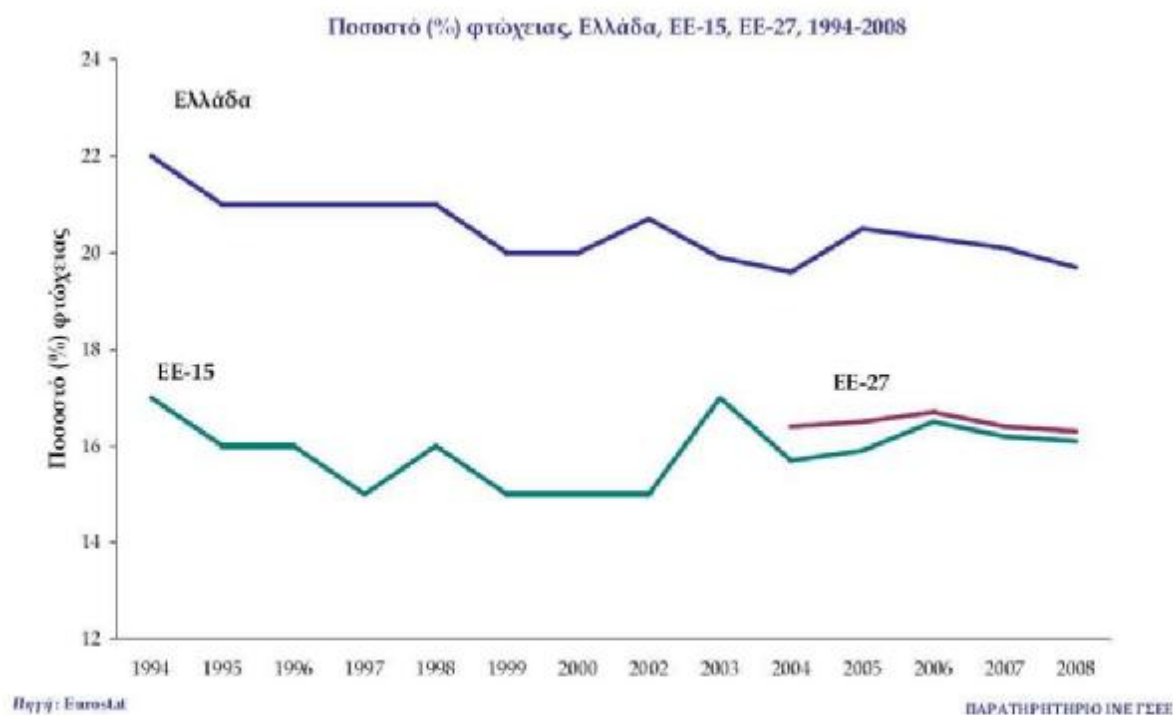
επιβάλλεται, δηλαδή δεν μετακυλίεται καθόλου, οι έμμεσοι φόροι και οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση μετακυλίωνται πλήρως στους καταναλωτές, ενώ ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων επιβαρύνει τους μετόχους και τα κέρδη των επιχειρήσεων που καλύπτει.

Όσον αφορά στις μεταβιβαστικές πληρωμές, η μελέτη τις θεωρεί ως αρνητικούς φόρους και υποθέτει ότι ωφελούν εκείνους που τις εισπράττουν. Η κατανομή των έμμεσων φόρων γίνεται με βάση τη συνολική καταναλωτική δαπάνη, με βάση την κατανομή της επιμέρους δαπάνης που επιβαρύνει ο φόρος, ενώ η κατανομή των μεταβιβαστικών πληρωμών γίνεται με βάση διάφορα στοιχεία. (*Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010*)

4.9 Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα παρέμεινε διαχρονικά αμετάβλητο γύρω στο 20%-21%. Οι μικρές διακυμάνσεις που παρατηρούνται την περίοδο αυτή δεν προσδιορίζουν κάποια σαφή τάση. Την ίδια περίοδο, το μέσο ποσοστό φτώχειας στην ΕΕ-15 κυμάνθηκε σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα, γύρω στο 16%. Παρά τους ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης αυτής της περιόδου αλλά και τη σημαντική άνοδο των δαπανών για κοινωνική προστασία (ως % του ΑΕΠ), η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να μειώσει τα ποσοστά φτώχειας στον πληθυσμό της.

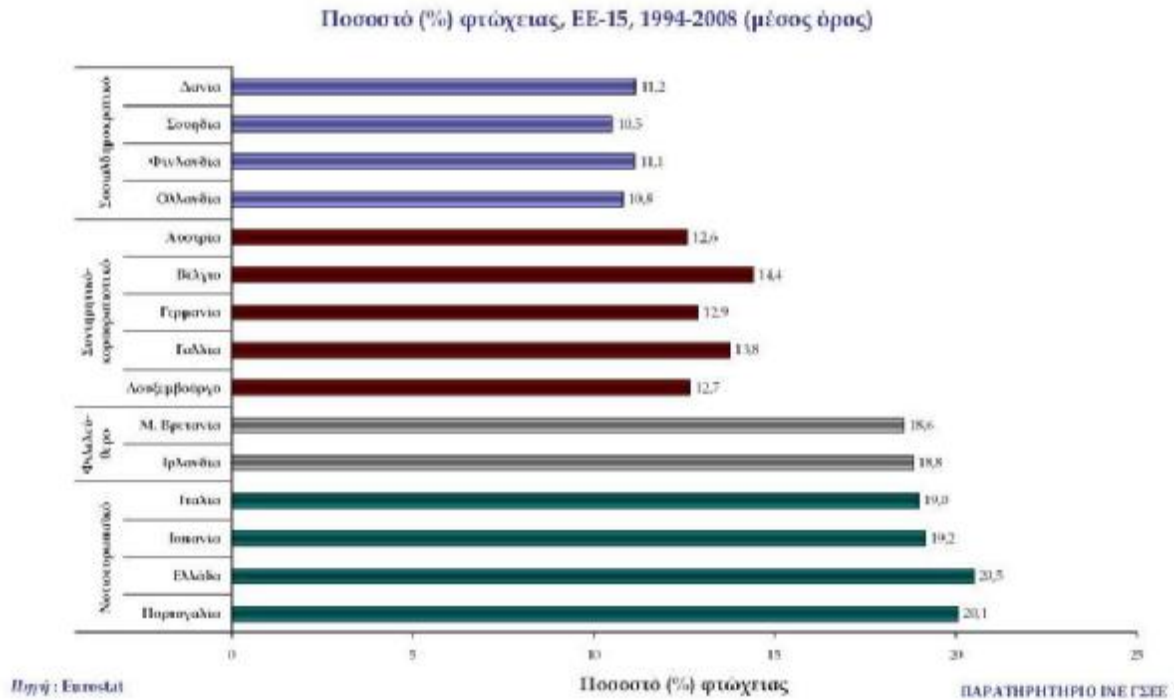
Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό φτώχειας που αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα υπολογίζεται με βάση τον επίσημο ορισμό της Eurostat. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό ένα άτομο θεωρείται φτωχό όταν το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημά του είναι χαμηλότερο από το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος των κατοίκων της χώρας στην οποία ζει (διάγραμμα 1). (*Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010*)

Διάγραμμα 1: Ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα, ΕΕ-15 και ΕΕ-27 κατά την χρονική περίοδο 1994-2008

Η Ελλάδα κατά την χρονική περίοδο 1994-2008 καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας (20,5%) μεταξύ των χωρών της ΕΕ-15. Τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας εμφανίζονται κυρίως στις σκανδιναβικές χώρες, όπου το σύστημα κοινωνικής προστασίας χαρακτηρίζεται από μεγαλοπρεπές παροχές που δίνονται χωρίς έλεγχο πόρων των δικαιούχων και χρηματοδοτούνται μέσω υψηλής φορολογίας. Χαμηλή επίσης φτώχεια παρουσιάζουν και οι χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης με συντηρητικό καθεστώς, το οποίο χαρακτηρίζεται από σχετικά γενναιόδωρες παροχές, ενώ το δικαίωμα σε αυτές καθορίζεται από την κοινωνικοεπαγγελματική θέση του ατόμου. Αντιθέτως, τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας παρουσιάζουν οι χώρες της νοτίου Ευρώπης και οι χώρες που έχουν αναπτύξει φιλελεύθερο κοινωνικό κράτος. Το κράτος παρεμβαίνει για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας μόνο όταν η αγορά ή η οικογένεια αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες των ατόμων. (Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010)

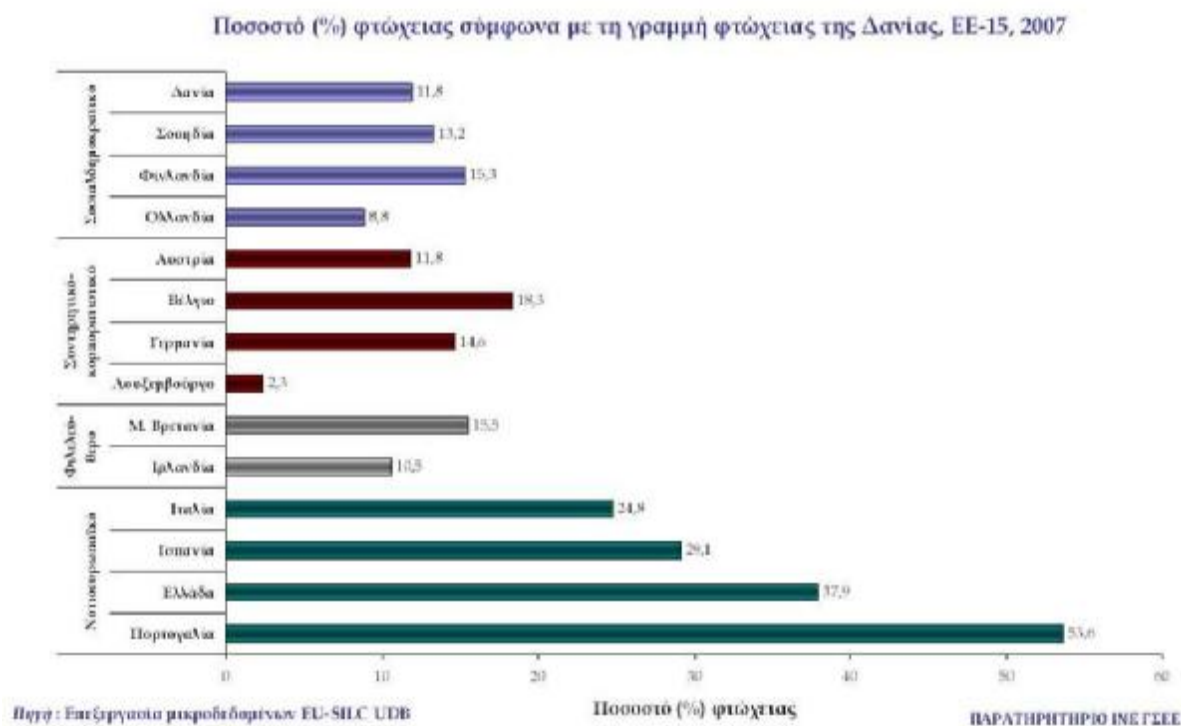
Τέλος, το σύστημα κοινωνικής προστασίας των χωρών της νοτίου Ευρώπης χαρακτηρίζεται από την περιορισμένη καθολικότητα, τα μεγάλα κενά, την υψηλή πόλωση και την ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων στην παροχή κοινωνικής προστασίας. Η οικογένεια και τα συγγενικά δίκτυα καλούνται να αναπληρώσουν τα κενά στην κοινωνική προστασία (διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2: Ποσοστό φτώχειας στην ΕΕ-15 κατά την χρονική περίοδο 1994-2008

Στο παρακάτω διάγραμμα παρατίθενται τα ποσοστά φτώχειας των χωρών της ΕΕ-15 κάνοντας χρήση του ορίου φτώχειας της ανίας και προσαρμόζοντας το εισόδημα της κάθε χώρας με βάση την αγοραστική του δύναμη. Υιοθετώντας ένα κοινό όριο φτώχειας στη συγκριτική ανάλυση αποκαλύπτονται οι τεράστιες διαφορές που υπάρχουν στο επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων της ΕΕ. Διαπιστώνεται ότι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες φτώχειας στις χώρες της νοτίου Ευρώπης σε σχέση με τις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης είναι αρκετά υψηλότερο από αυτό που προκύπτει με βάση τις εθνικές γραμμές φτώχειας. Το 37,9% των κατοίκων στην Ελλάδα και το 53,6% στην Πορτογαλία διαβιώνουν σε συνθήκες αντίστοιχες με αυτές που διαβιώνει μόλις το

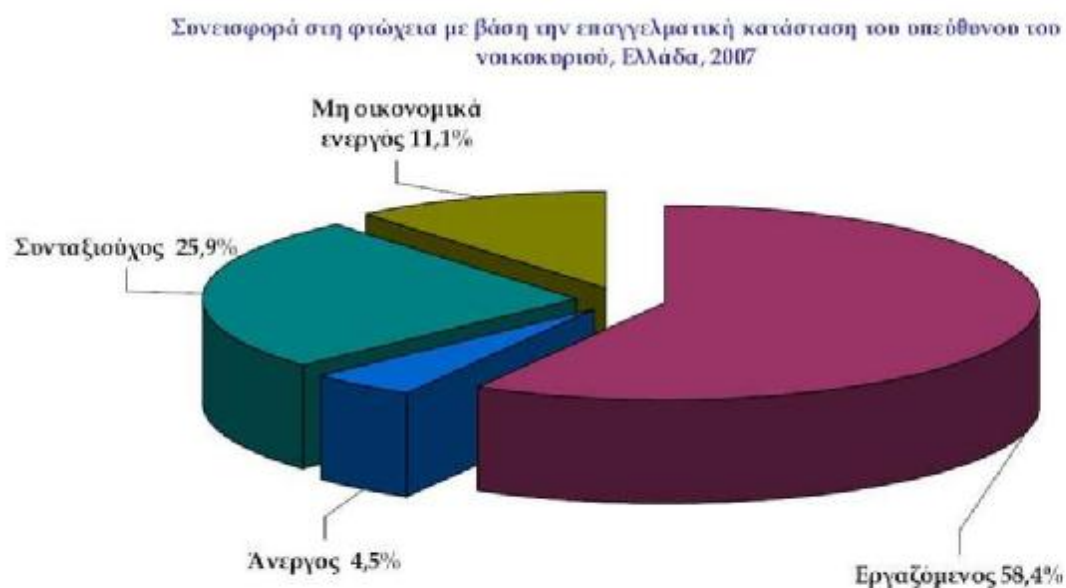
11,8% των φτωχότερων Δανών ή το 8,8% των φτωχότερων Ολλανδών (διάγραμμα 3). (Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010)

Διάγραμμα 3: Ποσοστό φτώχειας με τη γραμμή φτώχειας της ανίας, ΕΕ-15 κατά την περίοδο 2007

Τέλος όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από το διάγραμμα παρακάτω, το 58,4% των φτωχών στην Ελλάδα διαβιώνει σε νοικοκυριά με υπεύθυνο εργαζόμενο. Επίσης, το 25,9% μένει σε νοικοκυριά με υπεύθυνο συνταξιούχο. Συνεπώς, τα 4/5 περίπου των φτωχών ζουν σε νοικοκυριά στα οποία ο υπεύθυνος είναι εργαζόμενος ή συνταξιούχος. Η συνεισφορά των ανέργων στο σύνολο των φτωχών είναι μόλις 4,5%. Το εύρημα αυτό φανερώνει ότι, ακόμη και αν υπήρχε σημαντική μείωση της ανεργίας στη χώρα, αυτή δεν αναμένεται να μείωνε δραματικά τη σχετική φτώχεια. Η ανεργία είναι σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα και η αντιμετώπισή της οφείλει να αποτελεί βασικό στόχο και προτεραιότητα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η καταπολέμηση όμως της φτώχειας απαιτεί ευρύτερες πολιτικές που ενισχύουν τα εισοδήματα των εργαζομένων. Οι

πολιτικές αυτές θα έχουν περισσότερο θετικές επιδράσεις στην άμβλυνση της φτώχειας (διάγραμμα 4). (Παπαθεοδώρου – Δαφέρμος, 2010)

Πηγή: Επεξεργασία μικροδεδομένων EU-SILC LDI

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: ΠΟΙΟΣ ΕΙΣΤΕ

Διάγραμμα 4: Συνεισφορά στη φτώχεια με βάση την επαγγελματική κατάσταση του κάθε νοικοκυριού στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Μέσα στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε όλα εκείνα τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν από την χώρα μας , για να μπορέσουμε έτσι να έχουμε μια ποιο υγιές κοινωνία και μια ποιο σωστή και βιώσιμη οικονομία

5.2 Βασικά χαρακτηριστικά της αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος

Παρακάτω θα αναφέρουμε τα βασικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να διέπουν το φορολογικό σύστημα που θα πρέπει να είναι :

A) Αποτελεσματικό

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να προωθεί την αποτελεσματική αναδιανομή των οικονομικών πόρων της οικονομίας, να ελαχιστοποιεί τις στρεβλώσεις και να μεγιστοποιεί την αύξηση του εθνικού προϊόντος και της κοινωνικής ευημερίας. *(Αναστασόπουλος Ι.Δ., Φορτσάκης Θ., 2003)*

B) Απλό

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να διακρίνεται για την διοικητική του απλότητα έτσι ώστε να είναι εύκολα κατανοητό, να έχει σαφήνεια και να περιορίζει στο ελάχιστο το γραφειοκρατικό κόστος εξυπηρέτησης του, ώστε η διαχείριση του να κοστίζει λιγότερο τόσο στο κράτος όσο και στις οικονομικές μονάδες στους φορολογούμενους πολίτες. *(Αναστασόπουλος Ι.Δ., Φορτσάκης Θ., 2003)*

Γ) Σταθερό

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι σταθερό και να σταματήσει αυτή η αλλαγή που γίνεται 2-3 φορές το χρόνο και να προσαρμόζεται με βάση τις ανάγκες του προϋπολογισμού. (Αναστασόπουλος Ι.Δ., Φορτσάκης Θ., 2003)

Δ) Κοινωνικά δίκαιο

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να διακρίνεται για το δίκαιο χαρακτήρα του στην κατανομή των φορολογικών βαρών έτσι ώστε άτομα με την ίδια φορολογική ικανότητα να έχουν την ίδια φορολογική επιβάρυνση. (Αναστασόπουλος Ι.Δ., Φορτσάκης Θ., 2003)

5.2.1 Οικονομική αποτελεσματικότητα

Το φορολογικό σύστημα δεν πρέπει να παρεμβαίνει στην αποτελεσματική κατανομή πόρων.

Όψεις της οικονομικής αποτελεσματικότητας:

A) Επιδράσεις στη συμπεριφορά των φορολογούμενων: αν υπάρχει φόρος στο μισθό και όχι στα BONUS τότε έχουμε αρνητική επίδραση της οικονομίας γιατί αυτοί που παίρνουν BONUS θα δουλεύουν πιο πολλές ώρες και έτσι δε θα δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας άρα υπάρχει μεγαλύτερη ανεργία.

B) Παραγόμενα οικονομικά αποτελέσματα: είναι ο τρόπος φορολόγησης και είσπραξης φόρων.

Γ) Στρεβλωτική και μη στρεβλωτική φορολογία: Στρεβλωτικοί φόροι αναφέρονται στο άτομο που μπορεί να μεταβάλλει τις φορολογικές υποχρεώσεις του μειώνοντας απλά τις ποσότητες που αγοράζει ένα εμπόρευμα (ΦΠΑ, φόροι εισοδήματος). Οι μη στρεβλωτικοί φόροι αναφέρονται στο άτομο που δεν μπορεί να αλλάξει τη φορολογική του υποχρέωση(εφάπαξ φόροι).

Δ) Διορθωτική φορολογία: Η φορολογία μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί με θετικό τρόπο για να διορθώσει κάποια ατέλεια της αγοράς. Οι διορθωτικοί φόροι συγκεντρώνουν έσοδα και βελτιώνουν την αποτελεσματική κατανομή των πόρων.

Ε) Επιδράσεις στη γενική ισορροπία: Η φορολογία των τόκων μπορεί να μειώσει το μέγεθος της αποταμίευσης και το κεφαλαιακό απόθεμα το οποίο θα μειώσει την παραγωγικότητα των εργατών και τους μισθούς τους.

Στ) Επιδράσεις εξαγγελίας: Μερικά από τα αποτελέσματα του φόρου μπορεί να γίνουν αισθητά ακόμη και πριν την επιβολή του απλά με την εξαγγελία του φόρου. Όταν εξαγγέλλεται η μελλοντική φορολογική μεταχείριση ενός περιουσιακού στοιχείου, η επίπτωση της αξίας αυτού του στοιχείου είναι άμεση. (*Joseph Stiglitz, 1992*)

5.2.2 Διοικητικό κόστος

Η διοικητική διαχείριση του φορολογικού συστήματος μας συνεπάγεται σημαντικό κόστος το οποίο μπορεί να είναι είτε άμεσο το κόστος λειτουργίας της υπηρεσίας Εσωτερικών Εσόδων , είτε έμμεσο αυτό που θα υποστούν οι φορολογούμενοι .Αυτό το έμμεσο κόστος προσλαμβάνει ποικιλία μορφών :κόστος του χρόνου που απαιτείται για τη συμπλήρωση των φορολογικών δηλώσεων , το κόστος διατήρησης αρχείων και το κόστος των φοροτεχνικών και νομικών συμβούλων. (Θ. Γεωργακόπουλος,2005)

Το διοικητικό κόστος λειτουργίας ενός φορολογικού συστήματος εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων . Πρώτον, από το κόστος των αρχείων που θα διατηρούντο αν δεν υπήρχε φορολογία. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να κρατούν αρχεία για δικούς τους εσωτερικούς διαχειριστικούς σκοπούς . Επομένως το φορολογικό σύστημα επιβάλλει μικρό επιπρόσθετο βάρος σε μεγάλους οργανισμούς όταν τους ζητείται να δηλώσουν το εισόδημα από μισθούς των υπαλλήλων τους. Στο άλλο άκρο τα άτομα που προσλαμβάνουν οικιακή βοηθό δεν έχουν ανάγκη να διατηρούν αναλυτικά στοιχεία για τους μισθούς των υπαλλήλων τους. Μολονότι ο νόμος το απαιτεί τα περισσότερα άτομα που έχουν οικιακή βοηθό μάλλον δεν δηλώνουν

τους σχετικούς μισθούς και όσοι το κάνουν το θεωρούν πολύ ενοχλητικό. Το ίδιο ισχύει και για πολύ μικρές επιχειρήσεις. (*Joseph Stiglitz ,1992*)

5.2.3 Ευκαμψία

Οι αλλαγές των οικονομικών συνθηκών απαιτούν να μεταβληθούν οι φορολογικοί συντελεστές. Οι προσαρμογές αυτές είναι εύκολες για μερικές φορολογικές δομές, άλλες απαιτούν ευρεία πολιτική επεξεργασία ενώ για άλλες αυτό γίνεται αυτόματα.

Όψεις της ευκαμψίας:

A) Αυτόματη σταθεροποίηση: Όταν οι τιμές είναι σταθερές τότε μια προοδευτική φορολογική δομή θα δώσει αυτόματα σταθεροποίηση. Όταν πέφτουν τα εισοδήματα συνεπεία της ύφεσης τότε μειώνεται ο μέσος φορολογικός συντελεστής και τα άτομα αντιμετωπίζουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές επειδή τα εισοδήματά τους είναι χαμηλότερα. Αντίθετα ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται όταν αυξάνεται το εισόδημα.

B) Πολιτικές δυσχέρειες προσαρμογής των συντελεστών: Ο φορολογικός συντελεστής εισοδήματος αποτελείται από μια σειρά διοικητικών προβλημάτων από τα οποία ένα από αυτά είναι η δυσκολία υπολογισμού της αξίας διάφορων περιουσιακών στοιχείων.

Οι προσαρμογές των φορολογικών συντελεστών γίνονται με απλό τρόπο κάθε χρόνο καθώς αλλάζουν τα έσοδα που απαιτούνται για την παροχή τοπικών δημόσιων υπηρεσιών.

Γ) Ταχύτητα προσαρμογής: Η ταχύτητα με την οποία μπορούν να εφαρμοστούν οι αλλαγές του φορολογικού κώδικα και οι καθυστερήσεις στην είσπραξη χρηματικών πόρων. Αν είναι τυχαίες οι διακυμάνσεις της οικονομίας οι καθυστερήσεις ενδέχεται να θέτουν όρια στην αποτελεσματικότητα που έχει. (*Joseph Stiglitz ,1992*)

5.2.4 Πολιτική υπευθυνότητα

Πολιτικά υπεύθυνη φορολογική δομή είναι εκείνη στην οποία οι φορολογικές αλλαγές προκύπτουν από τις νομοθετημένες μεταβολές εκεί που το κράτος οφείλει να καταφεύγει επανειλημμένα στους πολίτες για την εκτίμηση του κατά πόσο δαπανά λίγα ή πολλά. Οι απότομα προοδευτικοί φορολογικοί συντελεστές σε συνδυασμό με ένα φορολογικό σύστημα, οδηγούν στην αύξηση των φορολογικών εσόδων του κράτους σε πραγματικούς όρους.

Θεωρείται επιθυμητή η πολιτική υπευθυνότητα και εκφράζονται ανησυχίες για τον τρόπο που μπορεί να γίνει κατάχρηση ενός φορολογικού συστήματος σε ένα δημοκρατικό σύστημα, προκειμένου να επιδιωχθούν τα συμφέροντα ειδικών μειοψηφικών ομάδων ή ακόμη και μιας πλειοψηφίας εις βάρος της μειοψηφίας. *(Joseph Stiglitz, 1992)*

5.2.5 Δικαιοσύνη

Οι περισσότερες επικρίσεις φορολογικών συστημάτων αρχίζουν από την αδικία τους. Είναι δύσκολο να ορίσουμε τι είναι δίκαιο και τι άδικο. Η δικαιοσύνη διακρίνεται σε δυο έννοιες:

A) Οριζόντια δικαιοσύνη: Ένα φορολογικό σύστημα είναι οριζοντίως δίκαιο αν αντιμετωπίζονται με ίσο τρόπο τα άτομα που είναι ίδια σ' όλες τις σημαντικές όψεις τους.

B) Κάθετη δικαιοσύνη: Η αρχή της οριζόντιας δικαιοσύνης λέει ότι τα άτομα που είναι ίδια πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα, ενώ η αρχή της κάθετης δικαιοσύνης λέει ότι μερικά άτομα είναι σε θέση να πληρώνουν περισσότερους φόρους και επίσης ότι αυτά τα άτομα θα πρέπει όντως να τους πληρώσουν. *(Joseph Stiglitz, 1992)*

5.3 Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με δημοσιονομικό ενδιαφέρον

5.3.1 Αποκρατικοποίηση για την ώθηση της αποτελεσματικότητας στην οικονομία και την μείωση του δημόσιου χρέους

Οι αποκρατικοποιήσεις δημόσιων εταιριών συνεισφέρουν στην μείωση του δημόσιου χρέους, όπως και στην μείωση των επιδοτήσεων, λοιπών μεταβιβάσεων ή κρατικών εγγυήσεων προς τις κρατικές επιχειρήσεις. Επίσης, αποσκοπούν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας εν γένει ενώ προσελκύει άμεσες ξένες επενδύσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που οι Ελληνικές Αρχές έχουν δεσμευτεί να προχωρήσουν τάχιστα και αποτελεσματικά με το Σχέδιο Αποκρατικοποιήσεων, με σκοπό της είσπραξης 50 δισεκατομμύρια Ευρώ, ακόμα και αν η πώληση περιουσιακών στοιχείων υπερβαίνει τη διάρκεια του Οικονομικού Προγράμματος Προσαρμογής. Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβέρνηση δεσμεύεται να μονώσει τις διαδικασίες αποκρατικοποίησης από πολιτικές πιέσεις.

Η παροχή βασικών δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών από αποκρατικοποιημένες επιχειρήσεις, θα διασφαλίζεται πλήρως σύμφωνα με τους στόχους της εθνικής πολιτικής και σε συμμόρφωση με τη συνθήκη της ΕΕ και τους κατάλληλους δευτερογενής νομοθετικούς κανόνες.

5.3.2 Μεταρρύθμιση της διοίκησης των εσόδων

Ένα δυνατό και εστιασμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που θα υλοποιηθεί τους προσεχείς μήνες θα αντιμετωπίσει όλες τις αδυναμίες του υπάρχοντος συστήματος και θα ενισχύσει τον αγώνα κατά της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς. Η Κυβέρνηση θα μεταρρυθμίσει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σύμφωνα με αυτό άλλων οικονομιών χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΕ, ώστε να διασφαλιστεί μεγαλύτερη αυτονομία για τη διεύθυνση φορολογικής διοίκησης, ιδιαίτερα για την καθημερινή της λειτουργία, ενώ θα αφήνει τις υποθέσεις πολιτικής στα χέρια της Κυβέρνησης. Η μεταρρύθμιση μπορεί να πραγματοποιηθεί σταδιακά αφού εκτιμηθεί προσεκτικά η επίδραση κάθε βήματος:

- Πρέπει να γίνει αναδιάρθρωση των ΔΟΥ για να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των ελέγχων και της είσπραξης εσόδων, δημιουργώντας ειδικές μονάδες για συγκεκριμένες ομάδες φορολογουμένων (π.χ. μονάδα μεγάλων φορολογουμένων, μονάδα εύπορων φυσικών προσώπων, μονάδα μεγάλων χρεωστών), συνένωση τοπικών ΔΟΥ σε περισσότερο αποτελεσματικές ΔΟΥ, και αντιμετώπιση πιθανής διαφθοράς
- Οι μέθοδοι πρέπει να βελτιωθούν ώστε οι έλεγχοι να εστιαστούν σε σημαντικά ζητήματα ώστε να εντοπιστεί η φοροδιαφυγή και όχι η απλή παρατήρηση τυπικών κανόνων. Αυτό υπονοεί την αντικατάσταση του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων από ένα πιο σύγχρονο και ουσιαστικά πιο απλό σύνολο κανόνων για τη τήρηση φορολογικών βιβλίων. Ένας νέος μοναδικός κώδικας φορολογικών διαδικασιών θα δημιουργηθεί. Επιπρόσθετα, ο υποχρεωτικός έλεγχος όλων των φορολογικών δηλώσεων πρέπει να καταργηθεί και να εστιαστούν οι προσπάθειες σε ελέγχους σε περιπτώσεις υψηλών προσόδων βάση τεχνικών ανάλυσης ρίσκου.
- Η είσπραξη φόρων πρέπει να ενισχυθεί. Σε τοπικό επίπεδο, ομάδες εξειδικευμένων και αφοσιωμένων υπαλλήλων θα τοποθετηθούν στις μεγαλύτερες ΔΟΥ. Επιπρόσθετα, κανόνες για τη διαγραφή μη εισπράξιμων χρεών ευθυγραμμισμένοι με τη διεθνή βέλτιστη πρακτική πρέπει να εισαχθούν.
- Η διαχείριση θα βελτιωθεί υπό την ηγεσία του νέου Γενικού Γραμματέα με αυξημένες ευθύνες. Οι διευθυντές και οι ελεγκτές θα υπόκεινται σε στόχους απόδοσης και τακτική αξιολόγηση. Ο Γενικός Γραμματέας θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αντικαθιστά διευθυντές και ελεγκτές με χαμηλή αποδοτικότητα. Επιπρόσθετα, η τακτική εναλλαγή διευθυντών θα πρέπει να γίνει κανόνας.

- Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς είναι προτεραιότητα για αυτή τη προσπάθεια. Η έως τώρα πρόοδος βασίστηκε σε χρήσιμα αλλά αποσπασματικά μέτρα. Για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ειδικά στο φορολογικό τομέα, πρέπει να χρησιμοποιούνται νέα εργαλεία, χρησιμοποιώντας στο έπακρο τη θέληση των ανθρώπων να την καταπολεμήσουν.
- Η τρέχουσα διοικητική αναθεώρηση πρέπει να αντικατασταθεί από μια υποχρεωτική προ-διακανονιστική διοικητική διαδικασία αποτελεσματική σε όρους κόστους, ώστε να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των περιττών φορολογικών αντιδικιών, να ελαφρυνθούν από το φόρτο τα δικαστήρια και να διασφαλιστεί η έγκαιρη διευθέτηση των υποθέσεων.

5.3.3 Είσπραξη Φορολογικών Εσόδων

1. Δημιουργεί εξειδικευμένες μονάδες διαχείρισης χρέους μέσα στις μεγάλες εφορίες και τοποθετεί τουλάχιστο 10 τοις εκατό του προσωπικού της εφορίας για τη λειτουργία αυτή (Δεκέμβριος 2012)
2. Ολοκληρώνει την επανεξέταση της πολιτικής και των διαδικασιών για τη διαγραφή των φορολογικών χρεών και προετοιμάζει συστάσεις για να διευκολύνει την ενεργή διαχείριση του φορολογικού χρέους με πραγματική προοπτική συλλογής του και διερευνά τρόπους για την αντιμετώπιση του μη εισπρακτέου μέρους του (Φεβρουάριος 2013)
3. Αντικαθιστά τις πληρωμές με μετρητά και επιταγές στις εφορίες με τραπεζικά εμβάσματα για να αποθαρρύνει τη διαφθορά και να αποδεσμεύσει χρόνο στο προσωπικό για εργασίες μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας (έλεγχος, επιβολή είσπραξης και συμβουλευτική φορολογούμενων) (Δεκέμβριος 2012)
4. Δεσμεύεται να μην υιοθετηθούν νέες φορολογικές αμνηστίες ή να μην επεκτείνει τις υφιστάμενες αμνηστίες για τη συλλογή των φόρων και των κοινωνικών εισφορών κατά τη διάρκεια των ετών που καλύπτονται από το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής (Συνεχής)

5. Ενσωματώνει την είσπραξη των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στη φορολογική διοίκηση (Μάρτιος 2014).

5.3.4 Φορολογικές Διαφορές

Θέτει σε εφαρμογή μια υποχρεωτική διοικητική διαδικασία επανεξέτασης (Q2 2013). Ο στόχος είναι να σχεδιαστεί μια υποχρεωτική διοικητική διαδικασία προσφυγής σύμφωνα με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές για να επιτρέπεται σε ένα ξεχωριστό και υψηλότερου επιπέδου φορέα εντός του Υπουργείου Οικονομικών, στελεχωμένο με ειδικούς σε θέματα φορολογικής διένεξης, να επανεξετάζει τις φορολογικές αποφάσεις που λαμβάνονται από τις ΔΟΥ ή τους ελεγκτές πριν από τη προσφυγή στο δικαστήριο.

5.3.5 Διοίκηση της Υπηρεσίας Δημοσίων Εσόδων

1. *Αντικαθιστά διευθυντές που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους απόδοσης (Συνεχές).*

2. *Εγκαινιάζει μια εύκολα προσβάσιμη ιστοσελίδα για να επιβάλει τη λογοδοσία προς το κοινό μέσω της δημοσίευσης των συνοπτικών στατιστικών σε βασικούς δείκτες απόδοσης, του αριθμού των περιπτώσεων φοροδιαφυγής που αποστέλλονται στη Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών και σε ποινική δίωξη από τη φορολογική διοίκηση (Δεκέμβριος 2012).*

Εργαλεία

1. *Υιοθετεί ένα νέο ενιαίο Κώδικα Φορολογικών Διαδικασιών (Ιούνιος 2013). Ο κώδικας αυτός θα πρέπει να στοχεύει στη μείωση του κόστους διαχείρισης και συμμόρφωσης και θα ενσωματώνει διαδικαστικές μεταρρυθμίσεις σε όλους τους μεγάλους διοικητικούς τομείς που απαιτείται να υποστηρίζουν τη σύγχρονη φορολογική διοίκηση (π.χ. υποβολή φορολογικών δηλώσεων, έλεγχος και ποινές, εξουσίες επιβολής και συλλογής οφειλών). Επίσης, θα περιλαμβάνει μια νέα βελτιωμένη διαδικασία διοικητικής επίλυσης διαφορών.*

2. *Εγκαθιστά ένα νέο πληροφοριακό σύστημα διασύνδεσης του συνόλου των Δ.Ο.Υ. (Μάρτιος 2013).*

Η προετοιμασία του νέου πληροφοριακού συστήματος περιλαμβάνει τα ακόλουθα βασικά βήματα όσον αφορά το νέο πληροφοριακό κέντρο, web-facing, και τις εφαρμογές του back-office:

3. *Επιπλέον 20 νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες και αναβαθμίσεις (Δεκέμβριος 2012). Αυτές αφορούν κυρίως φόρους παρακρατούμενους στην πηγή;*

4. *8 εναπομείνασες νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες και αναβαθμίσεις (Δεκέμβριος 2012). Αυτές αφορούν εκπρόθεσμες δηλώσεις με επιβολή προστίμου, τον φόρο ακίνητης περιουσίας, και την διαχείριση του Φ.Π.Α;*

5. *Δοκιμές του συστήματος και των χειριστών, εκπαίδευση χειριστών, και μεταφορά του συνόλου των Δ.Ο.Υ. στην κεντρική βάση δεδομένων (Δεκέμβριος 2012).*

6. *Επιχειρησιακή χρήση της νέας πληροφοριακής υποδομής από το σύνολο των Δ.Ο.Υ. (Μάρτιος 2013).*

5.3.6 Μεταρρυθμίσεις της Δημόσιας Χρηματοοικονομικής Διοίκησης

Η ανάπτυξη ενός σταθερού πλαισίου Δημόσιας Χρηματοοικονομικής Διοίκησης αποτελεί το κλειδί για τον έλεγχο των δαπανών, και κατ' επέκταση της δυνατότητας επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων. Η Κυβέρνηση δεσμεύεται στην θέσπιση μεταρρυθμίσεων με σκοπό την ενίσχυση του πλαισίου ταυτόχρονα εντός του ΓΛΚ και των καθ' ύλην αρμόδιων υπουργείων.

5.3.7 Διασφαλίσεις για την υλοποίηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων

Η ενίσχυση της αξιοπιστίας είναι απαραίτητη για την επιτυχία του Προγράμματος Προσαρμογής της Ελλάδος. Ένας τρόπος είναι μέσω της έγκαιρης εφαρμογής του Δημοσιονομικού Συμφώνου της ΕΕ. Η Ελλάδα έχει ήδη υπογράψει και

επικυρώσει τη διακυβερνητική Συνθήκη Σταθερότητας, Συντονισμού και Διακυβέρνησης στην ΟΝΕ. Ένα βασικό σημείο της Συνθήκης είναι το δημοσιονομικό σύμφωνο το οποίο εισάγει εθνικούς δημοσιονομικούς κανόνες, καθώς και βελτιωμένους μηχανισμούς επιβολής της νομοθεσίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσα από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, βασικά μέτρα για να διασφαλίσουν την ικανοποίηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων, είναι απαραίτητα στις περιοχές: της κατάρτισης και υλοποίησης του Προϋπολογισμού, της παρακολούθησης και της υποβολής εκθέσεων, των διορθωτικών μηχανισμών και των μηχανισμών επιβολής κυρώσεων, της διαφάνειας, της λογοδοσίας και επίβλεψης, της εξυπηρέτησης του χρέους.

5.3.8 Αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης

Με στόχο την επίτευξη ενός πιο λιτού και περισσότερο αποτελεσματικού κράτους, η Κυβέρνηση εισάγει μια αυστηρή αξιολόγηση των διοικητικών δομών και του προσωπικού, έτσι ώστε να διατηρήσει το σωστό μείγμα δεξιοτήτων του προσωπικού διαχρονικά. Επιδιώκουμε το κλείσιμο δομών και οι εργαζόμενοι σε αυτές είτε μεταφέρονται στο σύστημα της κινητικότητας είτε απομακρύνονται. Αυτή η μεταρρυθμιστική διαδικασία επεκτείνεται στα Λοιπά Νομικά Πρόσωπα Γενικής Κυβέρνησης (extra budgetary funds) καθώς και στις περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις μέσα στο 2013.

5.3.9 Σχέδιο κινητικότητας και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού

Για την διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των Κυβερνητικών προσπαθειών σχετικά με την ανασύνταξη και μείωση του προσωπικού, την βελτίωση των διαδικασιών πρόσληψης και αξιολόγησης, και την αύξηση της απόδοσης και παροχής κινήτρων, συγκεκριμένα βήματα πρέπει να πραγματοποιηθούν για: τον περιορισμό και την βελτίωση της ποιότητας των προσλήψεων κατά το στάδιο της επιλογής, περιορισμός των εισαγωγών στις σχολές του δημοσίου κατά 30%, εξάλειψη των εργασιακών εγγυήσεων για τους καθηγητές του ιδιωτικού τομέα, ορισμός λήξης ισχύος στις υπάρχουσες λίστες των επιλέξιμων αποφοίτων,

καθορισμός ξεκάθαρων κατευθυντήριων γραμμών για την τακτική αξιολόγηση του προσωπικού που διενεργείται από τους διευθυντές.

5.3.10 Αποφυγή σπατάλης και ποιοτική ενίσχυση μέσω χρηστών δημοσίων προμηθειών

Σημαντικές δημοσιονομικές εξοικονομήσεις και αγορές υψηλότερης ποιότητας μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω χρηστών διαδικασιών προμηθειών. Οι μεταρρυθμίσεις στοχεύουν στο να: α) κάνουν πλήρως λειτουργική την Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, τον νεοσύστατο θεματοφύλακα σχετικά με τις προμήθειες, β) την δημιουργία μίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας προμηθειών, επιβάλλοντας σταδιακά την υποχρεωτική της χρήση από την δημόσια διοίκηση, γ) αυξάνοντας το μερίδιο των προμηθειών και υπηρεσιών που δημοπρατούνται μέσω των φορέων κεντρικών αγορών, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πλαισίων συμβάσεων, και δ) στην κωδικοποίηση και απλοποίηση του συνόλου της νομοθεσίας περί δημοσίων προμηθειών.

5.3.11 Εκσυγχρονισμός του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης

Η Κυβέρνηση συνεχίζει να υλοποιεί τη συνολική μεταρρύθμιση του τομέα της υγείας, με στόχο την σταθεροποίηση των δημόσιων δαπανών για την υγεία στο ή κάτω του 6, τοις εκατό του ΑΕΠ, διατηρώντας παράλληλα την καθολική πρόσβαση και βελτιώνοντας την ποιότητα της περίθαλψης. Τα μέτρα πολιτικής περιλαμβάνουν τη μείωση της κατακερματισμένης δομής διακυβέρνησης, την ενίσχυση και την ενοποίηση του δικτύου της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, τον εξορθολογισμό του δικτύου νοσοκομείων, ενίσχυση των κεντρικών προμηθειών και την ανάπτυξη μιας ισχυρής υποδομής παρακολούθησης, αξιολόγησης και e-health.

Τα μέτρα του προγράμματος στοχεύουν στην επίτευξη εξοικονόμησης κατά την αγορά (σε δεδουλευμένη βάση) των εξωνοσοκομειακών φαρμάκων περίπου 1 δισ. ευρώ το 2012 σε σύγκριση με το 2011 και να φτάσει δαπάνη ύψους περίπου 2,440 δισ. ευρώ το 2013 (σε δεδουλευμένη βάση). Ο στόχος είναι η δημόσια δαπάνη για

εξωνοσοκομειακά φάρμακα να περιέλθει σε περίπου 1 τοις εκατό του ΑΕΠ, δηλαδή περίπου 2 δισ. ευρώ (σύμφωνα με τον μέσο όρο της ΕΕ) το 2014. Το σύνολο (εξωνοσοκομειακά και ενδονοσοκομειακά) της δημόσιας δαπάνης για φαρμακευτικά προϊόντα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 1,5 τοις εκατό το 2013 και το 1,3 τοις εκατό το 2014.

5.3.12 Σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού τομέα

Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), με τη βοήθεια διεθνούς συμβουλευτικής εταιρείας, ολοκλήρωσε τον Μάρτιο του 2012 τη στρατηγική αξιολόγηση του τραπεζικού τομέα. Η μελέτη που προέκυψε, αξιολόγησε την βιωσιμότητα των τραπεζών βασιζόμενη σε ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια. Αυτή η μελέτη προσδιόρισε τέσσερις βασικές τράπεζες που αντιπροσωπεύουν προσεγγιστικά το 75% των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα.

Οι αρχές έχουν επανεξετάσει τις εκτιμήσεις τους σχετικά με τους απαιτούμενους πόρους για τη πλήρη ανακεφαλαιοποίηση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Βάση της στρατηγικής που περιγράφεται παρακάτω, εκτιμούν πως τα χρήματα που χρειάζονται εξακολουθούν να είναι 50 δισεκατομμύρια Ευρώ, τα οποία και έχουν προϋπολογιστεί στις επικαιροποιημένες εκτιμήσεις χρηματοδότησης του προγράμματος.

5.3.13 Ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας και προώθηση της απασχόλησης

Η Κυβέρνηση θα χτίσει πάνω στις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας με το να προωθήσει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό καθορισμού του κατώτερου μισθού, να μειώσει τα μη μισθολογικά κόστη και να δημιουργήσει περισσότερες επιλογές για την προσαρμοστικότητα των ωρών εργασίας. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα υποστηρίξουν την σε εξέλιξη προσαρμογή της αγοράς εργασίας, με σκοπό την μείωση του ονομαστικού μοναδιαίου κόστους εργασίας στην οικονομία κατά 15 τοις εκατό μέσα στην περίοδο 2012-14 και συνακόλουθα

να βοηθήσει στην επανάκτηση της ανταγωνιστικότητας κόστους και να ενισχύσει την απασχόληση μεσοπρόθεσμα προς μακροπρόθεσμα.

Η Κυβέρνηση θα πολεμήσει την αδήλωτη εργασία και την παρατυπία, επίσης με το να εξορθολογήσει τα διοικητικά βάρη και να ενισχύσει την διαφάνεια και την επιβολή των εργασιακών νόμων και θα ενισχύσει τις πολιτικές ώστε να βοηθήσει τους ανέργους να επιστρέψουν στην εργασία, δημιουργώντας παράλληλα επαρκή και προσιτά δίκτυα κοινωνικής προστασίας. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, προκειμένου να βοηθηθούν οι τελευταίες, εργασιακές νομοθεσίες οι οποίες αντιμετωπίζουν προνομιακά κάποιους κλάδους ή κάποια επαγγέλματα, θα ευθυγραμμιστούν με τα γενικά πρότυπα που εφαρμόζονται στην υπόλοιπη οικονομία, όπως παρουσιάζονται στο τμήμα 6.

Οι μεταρρυθμίσεις στην εργασιακή νομοθεσία θα υλοποιηθούν σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ως γενικός κανόνας και με σεβασμό στις οδηγίες της ΕΕ και των βασικών κανόνων εργασίας.

5.3.14 Μεταρρύθμιση του συστήματος καθορισμού των μισθών

Το σύστημα καθορισμού των μισθών σε εθνικό επίπεδο θα αναμορφωθεί σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ώστε να διασφαλιστεί ότι η δυναμική των μισθών υποστηρίζει την απασχόληση ενώ θέτει και ένα επίπεδο εισοδήματος από εργασία.

Η μεταρρύθμιση πρέπει να στοχεύει στο να θέσει ένα νομοθετημένο σύστημα κατώτερου μισθού για όλη την επικράτεια το οποίο και να αποτελεί το νομικά ελάχιστο δεσμευτικό επίπεδο μισθού. Οι διαπραγματεύσεις για εργασιακές συμφωνίες και συμβάσεις κάθε είδους και επιπέδου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το δεσμευτικό ελάχιστο μισθό. Από τη θέσπιση αυτής της μεταρρύθμισης, η Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας είναι δεσμευτική μόνο για τα υπογράφοντα μέρη όσον αφορά στους μισθούς, τα επιδόματα και λοιπές άμεσες ρήτρες αμοιβής. Ο ελάχιστος κατώτερος μισθός θα νομοθετηθεί από την Κυβέρνηση

μετά από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και ανεξάρτητους ειδικούς, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση αλλά και τις προοπτικές της οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Η μεταρρύθμιση θα ορίσει επίσης με ποιο τρόπο θα ληφθούν υπόψη στη διαδικασία η οικονομική κατάσταση και η κατάσταση στην αγορά εργασίας ώστε να διασφαλιστεί πως θα διασφαλιστούν οι στόχοι της υποστήριξης της απασχόλησης και της εξασφάλισης του εισοδήματος από εργασία.

5.3.15 Προσαρμοστικότητα της διευθέτησης των ωρών εργασίας

Η οργάνωση του χρόνου εργασίας θα πρέπει να γίνει πιο ευέλικτη ώστε να επιτρέπει οι ώρες εργασίας να μπορούν να προσαρμοστούν καλύτερα στη ζήτηση και στις διαδικασίες παραγωγής οι οποίες μπορεί να ποικίλουν τόσο διαχρονικά όσο και μεταξύ επιχειρήσεων και κλάδων, και συνεπώς να βοηθηθεί η απασχόληση και η ανταγωνιστικότητα.

5.3.16 Μείωση του κόστους συμμόρφωσης, καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της παρατυπίας

Η Κυβέρνηση εξορθολογίζει τις υποχρεώσεις ειδοποίησης και αναφοράς για τις εσωτερικές εργασιακές διευθετήσεις των επιχειρήσεων με σκοπό να μειώσει το διοικητικό βάρος – συνεπώς μειώνει το κόστος συμμόρφωσης και βοηθάει την τυπικότητα στις εργασιακές διευθετήσεις και αναμορφώνει την Επιθεώρηση Εργασίας.

5.3.17 Εργασιακός νόμος με μεγαλύτερη διαφάνεια και εκτελεσιμότητα

Η Κυβέρνηση υιοθετεί μέχρι το Q4-2013 έναν ενιαίο Εργατικό Κώδικα ο οποίος θα εμπεριέχει όλη την υπάρχουσα νομοθεσία που σχετίζεται με την εργασία και τις εργασιακές σχέσεις. Αυτός θα πρέπει να είναι εύκολος στην ερμηνεία, να μειώνει τα βάρη συμμόρφωσης και να αυξάνει την εκτελεσιμότητα του εργασιακού νόμου. Έως το **Q1-2013** Η Κυβέρνηση θα προετοιμάσει μια έκθεση για τη δομή του Εργατικού Κώδικα.

5.3.18 Υποστήριξη προς τους ανέργους

1. Η Κυβέρνηση έχει ήδη πάρει μέτρα και θα επιδιώξει περαιτέρω να αποτρέψει την ανεργία να γίνει μόνιμη και να μετριάσει τις στερήσεις που προκαλεί η ανεργία επικεντρώνοντας: στην διευκόλυνση της κινητικότητας των εργατών μεταξύ επαγγελμάτων και κλάδων, την βελτίωση της ποιότητας των πολιτικών εκπαίδευσης, στην προώθηση της απασχολησιμότητας των ομάδων σε μειονεκτική θέση, στη στόχευση τμημάτων του πληθυσμού με την πιο ισχυρή ανάγκη για εισοδηματική υποστήριξη. Για το σκοπό αυτό, και για να βελτιώσει τις Ενεργές Πολιτικές για την Αγορά Εργασίας, ένα σχέδιο δράσης θα πρέπει να έχει υιοθετηθεί μέχρι **Q1-2013** εστιάζοντας στην:

- i. Υποστήριξη της αντιστοίχισης των θέσεων εργασίας και την ενεργοποίησης των ανέργων μέσω της διεύρυνσης του ρόλου του ΟΑΕΔ και με την εισαγωγή βραχέος χρόνου προγραμμάτων απασχόλησης σε δημόσια έργα όπου είναι εφικτό και κατάλληλο.
- ii. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και καταλληλότητας των μέτρων επανεκπαίδευσης για τους ανέργους, συμπεριλαμβάνοντας την προώθηση της εκπαίδευσης των ανέργων από εταιρίες.
- iii. Διευκόλυνση του συνδυασμού των διευθετήσεων μειωμένου εργασιακού χρόνου με εκπαίδευση σε περίπτωση προσωρινής κάμψης στην δραστηριότητα.
- iv. Ενίσχυση των επιδομάτων ανεργίας ώστε να μετριασθούν οι βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις της ανεργίας και να υποστηριχθούν οι μακροχρόνια άνεργοι και ειδικές κατηγορίες εργατών οι οποίοι δεν δικαιούνται επίδομα ανεργίας.

Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να παρέχει μια περιγραφή τα οποία βρίσκονται σε ισχύ και σχέδια για τον εξορθολογισμό τους καθώς και μία ένδειξη για τις πηγές χρηματοδότησης.

5.3.19 Πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα για το 2012 και Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική για 2013-16

Τα δημοσιονομικά μέτρα στη Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική (ΜΔΣ) ως το 2016 περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Εξορθολογισμός του μισθολογικού κόστους κατά 1.110 εκατομμύρια Ευρώ το 2013, και επιπρόσθετα 259 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω:

- περαιτέρω μείωση κατά 10 τοις εκατό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου,
- του εξορθολογισμού της μισθολογικής δαπάνης της κεντρικής κυβέρνησης (συμπεριλαμβανομένων της μείωσης μισθολογικού κόστους των διευθυντών γιατρών καθώς και του παγώματος προσλήψεων στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, του Υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού),
- προοδευτικές μειώσεις στις μηνιαίες αμοιβές των υπαλλήλων των ειδικών μισθολογίων (δικαστές, διπλωμάτες, γιατροί διδακτικό προσωπικό ΑΕΙ και ΤΕΙ, ένοπλες δυνάμεις και αστυνομία, υπάλληλοι αεροδρομίων, και γενικοί γραμματείς) με εφαρμογή από 1^η Αυγούστου 2012, ως ακολούθως: 2 τοις εκατό κάτω από 1000 Ευρώ, 10 τοις εκατό για 1000-1500 Ευρώ, 30 τοις εκατό για 2500-4000 Ευρώ και 35 τοις εκατό από 4000 Ευρώ.
- κατάργηση αυτόματων προαγωγών στις ένοπλες δυνάμεις έως το 2014 με ετήσια απόδοση τουλάχιστον 88 εκατομμύρια ευρώ καθαρά από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές,
- κατάργηση δώρων υπαλλήλων σε κεντρική κυβέρνηση, τοπική αυτοδιοίκηση και νομικά πρόσωπα δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου,
- εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου στους υπαλλήλους της Βουλής (η δράση αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τον Δεκέμβριο του 2012),

- κατάργηση των εξαιρέσεων από το ενιαίο μισθολόγιο που εισήχθη το 2011,
- αναστολή έως το 2016 του κινήτρου επίτευξης στόχων και του κινήτρου επίτευξης δημοσιονομικών στόχων για τους δημόσιους υπαλλήλους,
- μείωση μισθολογικού κόστους της τοπικής αυτοδιοίκησης,
- μείωση της αποζημίωσης και άλλων παροχών των Βουλευτών,
- μείωση του μισθολογικού κόστους για μη μόνιμους καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- μείωση του μη μόνιμου διδακτικού προσωπικού στα ΑΕΙ και ΤΕΙ,
- μείωση του αριθμού εισακτέων στις επαγγελματικές ακαδημίες,
- επέκταση του κανόνα προσλήψεων 1:5 (σύμφωνα με τον οποίο 1 εργαζόμενος θα μπορούσε μόνο να προσληφθεί έναντι 5 συνταξιούχων) για τη Γενική Κυβέρνηση έως το 2016
- θέτοντας 2,000 δημόσιους υπαλλήλους στο σχήμα κινητικότητας και εξόδου, καταργώντας θέσεις συγκεκριμένων κατηγοριών υπαλλήλων, αντιμετώπιση των πειθαρχικών περιπτώσεων (συμπεριλαμβανομένης της άμεσης απόλυσης) και την κατάργηση θέσεων σε φορείς που καταργούνται .

2. Εξοικονομήσεις στις συντάξεις κατά τουλάχιστον 4800 εκατομμύρια Ευρώ το 2013, και πρόσθετα 423 εκατομμύρια Ευρώ το 2014 μέσω

- της προσδοκίας της πλήρους επίπτωσης της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης το 2013,
- της αύξησης της γενικής ηλικίας συνταξιοδότησης από 65 στα 67 και όλων των ηλικιακών ορίων για συγκεκριμένους τύπους συντάξεων ενώ διατηρείται ο ισχύον αριθμός εισφορών απαραίτητων για πλήρη σύνταξη στα 40 έτη,
- μείωση των παροχών εφάπαξ για όλους τους υπαλλήλους του δημοσίου και για όλα τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης

- της μείωσης των συνολικών συντάξεων (κύρια κι δευτερεύουσες συντάξεις) για κάθε συνταξιούχο (μεταξύ 1000-1500 Ευρώ κατά 3 τοις εκατό για 1500-2000 Ευρώ κατά 5 τοις εκατό και πάνω από 2000 Ευρώ κατά 12 τοις εκατό),
  - μείωσης συντάξεων ειδικών μισθολογίων κατά αναλογία των μειώσεων των μισθών των ειδικών μισθολογίων,
  - μείωσης συντάξεων στρατιωτικών και αστυνόμων λόγω της κατάργησης των αυτόματων μισθολογικών προαγωγών,
  - αύξηση των συνεισφορών των αγροτών για υγειονομική περίθαλψη,
  - κατάργησης των δώρων για τις κύριες και επικουρικές συντάξεις (προβλέπονται εξαιρέσεις για άτομα με αναπηρίες),
  - εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων στις συντάξεις συγκεκριμένων κατηγοριών δικαιούχων,
  - κατάργησης ειδικών συντάξεων για συνδικαλιστές και διασταυρώσεις για την κατάργηση παράτυπων συντάξεων το 2013.
  - μείωση συντάξεων αιρετών
3. Μείωση λειτουργικών δαπανών στο κράτος κατά τουλάχιστον 239 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και πρόσθετα 285 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω της σταδιακής εφαρμογής του συστήματος ηλεκτρονικών προμηθειών σε όλη τη δημόσια διοίκηση, μείωση κατά 25 τοις εκατό των μη μισθολογικών δαπανών που ορίζονται με διακριτική ευχέρεια, μείωση των επιδοτήσεων για εσωτερικά δρομολόγια επιβατικών πλοίων και των χορηγήσεων σε φορείς εκτός της γενικής κυβέρνησης, κατάργηση των επιχορηγήσεων σε αγροτικούς συνεταιρισμούς που σχετίζονται με την υποβοήθηση για την σύνταξη αιτημάτων για χρηματοπιστωτική βοήθεια από την ΕΕ και περιορισμός του κανόνα δαπανών για το Πράσινο Ταμείο το 2014 (στο 2.5 τοις εκατό του αποθέματος των καταθέσεων).
4. Μείωση δαπανών και αύξηση της αποτελεσματικότητας στις δαπάνες για εκπαίδευση κατά τουλάχιστον 86 εκατομμύρια Ευρώ το 2013, και

πρόσθετα 37 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω της μείωσης των χορηγήσεων σε φορείς του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης για εκπαίδευση, εξορθολογισμός του δικτύου των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και μείωση των δαπανών κεντρικής και περιφερειακής εκπαιδευτικής διοίκησης.

5. Εξοικονομήσεις σε ΔΕΚΟ κατά τουλάχιστον 249 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και πρόσθετα 123 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω της αύξησης των εσόδων, μείωση των μεταβιβάσεων από τον προϋπολογισμό του κράτους σε φορείς εκτός γενικής κυβέρνησης, λειτουργικές δαπάνες και δαπάνες για προσωπικό (εναρμόνιση του μισθολογίου όλων των επιχειρήσεων που ανήκουν στο κράτος στο Κεφάλαιο Α με το ενιαίο μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων μειώνοντας τους μέσους μισθούς σε όχι περισσότερο από 1900 Ευρώ ανά μήνα). Για να επιβληθεί η επίτευξη αυτών των εξοικονομήσεων, ένα νέο θεσμικό πλαίσιο δημιουργείται το 2013 επαναφέροντας τον δημοσιονομικό στόχο του ευρύτερου τομέα με τους στόχους του ΜΠΔΣ, βελτιώνοντας το παρόν σύστημα παρακολούθησης και δημιουργώντας έναν μηχανισμό επιβολής σε περίπτωση απόκλισης από το στόχο.
6. Μείωση στις λειτουργικές δαπάνες που σχετίζονται με την άμυνα ώστε να παραχθεί εξοικονόμηση κατά τουλάχιστον 303 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και πρόσθετα 100 εκατομμύρια Ευρώ το 2014 μέσω μείωσης της δαπάνης για στρατιωτικές προμήθειες κατά 340 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 μείωση των λειτουργικών δαπανών, κλείσιμο στρατοπέδων και μείωση του αριθμού των εισακτέων στις στρατιωτικές ακαδημίες.
7. Εξοικονομήσεις στις δαπάνες υγείας και στη φαρμακευτική δαπάνη κατά τουλάχιστον 455 εκατομμύρια Ευρώ το 2013, και πρόσθετα 620 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω της περαιτέρω ανάπτυξης των κινήτρων και υποχρεώσεων για όλους τους συμμετέχοντες στην αλυσίδα προσφοράς φαρμάκων ώστε να προωθηθεί η χρήση γενόσημων

φαρμάκων, της αναθεώρησης της δομής συμμετοχής των ασθενών για τα φάρμακα ώστε να εξαιρεθεί από τη συμμετοχής των ασθενών μόνο ένας μικρός αριθμός που σχετίζεται με συγκεκριμένες θεραπευτικές αγωγές, της αναθεώρησης των τιμών των φαρμάκων, βάση των τριών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χαμηλότερες τιμές, εφαρμογή του αυτόματου μηχανισμού ανάκτησης για τις φαρμακευτικές διαδικασίες οι οποίες θα εξασφαλίζουν ότι η εξωνοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη δεν υπερβαίνει τους στόχους των 2 440 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και 2 000 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, ώστε να ευθυγραμμίζεται με το γενικό στόχο του 1 τοις εκατό του ΑΕΠ από το 2014 και μετά, ενώ διατηρούνται αποθέματα για ασθενείς. Αύξηση της συμμετοχής των ασθενών στα νοσοκομεία, μείωση της δαπάνης των νοσοκομείων, και η καλύτερη εφαρμογή του Χάρτη Υγείας θα συντελέσουν στην μείωση των δαπανών.

8. Εξοικονόμηση από τον εξορθολογισμό των κοινωνικών επιδομάτων κατά τουλάχιστον 217 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και πρόσθετα 78 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω

- της εισαγωγής κριτηρίου σχετικά με το χρόνο παραμονής στην Ελλάδα για την παροχή σύνταξης για ανασφάλιστα άτομα με σκοπό την εξοικονόμηση (καθαρή από φόρο εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές) 13 εκατομμυρίων Ευρώ το 2013 και πρόσθετων 13 εκατομμυρίων Ευρώ το 2014,
- την αντικατάσταση υπάρχοντων οικογενειακών επιδομάτων από ένα μοναδικό στοχευόμενο επίδομα το οποίο απορροφά τις φοροαπαλλαγές σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση,
- εξορθολογισμό του σχήματος αποζημίωσης για έξοδα μεταφοράς για επιλεγμένες κατηγορίες ασθενών ώστε να αποφευχθεί η απάτη και κατάχρηση δημοσίων χρημάτων αλλά διατηρώντας τις υπηρεσίες σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες,
- μείωση επιδομάτων εργασίας στοχευμένα σε γεωγραφικές περιοχές,

- στοχεύοντας βοηθητικές συντάξεις από το ΕΚΑΣ σε άτομα άνω των 64 ετών,
- μείωση των επιδομάτων σε αγρότες
- εισαγωγή δύο νέων κοινωνικών προγραμμάτων με ανώτατο όριο σε 35 και 20 εκατομμύρια Ευρώ από το 2014 και μετά, αντίστοιχα: ένα σχέδιο Εγγύησης Ελάχιστου Εισοδήματος που θα εφαρμοστεί πιλοτικά σε δύο περιοχές της χώρας με διαφορετικά κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά, και με τη θέσπιση ενός επιδόματος ίσο με 200 Ευρώ τον μήνα πληρωτέο έως 12 μήνες για τους μακροχρόνια άνεργους που εξαντλούν τη πλήρη διάρκεια του επιδόματος ανεργίας (12 μήνες), εφόσον δεν πληρούν τις προϋποθέσεις ένταξης σε άλλα εκπαιδευτικά σχήματα και έχουν φορολογητέο εισόδημα έως 10 000 Ευρώ.

9. Μείωση στις κρατικές μεταβιβάσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση κατά τουλάχιστον 50 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και πρόσθετα 160 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω μειώσεων στις μεταβιβάσεις από το Κράτος για τακτικές δαπάνες και επενδύσεις τοπικών αυτοδιοικήσεων. Προκειμένου να επιβληθεί η επίτευξη αυτών των εξοικονομήσεων, ενδυναμώνεται ένα εσωτερικό σύμφωνο σταθερότητας από το 2013 θέτοντας ισοσκελισμένους δημοσιονομικούς στόχους, δημιουργώντας ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης των δαπανών των δήμων, οικονομικά αντικίνητρα σε περίπτωση αποκλίσεων από τους στόχους και αποκλείοντας κάθε δυνατότητα για χρηματοοικονομικά ελλείμματα.

10. Μείωση των δαπανών του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων (δημόσιες επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από εθνικά κονδύλια και χορηγήσεις σχετικά με επενδύσεις) κατά 150 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και επιπλέον 150 εκατομμύρια Ευρώ το 2014.

11. Αύξηση εσόδων κατά τουλάχιστον 1689 εκατομμύρια Ευρώ το 2013 και επιπλέον 799 εκατομμύρια Ευρώ το 2014, μέσω της αύξησης των τελών

για αγωγές, μια αύξηση του φόρου στις δραστηριότητες των πλοιοκτητών, μείωση των επιστροφών ΦΠΑ στους αγρότες, μείωση της επιδότησης ειδικού φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο για τους αγρότες εξίσωση του φόρου κατανάλωσης του ΥΦΑ και του πετρελαίου κίνησης αυξάνοντας τον φόρο στο ΥΦΑ, εξίσωση των ασφαλιστικών εισφορών μέσω της αύξησης του ανώτατου ορίου για τους υπαλλήλους που προσλήφθηκαν για πρώτη φορά πριν το 1993 σε αυτό για τους υπαλλήλους που προσλήφθηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993, μια μεταρρύθμιση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα, , φορολόγηση κατά 30 τοις εκατό στο ακαθάριστο εισόδημα του ΟΠΑΠ από τυχερά παίγνια, εξίσωση της φορολόγησης των κερδών από τυχερά παίγνια του ΟΠΑΠ προς 10 τοις εκατό χωρίς εκπτώσεις, και την επανεισαγωγή από το 2011 της εφάπαξ φορολόγησης για τις πισίνες, σκαφών αναψυχής και ειδών πολυτελείας από το 2014 και πέρα. Ως τον Δεκέμβριο 2012 θα υιοθετηθεί φορολογική μεταρρύθμιση που στοχεύει στην απλοποίηση του φορολογικού εισοδήματος, εισοδηματικά κριτήρια για αποτελεσματικότερη κατανομή επιδομάτων ανάλογα με τις πραγματικές ανάγκες, κατάργηση φορολογικών ελαφρύνσεων, απαλλαγών και ειδικών καθεστώτων, με συνέπεια τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την εξασφάλιση της αύξησης των εσόδων κατά περίπου 1.8 δις. Ευρώ.

Εάν είναι αναγκαίο, μετά από διαβούλευση με τους υπαλλήλους των ΕΕ/ΕΚΤ/ΔΝΤ, τα μέτρα αυτά μπορεί να αντικατασταθούν με άλλα μέτρα τα οποία θα αποφέρουν την ίδια ή υψηλότερη εξοικονόμηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΣΟΔΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2013-2014

6.1 Εισαγωγή

Η συλλογή των εσόδων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ομαλή αποπληρωμή των εξόδων και τον δόσεων των δάνειων που το ελληνικό κράτος έχει συνάξει.

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζουμε κάποια βασικά αποτελέσματα όπως αυτά έχουν δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα της γενικής γραμματείας εσόδων (<http://www.publicrevenue.gr/kpi/>)

6.2 Συγκεντρωτικό στοιχείο εισπράξεων έτους 2013

Παρακάτω παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για το έτος 2013 και στην συνέχεια για το α εξάμηνο του 2014.

	Έτος: 2013 Περίοδος: 1ο Εξάμηνο Στόχος	Έτος: 2013 Περίοδος: 1ο Εξάμηνο Αποτέλεσμα	Έτος: 2013 Περίοδος: Έτος Στόχος
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ			
Είσπραξη παλαιών οφειλών ¹	1140 εκατ. €	847 εκατ. €(-25,702%)	1900 εκατ. €
% Είσπραξης ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²	14%	13,2% (-5,7%)	24,5%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ			
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	176	118 (-33,0%)	596
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	65%	34,9% (-46,3%)	75%
Πλήθος προσωρινών ελέγχων ⁵	260	290 (+11,5%)	680
% Εισπράξεις από προσωρινούς ελέγχους ⁶	45%	39,7% (-11,8%)	55%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ (Προσωρινά στοιχεία)			
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	280	228 (-18,6%)	910
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	40%	40,9% (+2,3%)	65%
ΛΟΙΠΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ			
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷		2521	
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 € ⁸		0	

	Ιαν 2013	Φεβ 2013	Μαρ 2013	* Απρ 2013	Μάι 2013	Ιούν 2013	Ιούλ 2013	Αύγ 2013	Σεπ 2013	Όκτ 2013	Νοέ 2013	Δεκ 2013	Σύνολο
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ													
Είσπραξη παλαιών οφειλών (Εκατ. €) ¹	278,533 εκατ. €	433 εκατ. €	606,395 εκατ. €	563,200 εκατ. €	723,100 εκατ. €	847,300 εκατ. €	959,300 εκατ. €	1052 εκατ. €	1147 εκατ. €	1246 εκατ. €	1434 εκατ. €	1518 εκατ. €	1518 εκατ. €
% Είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²		4,3%	6,5%	13,1%	13,4%	13,2%	14,4%	14,8%	16,2%	16,8%	17,6%	18,7%	
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ													
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	7	13	12	41	26	19	46	8	31	40	43	38	324
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	62,5%	40%	96%	25,6%	31,7%	70%	75,4%	130,7%	220,9%	60,2%	78,3%	74%	54,6%
Πλήθος προσωρινών ελέγχων ⁵	24	62	34	75	50	45	62	16	33	56	66	67	590
% Εισπράξεις από προσωρινούς ελέγχους ⁶	74,5%	33,9%	22,3%	30,2%	68,6%	40%	71,1%	980%	165%	135,9%	73,7%	63,2%	54,8%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ (Προσωρινά στοιχεία)													
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	44	39	38	48	43	16	26	34	39	48	28	51	454
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	46,8%	49,9%	32%	26,6%	42%	71,6%	16,3%	46,9%	16,4%	13,8%	24,1%	29%	22,4%
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ													
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷	283	723	440	406	228	441	435	257	150	124	88	30	3605
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 € ⁸								42	22	25	36	12	137
Αριθμός υποθέσεων που στάλθηκαν στη δικαιοσύνη/εισαγγελέα⁹													
1ο Τρίμηνο	2ο Τρίμηνο			3ο Τρίμηνο			4ο Τρίμηνο			Σύνολο			
6.989	8.462			7.104			4.590			27.145			

Α εξάμηνο 2014

	Ιαν 2014	Φεβ 2014	Μαρ 2014	Απρ 2014	Μάι 2014	Ιούν 2014	Ιούλ 2014	Αύγ 2014	Σεπ 2014	Όκτ 2014	Νοέ 2014	Δεκ 2014	Σύνολο
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ													
Είσπραξη παλαιών οφειλών (Εκατ. €) ¹	205 εκατ. €	401 εκατ. €	561 εκατ. €	702 εκατ. €	852 εκατ. €	994 εκατ. €							994 εκατ. €
% Είσπραξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²	6,4%	9,0%	9,3%	10,1%	11,4%	12%							12,0%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ													
Πλήθος πλήρων ελέγχων ³	14	31	50	36	22	41							194
% Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους ⁴	8,5%	151,8%	57,7%	73,5%	75,9%	22,5%							29,9%
Πλήθος μερικών ελέγχων ⁵	51	44	30	47	71	48							291
% Εισπράξεις από μερικούς ελέγχους ⁶	69,5%	89,3%	333,6%	33,6%	32,2%	24,5%							44,4%
ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ (Προσωρινά στοιχεία)													
Πλήθος πλήρων και μερικών ελέγχων ³	57	17	20	22	86	175							377
% Είσπραξης από πλήρεις και μερικούς ελέγχους ⁴	15,7%	61,2%	33,7%	55,8%	11,9%	4,4%							20,5%
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ													
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷	78	22	21	25	9	5							160
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 € ⁸	42	12	6	21	7	5							93

	Ιαν 2014	Φεβ 2014	Μαρ 2014	Απρ 2014	Μάι 2014	Ιούν 2014	Ιούλ 2014	Αύγ 2014	Σεπ 2014	Όκτ 2014	Νοέ 2014	Δεκ 2014	Σύνολο
--	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	--------------	--------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	--------

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ

Αριθμός υποθέσεων που στάλθηκαν στη δικαιοσύνη/εισαγγελία ⁹

1ο Τρίμηνο	2ο Τρίμηνο	3ο Τρίμηνο	4ο Τρίμηνο	Σύνολο
1.202	816	-	-	-

6.3 Σχέση αποτελεσμάτων και στόχων έτους 2013 - 2014

Το πιο σημαντικό στοιχείο για την ομαλή πορεία της οικονομίας μιας χώρας είναι να πραγματοποιούνται οι στόχοι που τίθενται από την κυβέρνηση κάθε χώρας. Εφόσον οι στόχοι επιτύχουν σε πολύ μεγάλο ποσοστό, δίνεται η δυνατότητα στην χώρα να μην χρειασθεί να προβεί σε επιπλέον δανεισμό για να μπορέσει να καλύψει τις οικονομικές ανάγκες της

Παρακάτω παραθέτουμε οικονομικά στοιχεία για ολόκληρο το έτος 2013 και για το πρώτο εξάμηνο του 2014.

	Έτος: 2013 Περίοδος: Έτος
ΣΤΟΧΟΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ	
Είσπραξη παλαιών οφειλών ¹	1900 εκατ. €
% Είσπραξης ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²	24,5%
ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	596
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	75%
Πλήθος προσωρινών ελέγχων ⁵	680
% Είσπραξης από προσωρινούς ελέγχους ⁶	55%
ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ	
Πλήθος τακτικών ελέγχων ³	910
% Είσπραξης από τακτικούς ελέγχους ⁴	65%
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ	
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷	

Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 € ⁸

Έτος: 2014
Περίοδος: Έτος

ΣΤΟΧΟΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ	
Είσπραξη παλαιών οφειλών ¹	2000 εκατ. €
% Είσπραξης ληξιπρόθεσμων οφειλών τρέχοντος έτους ²	25%
ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	
Πλήθος πλήρων ελέγχων ³	500
% Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους ⁴	65%
Πλήθος μερικών ελέγχων ⁵	680
% Είσπραξης από μερικούς ελέγχους ⁶	65%
ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ	
Πλήθος πλήρων και μερικών ελέγχων ³	720
% Είσπραξης από πλήρεις και τακτικούς ελέγχους ⁴	50%
ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ	
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή ⁷	
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 € ⁸	

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πρωταρχικός στόχος μια κοινωνίας είναι να περάσει την ιδέα, με πράξεις, ότι το νέο φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο, απλό, σταθερό και αποτελεσματικό καλλιεργώντας συγχρόνως την φορολογική συνείδηση στους φορολογούμενους πολίτες έτσι ώστε να μπορέσουν να οδηγήσουν σε ένα φορολογικό σύστημα το οποίο θα αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Ελλάδας.

Μια ευρεία και ουσιαστική φορολογική αναμόρφωση πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα στο πλαίσιο σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής, καθώς δύναται να οδηγήσει την Ελλάδα σε μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική ισορροπία, αλλά και να ενισχύσει την θέση της στον διεθνή οικονομικό χώρο, προωθώντας την σε ανώτερα επίπεδα ανάπτυξης και ευημερίας. Η δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους μέσω μιας ουσιαστικής και αποτελεσματικής φορολογικής μεταρρύθμισης οφείλει στο πλαίσιο αυτό να αναγνωριστεί ως κυρίαρχη επιδίωξη των εκάστοτε κυβερνητικών σχεδιασμών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αριστείδης Φλώρος, «Φορολογική Λογιστική», εκδ. Σύγχρονη Εκδοτική Ε.Π.Ε., Αθήνα 2009

Θ. Γεωργακόπουλος «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Εκδ: Ευγ. Μπένου, Αθήνα 2005

Αριστείδης Φλώρος «Φορολογική Λογιστική», Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα 2005

Joseph Stiglitz .(1992) Εκδόσεις Κριτική και εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική

Γεώργιος Ανδρουλάκης, Σημειώσεις μαθήματος «Φορολογία κεφαλαίου & λοιπές φορολογίες», 2009

Στέλλα Καραγιάννη, Καθηγήτρια Τμήματος Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Μακεδονίας, σημειώσεις στο μάθημα δημόσια οικονομική Κομοτηνή 2009

Γιώργος Γκουμπανιτσάς, 2010 , *Δικηγόρος, Υποψ. Διδάκτωρ Νομικής Α.Π.Θ. (Ε.Μ.Λ.Ε., Μετ. Δίπλ. Α.Π.Θ.)*, Οικονομική Ανάλυση του φαινομένου της φοροδιαφυγής old.phs.uoa.gr/~ahatzis/Goubanitsas.doc

Αναστασόπουλος Ι.- Φορτσάκης Θ.: Φορολογικό Δίκαιο, εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ (2003).

Παπαθεοδώρου Χ –Δαφέρμος Γ, 2010 *Δομή και τάσεις της οικονομικής ανισότητας και της φτώχειας στην Ελλάδα και την ΕΕ, 1995-2008*, Ερευνητική μονάδα φτώχειας, εισοδημάτων και κοινωνικών ανισοτήτων, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ.

Υπουργείο Οικονομικών , Δεκέμβριος 2012 - www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/.../MoU+Greek.doc

INTERNET

<http://el.wikipedia.org/wiki>

<http://epixeirisi.gr>

www.forologikanea.gr, «Υποκείμενο του φόρου»

www.power-tax.gr, «Αντικείμενο του φόρου»

<http://www.publicrevenue.gr/kpi/>